

T.C
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ ve EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ ve EĞİTİMİ PROGRAMI

Fatma Büşra YILDIRAN

2-6 AYLIK BEBEKLERDE ANNE-BEBEK BAĞLANMASI İLE ANNENİN
BEBEĞİNİ BESLEMESİNE YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN

İSTANBUL, AĞUSTOS 2025

T.C
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ ve EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ ve EĞİTİMİ PROGRAMI

Fatma Büşra YILDIRAN
214004019

2-6 AYLIK BEBEKLERDE ANNE-BEBEK BAĞLANMASI İLE ANNENİN
BEBEĞİNİ BESLEMESİNE YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN

İSTANBUL, AĞUSTOS 2025

**T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ ve EĞİTİM ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ ve EĞİTİMİ PROGRAMI**

Fatma Büşra YILDIRAN

214004019

**2-6 AYLIK BEBEKLERDE ANNE-BEBEK BAĞLANMASI İLE
ANNENİN BEBEĞİNİ BESLEMESİNE YÖNELİK TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih :
Tezin Savunulduğu Tarih : 08.08.2025

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Bedriye Tuğba KARAASLAN
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Şebnem KURT

İSTANBUL, AĞUSTOS 2025

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı, 2–6 aylık bebeklerde anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu araştırmanın yürütülmesi sürecinde, bebeklik döneminde kurulan bağlanmanın ve annenin bebeğini besleme tutumlarının, bebeğin ileriki yaşamı ve gelişimi üzerinde önemli etkiler taşıdığı düşüncesi benim için önemliydi. Konunun bilimsel ve toplumsal açıdan değerli olduğuna inanarak, erken dönemde kurulan sağlıklı ilişkilerin bebeğin gelişim süreci üzerindeki önemine dikkat çekmeyi amaçladım.

Çalışma sürecim boyunca hem doğum öncesinde hem de doğum sonrasında sevgili oğlum Uras, bu yolculuğun en özel parçası olarak daima benimleydi. Tez konumun böylesine anlamlı bir döneme denk gelmesi ve oğlumla özdeşleşmesi, bu çalışmayı yalnızca akademik bir araştırma olmaktan çıkarıp, benim için aynı zamanda derin bir kişisel yolculuğa dönüştürdü.

Tez çalışmam boyunca bilgi ve deneyimiyle bana rehberlik eden, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Handan Doğan’a, veri toplama sürecinde bana sunduğu değerli katkılar için Uzm. Dr. Eşref Kyaw Zin Latt’a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Her daim yanımda olduklarını hissettiren, sevgileriyle güç veren, anlayışları ve desteğiyle bu yolculuğu benim için kolaylaştıran Yıldırım ve Deligöz ailelerime, çalışmamın her aşamasında bana destek olan, moral veren ve her zaman yanımda duran canım dostlarıma, içtenliği ve sabrıyla bu süreci benim için kolaylaştıran sevgili dostum Zeynep Gamze Menteşgil’e teşekkürü bir borç bilirim.

Her adımda yanımda olan, sevgisiyle beni motive eden, sabrı ve anlayışıyla güç veren canım eşim Salih Yıldırım’a minnettarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR.....	viii
TABLO LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
1.3. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri.....	6
BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER.....	8
2.1. Bebeklerde Sosyal-Duygusal Gelişim.....	8
2.1.1. Sosyal ve Duygusal Gelişim için Kuramsal Modeller.....	10
2.2. Anne ve Bebek Bağlanması.....	12
2.2.1. Anne ve Bebek Bağlanmasına Dair Kuramcılar.....	14
2.2.1.1. Sigmund Freud.....	14
2.2.1.2. Erik Erikson.....	15
2.2.1.3. Harry Harlow.....	16
2.2.1.4. John Bowlby.....	16
2.2.1.5. Mary Ainsworth.....	20
2.2.2 Anne ve Bebek Bağlanmasını Etkileyen Faktörler.....	23
2.3. Bebek Beslenmesi.....	26
2.3.1. Bebek Beslenmesini Etkileyen Faktörler.....	28
2.4. Literatür Araştırması/Araştırma Özetleri.....	34
BÖLÜM 3. GEREÇ ve YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırma Modeli.....	41
3.2. Çalışma Grubu.....	41
3.3. Veri Toplama Araçları.....	42
3.4. Verilerin Toplanma Yöntemi.....	45
3.5. Verilerin Analizi.....	45
3.6. Araştırmanın Etik Boyutu.....	46
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	46
BÖLÜM 4. BULGULAR.....	47
BÖLÜM 5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	76

5.1. Anne-Bebek Bağlanması ile Bebek Beslenme Tutumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	77
5.2. Anne-Bebek İlişkisinin Bulgulara Göre Tartışılması.....	78
5.3. Bebek Beslenme Tutumlarının Bulgulara Göre Tartışılması.....	91
5.4. Sonuç.....	102
5.5. Öneriler.....	111
KAYNAKLAR.....	113
EKLER	140

ÖZET

2-6 AYLIK BEBEKLERDE ANNE-BEBEK BAĞLANMASI İLE ANNENİN BEBEĞİNİ BESLEMESİNE YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı, 2–6 aylık bebeklerde anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma, nicel araştırma yöntemleri kapsamında, ilişkisel tarama modeli temel alınarak yapılandırılmıştır. Çalışma grubunu, İstanbul ili Avrupa Yakası'nda bulunan Şişli ilçesindeki özel bir hastanenin pediatri polikliniğine başvuran, 2–6 aylık bebeği olan toplam 109 anne oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Demografik Anne Bilgi Formu” ve “Bebek Bilgi Formu”, anne-bebek bağlanma ilişkisi ve annenin bebeğini besleme tutumlarını etkisini değerlendirmek amacıyla “Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği (DSBÖ)” ile “Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (BBTÖ)” kullanılmıştır. Çalışmada, anne-bebek bağlanması ve annenin beslenmeye yönelik tutumları; sosyo-demografik özellikler, gebelik-doğum süreci ve sağlık hizmetlerinden yararlanma açısından değerlendirilmiştir. Araştırmada yapılan tüm istatistiksel analizler, istatistiksel analiz yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiş ve $p<0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, anne-bebek bağlanma ilişkileri ile annelerin bebek beslenmesine yönelik tutumları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bağlanma ilişkisi arttıkça, annelerin beslenmeye yönelik tutumlarının olumlu yönde geliştiği saptanmıştır. Ancak regresyon analizleri, bağlanma ilişkisinin bebek beslenmesine yönelik tutumları anlamlı ve negatif yönde yordadığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, anne-bebek bağının temel bakım davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın karşılaştırmalı analiz bulgularına göre, annenin eğitim durumu ile anne-bebek bağlanma ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını, ancak eğitim durumunun bebek beslenmesine yönelik tutumları anlamlı şekilde etkilediğini göstermiştir. Annenin çalışma durumu ise bağlanma ilişkisi ve beslenme tutumları üzerinde belirleyici olmamıştır. Geliri giderinden az olan annelerde bağlanma bozukluğu daha yüksek, düşük gelirli annelerde ise beslenme tutumları daha olumsuz bulunmuştur. Çekirdek aile

yapısına sahip annelerin, geniş aileye kıyasla daha olumlu bağlanma ilişkisine ve daha yüksek beslenme tutum puanına sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, planlı gebelik, gebelik süresince düzenli sağlık takibi ve emzirme eğitimi alan annelerde bağlanma ilişkisi ve beslenme tutumları daha olumlu bulunmuştur.

Emzirme eğitimi almayan annelerde reddetme ve sinirlilik düzeyleri yüksek bulunmuştur. Sosyal medyada bebek beslenmesi ile ilgili içerikleri takip etme beslenme tutumlarını olumlu etkilerken, bağlanma ilişkisi üzerinde etkisi olmamıştır. Bebeğin cinsiyeti, emzik kullanımı ve ilk verilen besin; anne-bebek bağlanma ilişkisi ve beslenme tutumlarında fark yaratmamıştır. Erken işe dönen, bebeğiyle ayrı kalan veya kuvüzde kalan annelerin bağlanma ilişkisi düşük; bebeğin emme davranışı zayıf, geç emzirmeye başlayan annelerin beslenme tutumları ise olumsuz bulunmuştur. İlk yarım saatte emziren ve kolostrum veren annelerin tutumları daha olumlu bulunmuştur.

Beslenme şekline göre, Sadece anne sütüyle besleyen annelerin, formül mama kullananlara göre daha olumlu beslenme tutumlarına sahip olduğu saptanmıştır. Ek gıdaya başlamayan annelerin bağlanma ilişkisi puanları düşük, beslenme tutum puanları ise yüksek bulunmuştur. Bulgular, bireysel ve çevresel faktörlerin anne-bebek bağlanma ilişkisi ile beslenme tutumları üzerinde önemli etkisi olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonunda, uzmanlar tarafından annelere doğum öncesi ve sonrası psikolojik destek sağlanması ile emzirme eğitimi verilmesi konusunda, sağlıklı anne-bebek ilişkilerinin gelişimi ve optimal bebek beslenme uygulamalarının desteklenmesi açısından öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: anne-bebek bağlanması, beslenme tutumları, bebek beslenmesi, bebeklik dönemi, bağlanma, emzirme

Tarih: Ağustos 2025

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MOTHER-INFANT BONDING AND MOTHERS' ATTITUDES TOWARD FEEDING THEIR INFANTS AGED 2 TO 6 MONTHS

The aim of this study is to examine the relationship between mother-infant attachment and maternal feeding attitudes in infants aged 2 to 6 months. The research was structured within the scope of quantitative research methods, based on the relational survey model. The study group consisted of a total of 109 mothers with infants aged 2 to 6 months who applied to the pediatric outpatient clinic of a private hospital located in the Şişli district on the European side of Istanbul.

In this study, the “Demographic Information Form for Mothers” and the “Infant Information Form” were used as data collection tools, along with the Postpartum Bonding Questionnaire (PBQ) and the Iowa Infant Feeding Attitude Scale (IIFAS) to assess the relationship between mother-infant bonding and maternal feeding attitudes. Mother-infant bonding and maternal attitudes toward feeding were evaluated in relation to socio-demographic characteristics, pregnancy and birth processes, and access to healthcare services. All statistical analyses were conducted using statistical analysis software, and a significance level of $p < 0.05$ was considered statistically significant.

The findings of the study revealed a significant and positive correlation between mother-infant bonding and maternal attitudes toward infant feeding. As the quality of the bonding relationship increased, mothers' attitudes toward feeding were found to become more positive. However, regression analyses indicated that mother-infant bonding significantly predicted feeding attitudes in a negative direction. These results suggest that the mother-infant bond plays an influential role in shaping fundamental caregiving behaviors.

According to the comparative analysis findings of the study, no significant relationship was found between the mother's educational level and mother-infant bonding; however, educational level significantly influenced maternal attitudes toward infant feeding. The mother's employment status was not a determining factor for either bonding or feeding attitudes. Among mothers whose expenses exceeded their income, bonding disruptions

were more prevalent, and low-income mothers were found to have more negative feeding attitudes. Mothers living in nuclear families exhibited both more positive bonding relationships and higher feeding attitude scores compared to those in extended families. Additionally, planned pregnancies, regular prenatal healthcare follow-up, and receiving breastfeeding education were associated with more positive mother-infant bonding and more favorable feeding attitudes.

Among mothers who did not receive breastfeeding education, levels of rejection and irritability were found to be high. While following infant feeding-related content on social media had a positive effect on feeding attitudes, it had no effect on the bonding relationship. The infant's gender, pacifier use, and the first food given did not make a difference in mother-infant bonding or feeding attitudes. Mothers who returned to work early, were separated from their infants, or had babies placed in an incubator showed lower levels of bonding. Feeding attitudes were found to be more negative among mothers whose babies had weak sucking behavior and who delayed the initiation of breastfeeding. In contrast, mothers who breastfed within the first thirty minutes and provided colostrum were found to have more positive feeding attitudes.

Based on the type of feeding, mothers who exclusively breastfed were found to have more positive feeding attitudes compared to those who used formula. Mothers who had not yet introduced complementary foods showed lower mother-infant bonding scores but higher feeding attitude scores. The findings indicate that individual and environmental factors have a significant impact on both mother-infant bonding and maternal feeding attitudes.

At the end of the study, recommendations were made for providing mothers with psychological support both before and after childbirth, as well as breastfeeding education by professionals, in order to promote the development of healthy mother-infant relationships and to support optimal infant feeding practices.

Keywords: mother-infant attachment, feeding attitudes, infant nutrition, infancy, bonding, breastfeeding.

Date: August 2025

KISALTMALAR

AAP: Amerika Pediatri Akademisi

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

BBTÖ: Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği

DSBÖ: Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği

HSGM: Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

TNSA: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

YYBÜ: Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi

Vd.: Ve diğerleri

Ark.: Arkadaşları

TABLO LİSTESİ

	SAYFA NO
Tablo 2.1. Sosyal Duygusal Gelişim ile İlgili Kuramsal Modeller	11
Tablo 4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgilerin Yüzdelik Dağılımı	47
Tablo 4.2. Katılımcıların Bebeklerine İlişkin Demografik Bilgilerin Dağılımı	49-50
Tablo 4.3. Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (BBTÖ) ile Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeğine (DSBÖ) Ait Betimsel İstatistikler	51
Tablo 4.4. Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ile Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması	52
Tablo 4.5. Doğum Sonrası Bağlanma ile Bebek Beslenmesi Tutumunun Yordamasına İlişkin Bulgular	53
Tablo 4.6. Annenin Eğitim Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	54
Tablo 4.7. Annelerin Çalışma Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	55
Tablo 4.8. Gelir Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	56
Tablo 4.9. Aile Tipine Göre Bebek Beslenmesi BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	57
Tablo 4.10. Bebekten Önce Düşük/Ölü Doğum Öyküsü Olup Olmama Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	58
Tablo 4.11. Annenin Gebe Kalmadan Önce Gebeliği Planlama Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	59
Tablo 4.12. Annenin Gebelik Süresince Bilgi Almak İçin Sağlık Kurumuna Başvuruda Bulunma Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	60
Tablo 4.13. Annenin Gebelikte Anne Sütü Emzirme Eğitimi Bilgisi Alıp Almama Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	61

Tablo 4.14. Annenin Sosyal Medyada Bebek Beslenmesiyle İlgili Yazıları Takip Etme Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	62
Tablo 4.15. Bebeğin Cinsiyetine Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	63
Tablo 4.16. Doğum Sonrası İşe Başlama Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	64
Tablo 4.17. Annenin Bebek Hastanedeyken Ayrı Kalınma Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	65
Tablo 4.18. Bebeğin Kuvöz Öyküsü Olup Olmama Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	66
Tablo 4.19. Bebeğin Emme Davranışının Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	67
Tablo 4.20. Bebeğin Anne Sütüne Başlama Zamanına Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	68
Tablo 4.21. Doğumdan Sonra Bebeğe Verilen İlk Besine Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	69
Tablo 4.22. Doğumdan Sonra İlk Ağız Sütü (Kolostrum) Verilip Verilmeme Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	70
Tablo 4.23. Annenin Bebeği Emzirme Sıklığına Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	71
Tablo 4.24. Bebeğin Beslenme Şekline Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	72
Tablo 4.25. Bebeğin Emzik Kullanma Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	73
Tablo 4.26. Bebeğin Ek Gıdaya Başlama Zamanına Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması	74

BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ

Bu bölümde “2-6 aylık bebeklerde anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi” başlıklı araştırmanın giriş kısmına yer verilmekte; araştırmanın amacı ve önemi açıklanmaktadır. Bununla birlikte araştırmanın temel problemi, alt problemleri ve tanımlarına da yer verilmektedir.

1.1. Giriş

Bebek, doğumdan itibaren duygusal desteğe, temel ihtiyaçlarının karşılanmasına ve korunmasının sağlanabilmesi amacıyla; kendisinden daha güçlü bir bireye ihtiyaç duymaktadır. Bu gereksinimleri genellikle bebeği taşıyan, doğuran ve gelişerek büyümesini sağlayan anne karşılamaktadır. Annenin bebeğinin ihtiyaçlarına duyarlılıkla yanıt vermesi; anne-bebek ilişkisini belirleyici en temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir (Ainsworth vd., 1978; Maccoby, 1980; akt. Hortaçsu, 2003).

Anne ile bebek arasında gelişen ve bebeğin güvenli bağ duygusunu şekillendiren en güçlü ve etkili unsur, bağlanma sürecidir (Soysal vd., 2005). Bebeğin ihtiyaç ve gereksinim sinyallerini algılayan annenin, bu sinyallere uygun yanıtlar vermesi güvenli bağlanmanın temelini oluşturmaktadır (Bowlby, 1965; Erdoğan, 2004). Bu bağın sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi için bebeğin; doğum sonrası ilk dakikalarında, günlerinde ve aylarında sağlığı çok hızlı değişebileceği göz önünde bulundurularak, kapsamlı bir şekilde bebeğin bakımına özen gösterilmesi gerekmektedir. Temel bakım ve ruh sağlığıyla doğrudan ilişkili olarak; odanın ısısın korunması, ortamın hijyenik olması, emzirme sürecinin kalitesi ve anne ile bebeğin fiziksel teması gibi faktörler güvenli bağın oluşumunda önemli rol oynamaktadır (Karabekiroğlu, 2009).

Anne, sadece bebeğin ihtiyaçlarını karşılamaz, bebeğine bakım verirken doyum ve mutluluk da yaşamaktadır. Bu karşılıklı etkileşim, bebek ve anne arasındaki güvenli bağın oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Tüzün ve Sayar, 2006). Öte yandan bebekle anne arasındaki bu bağ, pek çok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörlerden biri de annenin bağlanma stilidir. Annenin bağlanma ilişkisi, bebek ile kurduğu ilişkiyi doğrudan etkileyen önemli bir unsurdur (Kayahan, 2002).

Anne için gebelik, doğum ve lohusalık dönemi yaşamının en önemli ve kritik evrelerini kapsamaktadır. Bu süreç içinde kadında fizyolojik, ruhsal ve sosyal değişiklikler meydana gelmektedir. Kadınların büyük bir kısmı bu değişimlere uyum sağlamakta güçlük çekmezken, bazıları hafif, orta ya da ağır psikolojik sorunlar geliştirebilmektedir (Taşkın vd., 2019). Pek çok anne adayı depresif belirtiler, regresyon, anksiyete ve duygusal dalgalanmalar yaşayabilir. Bu durum gebelik döneminde belirli bir düzeye kadar normal kabul edilmektedir (Slade vd., 2009). Ancak doğum sonrasında anne ve bebek arasındaki bağlanma; gebelikte yaşanan anksiyete, depresyon, eşler arasındaki olumsuz ilişki ve sosyal destek düzeyinin yetersiz olması gibi faktörlerden etkilenecek; annenin duygusal regülasyonunu ve davranışsal tutumlarını etkilediğini ortaya konulmaktadır (Cordon ve Corkindale, 1997; Pollock ve Percy, 1999; Damato, 2004). Özellikle son yıllarda, çocuğun gelişimi ve davranışlarını şekillendiren gen-çevre etkileşimine dayalı transaksyonel modelde, genetik yatkınlıkların da çevre deneyimleriyle ele alınarak açıklanmaya çalışılmaktadır (Sameroff ve Fiese, 2000). Bu yaklaşım, başta anne olmak üzere bakım veren her bireyin, bebeğin gelişimini en çok etkileyen faktörlerden biri olduğunu ve bu etkinin özellikle erken çocukluk gibi hassas dönemlerde belirginleştiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda bakım verenler arasında özellikle annenin ruh sağlığı ve psikopatolojisi, anne-bebek ilişkisini etkileyen temel faktörlerden biri olarak değerlendirilmektedir (Karabekiroğlu, 2009).

Bebeklik dönemi, bebeğin yaşamının en hızlı gelişim süreçlerinden birini oluşturur ve bu sürecin sağlıklı ilerlemesinde en önemli faktör annenin rolüdür. Özellikle doğumdan itibaren ilk üç yıl içerisinde anne-bebek arasında kurulan ilişkinin niteliği, ilerleyen yaşlarda ortaya çıkabilecek birçok psikolojik sorunun temelini oluşturabilmektedir. Bu dönemde oluşan bağlanma örüntüleri, bebeğin ruh sağlığı açısından kritik öneme sahiptir (Zeanah vd., 1997). Bebeğin ruh sağlığında ortaya çıkan bozukluklar, bebeğin gelişimini ve gelişim basamaklarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Öztop vd., 2007). Bu bağlamda Freud'un psikanalitik kuramı, Erikson'un psikososyal gelişim basamakları, Bowlby'nin bağlanma teorisi, Piaget'in bilişsel gelişim basamakları, öğrenme kuramcılarının temel öğrenme teorileri, gelişimsel nörobiyoloji kuramlarının her biri bu dönemi "hassas dönem" olarak nitelemektedir (Lamb vd., 2002). Bu kuramsal yaklaşımlar, bebeklik dönemindeki deneyimlerin bebeğin tüm yaşamını etkileyebilecek derinlikte olduğunu ortaya koymaktadır.

Anne ve bebek arasında gelişen bağlanma, yoğun duygusal bir süreç olup zaman içerisinde devamlılık ve değişiklik göstermektedir. Bu bağlanma hem davranışsal hem de duygusal seviyede bağlanmayı barındırmaktadır (Barnes ve Theule, 2019; Altun ve Kaplan, 2020; Çoban vd., 2020; Stoodley vd., 2023). Güvenli bağlanma gerçekleşmediğinde bebeğin yaşı büyüdükçe zihinsel, fiziksel, duygusal, dil ve sosyal gelişim açısından akranları ile kıyaslandığında gelişiminde gecikme yaşayabilmektedir (Kavlak ve Şirin, 2009). Bebeklik döneminde, bebeğin ruh sağlığını etkileyen faktörlere yönelik yapılan araştırmalarda; düşük sosyoekonomik düzey, sert ve ceza verici disiplin yöntemlerinin yoğun uygulanması, ebeveynin depresif semptom göstermesi önemli ve riskli etkenlerin varlığına işaret etmektedir (Zeanah ve Zeanah, 2009).

Yaşamın ilk dönemlerinde bebek stresli hissettiği zamanlarda onu rahatlatmak ve koruyacak bir bakım vereni arama eğilimindedir (Bowlby, 1983). Bebek duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını göstermek için ağlama, emme, gülme davranışlarını gösterir. Bu aynı zamanda bebeğin bağlanma davranışlarını yansıtmaktadır (Kavlak ve Şirin, 2007). Özellikle bağlanmayı olumlu yönden etkileyen en önemli faktör annenin bebeğini emzirmesi ve emzirme isteğinin olmasıdır (Himana ve Kumar, 2011; Scharfe, 2012). Araştırmalar emzirmenin yalnızca içgüdüsel bir tutum olmadığı; toplumsal, ailesel, kişisel ve psiko-sosyal etmenlerin emzirme davranışının etkilediğini göstermektedir (Koç ve Tezcan, 2005). Yine araştırmalar anne sütünün önemi hakkında bilgi sahibi olmanın, emzirmeye prenatal (doğum öncesi) dönemde karar vermenin, kendine olan güvenin, psiko-sosyal etmenlerin emzirmeye başlama zamanı ve süresini etkilediği vurgulamaktadır (Taveras vd., 2003).

Annenin bebeğini istekli ve bilinçli beslemesinin, anne-bebek bağlanmasına olumlu açıdan etkisinin olduğuna sıklıkla değinilmektedir. Özellikle deneyleriyle tanınan Harry Harlow, 1958 yılında gerçekleştirdiği "Bağlanma Deneyi" ya da daha spesifik adıyla "Yumuşak Anne ve Tel Anne Deneyi" ile anne-bebek bağlanma ilişkisine yönelik önemli deneysel bulgular ortaya koymuştur. Bu deneyde, bebek Rhesus maymunlarının, yiyecek sağlamamasına rağmen bezden yapılmış "yumuşak anne"yi, yiyecek sağlayan telden yapılmış "tel anne"ye tercih ettikleri gözlemlenmiş ve böylece anne sevgisinin yalnızca besin sağlamaktan ibaret olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Suomi ve Leroy, 1982).

Güvenli bağlanan bebekler, bakım verene yakınlık kurmak ister ve temas edildiğinde rahatlar. Özellikle güvenli bağlanmanın en önemli yordayıcısı annenin, duyarlı tepkisi ile bebeğin ihtiyaç sinyallerine zamanında yanıt vermesidir (De Wolff ve IJzendoorn, 1997). Güvensiz- kaçınan bebekler, bakım veren anne ile bir araya geldiğinde anneyi görmezden gelmekte ve çevreyi keşfetmeye odaklanarak hiperaktivasyon bir bağlanma stratejisine sahip olmaktadır. Hiperaktivasyon bağlanma stratejisine sahip bebek, bir araya geldiği annenin temas etmesiyle de rahatlayamaz. Bebek bu bağlanma stratejisine sahip olduğunda tutarsız davranışlar göstererek öfke, kaçınma gibi çelişkili davranışlar gösterebilmektedir (Main ve Solomon, 1990).

Yapılan bu araştırmada bakım veren annenin bebeğini besleme tutumları ile anne-bebek bağlanma ilişkisi araştırılmıştır. Bebeğin sağlıklı büyüme ve gelişimi için birincil bakım verenin sergilediği besleme davranışları ve yaklaşımları bebeğin gelişimini ruhsal ve bedensel yönden etkilemektedir. Özellikle bebek beslenmesine annenin duyarlı tepkisi; anne-bebek bağlanma ilişkisinin kalitesi ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Emzirme, anne ile bebek arasında güçlü ve güvenilir bir bağın kurulmasının temelini oluşturmaktadır. Annenin bebeğini beslemesi; anne ve bebek arasında duygusal ve psikolojik köprünün kurulmasında anlamlı ve etkileyici bir unsur olarak bağlanma sürecine önemli katkı sağlamaktadır. Bu bağlanma ilişkisi hem bebeğin hem de annenin psikolojik ve fizyolojik sağlığı açısından kritik öneme sahiptir. Benzer şekilde literatürde de annenin bebeğini beslemesi ve emzirmesi, güçlü anne-bebek ilişkisini desteklediğini ortaya koymaktadır. Annenin bebeğini beslerken benimsediği davranış, düşünce ve tutumlar ile anne-bebek bağlanma ilişkisinin ele alınmasına yönelik kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada özellikle 2-6 aylık bebeğe sahip annelerin bebeğini beslerken sergiledikleri tutumların, anne-bebek bağlanma ilişkisi üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Doğumun gerçekleşmesi ile bebek annenin duygusal alanının en önemli üyesi olmaktadır. Bu duygusal alan doğum öncesinde başlayarak doğum sonrasında doruk noktasına ulaşmaktadır. Anne için yenidoğan bebeğini kabullenme, fiziksel, duygusal ve psikolojik açıdan yoğun bir değişim sürecidir. Anne kimlik dönüşümü yaşarken, annelik rolünü kabullenmesi bebeği ile duygusal bağının güçlenmesine katkı sağlamaktadır

(Ainsworth, 1997). Bebek için ise ilk bağlanma süreci, annenin pozitif yaklaşımı ile olumlu tepki sunma, vaktinin büyük kısmını anne ile geçirmek isteme, korkuyu tetikleyen durum, obje ve yabancı kişiler karşısında bağılılık geliştirdiği annenin varlığıyla rahatlama duygusu yaşayarak sergilediği duygu ve davranış örüntülerinin tümünü kapsamaktadır (Erkuş 1994; Keskin ve Çam, 2007).

Bağlanma süreci bebeğin yaşamının ilk iki yılını içermektedir. Doğumdan 8-12 haftaya kadar olan ilk dönem, bağlanma öncesi dönem olarak kabul edilmektedir. Özellikle bu dönemde doğum sonrası bebek doğası gereği memeyi arama ve yakalama, başını memeye döndürme, emme refleksi, yutma, parmak emme, anneye yönelme ve beslenme zamanlarını sezinleyerek hazırlanma şeklinde tepkiler göstermektedir (Kaplan vd., 1994). İkinci dönem ise 3-6 ay aralığındaki süreci kapsamaktadır. Bebek ve anne arasındaki bağlanma süreci derinleşmeye ve duygusal anlamda ilişkinin kurulmaya başladığı dönemdir. Bu dönemde bebek sosyal ve duygusal olarak çevresiyle yoğun etkileşimde bulunmaya başlamaktadır ve bu anne-bebek bağlanmasını güçlendirmektedir (Joseph, 1992; Haight vd., 2003; Keskin ve Çam, 2007).

Bebekliğin ilk dönemlerinde emzirmenin anne ve bebek arasında bağ gelişimini etkilediğine inanılmaktadır (Klaus vd., 1995; Fergusson vd., 1999). Birincil bakım verenle oluşan bağ geliştiğinde güvenli ve tutarlı duygu durumu oluşturur. Ebeveyn ile bebek arasındaki oluşan bağlanma terimi özel bağ ve ilişkiyi ifade etmektedir (Klaus vd., 1995). Bebeklikte emzirilmiş olma durumu, ileriki gelişim dönemlerinde bağ ilişkisi dışında çocuğun bilişsel yetenek ve akademik başarısına olumlu etkisi olduğunu gösterilmektedir (Morrow Tlucak vd., 1988; Oddy vd., 2004).

Bowlby, tarafından (1969) tanımlanan bağlanma; bebeğin davranışlarındaki ipuçlarının anlayarak bakım veren anne tarafından uygun ve duyarlı davranışlar gerçekleştirmesidir. Annenin, bebeğin temel ihtiyaçlarından besleme ve laktasyonun (emzirme) sürekliliğini sağlamasının bebek için hassas ve kritik olduğu düşünülmektedir. Annenin doğum sonrasında yaşadığı psikolojik ve fizyolojik değişimler bebeğin beslenme sürecini doğrudan etkilemektedir. Çocuğun yaşamında ve gelişiminde, anne-bebek bağlanmasının önemi açıkça ortadadır. Bu nedenle araştırmanın konusu olan annenin bağlanma davranışları ile bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenerek alan yazına kazandırılmasının önemli olacağı düşünülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemeye yönelik tutumlarının bağımsız başlıklar halinde ayrı ayrı ele alındığı çeşitli araştırmaların bulunduğu görülmektedir. Ancak anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları ilişkilendiren çalışmalara rastlanmamıştır. Bu yönüyle çalışmanın alanyazına önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri

Anne ve bebek arasındaki bağ, annenin bebeğini isteme duygusu ile başlar ve doğum sonrasında ilişki kurmaları ile güçlenerek devam eder. Özellikle gebelik süreci, annelik rolü ve annelik kimliğinin kazanılmasında önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Mercer, 2004). Gebelik öncesi dönemden itibaren gebelik süreci, doğum anı ve doğum sonrasında annenin bebeğine uyum sağlamada güçlük çekmesi; ruhsal, psikolojik ve fizyolojik birçok alanda olumsuz etkiler oluşturabilmektedir.

Laktasyon (emzirme); hem psikolojik hem de fiziksel uyum oluşturarak sağlıklı ve sevgi içeren bağı oluşturmaktadır (Duran, 2008). Bağlanma kadar beslenme de bebeğin gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bebeğin ve çocuğun gelişimi; bedensel, zihinsel ve duygusal alanları özellikle ilk iki yıl oldukça hızlı gerçekleşmektedir. Bu sebeple ilk 6 ay sadece anne sütü verilmesi ve 6 aylık süre sonrasında 2 yaşına kadar anne sütüne ek gıdalarla devam edilmesi kritik önem taşır (World Health Organization, 2021). Bebek; beslenme, korunma, sıcaklık, fiziksel temas, uyku, duygusal destek ve düzenli sağlık kontrolleri gibi ihtiyaçlar ile doğar ve bu ihtiyaçları gidermesi gereken bir bakım veren olmalıdır. Özellikle doğum sonrasında herhangi bir sağlık problemi yaşamayan bebeğin, annesi tarafından ilk yarım saatte beslenmesi ve sonrasında devam edilmesi yalnızca fiziksel sağlığını için değil, duygusal ve psikolojik gelişimi içinde kritik öneme sahiptir. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine (2018) göre; altı aydan küçük olan bebeklerin sadece %41'inin anne sütü olarak beslendiği görülmektedir. Yaşın artmasıyla anne sütü alma oranı azalmaktadır. Verilerine göre bu oran; anne sütü alma 0-1 aylık bebeklerde %59'a, 2-3 aylık bebeklerde %45'e, 4-5 aylık bebeklerde %14'e düşmektedir. Ek olarak altı aydan küçük olan bebeklere anne sütü ve tamamlayıcı besin verme oranı %37 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçların desteklediği gibi bebeğin yaşı arttıkça sadece anne sütü ile besleme oranı azalmaktadır. Bu oranın azalmasının özellikle anne ve bebek arasındaki bağlanma örüntüsü ile bebeğin temel ihtiyacı olan laktasyon

(emzirme) ihtiyacını etkilemekte olduğu düşünölmektedir. Alanyazın temel alındığında anne-bebek bağlanması ile annelerin bebeğini beslemesine yönelik tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi varlığı bu araştırmanın temel problemi oluşturmaktadır. Bu çerçevede aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır.

1. 2–6 aylık bebekleri olan annelerde, anne-bebek arasında kurulan bağlanma ilişkisi ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları ile anne- bebek arasında kurulan bağlanma ilişkisine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Anne ile bebek arasında kurulan bağlanma ilişkisi;

- Annenin yaşı,
- Medeni durumu,
- Eğitim durumu,
- Aile tipi,
- Çalışma durumu,
- Sosyal destek düzeyi,
- Yaşanılan bölge,
- Gebelikte alınan bebek beslenmesi eğitimi ve
- Emzirme eğitimi alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. Annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumu;

- Annenin yaşı,
- Medeni durumu,
- Eğitim durumu,
- Aile tipi,
- Çalışma durumu,
- Sosyal destek düzeyi,
- Yaşanılan bölge,
- Gebelikte alınan bebek beslenmesi eğitimi ve
- Emzirme eğitimi alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER

Araştırmanın bu bölümünde; bebeklerde sosyal-duygusal gelişim, bu gelişime ilişkin kuramsal modeller, anne-bebek bağlanması ve bağlanmaya dair kuramcılar ile anne-bebek bağlanmasını etkileyen faktörlerin yanı sıra, bebek beslenmesi ve beslenmeyi etkileyen unsurlara yönelik kuramsal araştırma ve bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Bebeklerde Sosyal-Duygusal Gelişim

Bebeklerde sosyal ve duygusal gelişim doğdukları andan itibaren çevrelerindeki bakım veren kişilerle etkileşim kurma ve bu kişilerle duygusal bağlar oluşturma süreciyle başlamaktadır. Annenin güvenli bağ kurması, bebeğin sosyal-duygusal gelişiminde temel rol oynamaktadır. Özellikle bebeğin ilk birkaç ayında gelişmeye başlayan bu bağ dokuzunca ayda belirgin şekilde güçlenmektedir (Akkoca, 2009). Duygusal bağ ve sosyal etkileşimin temellerinin atıldığı yaşamın ilk dönemleri, bebeğin duygusal ve sosyal gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte bebekler sağlıklı bir şekilde sosyal-duygusal kimliklerini inşa etmeye, sosyalleşme ve duygu düzenleme becerilerini ileriki yaş dönemleri için geliştirmeye hazırlanmaktadır. Araştırmacılar bu sebeple “sosyal duygusal” terimini bireyin davranışlarının duygusal ve sosyal boyutu için kullanmışlardır (Bayhan ve Artan, 2011).

Duygusal anlamda ilk gülümsemeler bebeklik döneminde belirginleşmektedir. Bu gülümsemeler uyku esnasında bir uyarıcı vermeden kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. (Erden, 2012). Dudak çevresinde oluşan bu hafif gülümsemelerin kortekste bulunan, kendiliğinden gelişen tepkilerle ilişkili olduğu belirtilmiştir. Bebeğin ilk haftalarda uyanırken oluşan gülümseme tepkisi dokunsal uyaran sunulduğunda ortaya çıkmaktadır. Bu duruma örnek olarak bebeğin tenine doğru üfleme veya bebeği hafifçe sallama davranışı ile gülümseme tepkilerinde artış meydana geldiği fark edilmektedir (Sroufe, 1997). Bunun yanı sıra bazı çalışmalarda on haftalık bebeklerin doğdukları andan itibaren duygusal tepkileri (yüz ifadeleri, sesler ve beden hareketleri gibi) fark edebildikleri belirlenmiştir. Ayrıca bebeklerin farklı duyguları yüz ifadelerine bakarak ayırt edebildikleri ortaya konmuştur. Fakat bebeklerin duyguları yalnızca taklit mi ettikleri yoksa anlamlandırma çabasında mı oldukları konusunda literatürde net bir görüş birliği bulunmamaktadır (Southam Gerow, 2020).

Duygular, sosyal bağların inşa edilmesinin belirleyici bir unsurudur. Evrensel temel duygular insanların doğuştan sahip olduğu ve hayatta kalmayı destekleyen mutluluk, üzüntü, öfke, korku, ilgi, tikslenme ve şaşırma gibi fizyolojik ve zihinsel durumlardır (Bayhan ve Artan, 2011; Berk, 2020; Çavuş ve Topçu Bilir, 2021). Yetişkinin duygularını gösteren ve mimiklerini gözlemleyen bebek, benzer yüz ifadeleri üretebilmektedir (Erden, 2012). Özellikle 4 aylık bebeklerin temel duygulardan mutluluk, üzüntü ve öfkeyi yüz ifadelerinden anlayabildikleri tespit edilmiştir (Montague ve Walker- Andrews, 2001). Bebek, yetişkinde tespit ettiği temel duyguları yüz ifadelerini dikkat edecek şekilde taklit etmektedir (Cook ve Cook G, 2005). Ayrıca bebeklik döneminde anneler, bebeklerine öfke ve üzüntü gösterdiğinde nadiren bebekler buna tepki vermektedir. Ancak anne, bebeğine ilgili ve mutlu görüldüğünde bebeklerin çoğu olumlu davranışa tepki göstermektedir (Erden, 2012). Sonuç olarak ebeveynlerin duygusal fonksiyonları, bebeklerin duygusal, sosyal ve davranışsal işlevselliklerine doğrudan etkisi olduğu belirlenmiştir (Hergüner, 2012).

Sosyal gelişim, doğumdan itibaren başlar ve bebeğin yakın çevresiyle etkileşim kurmasıyla şekillenmektedir. Bebek ileriki yaşantısında, olumlu sosyal etkileşim ve iletişim kurma, ilişki başlatma ve devam etme, sorunlarını çözme ve karar alma gibi sosyal becerileri temelini oluşturur. Özellikle bu süreç erken çocukluk döneminde toplumsallaşma alanlarında, yakın çevresi olan aile, arkadaşlar ve okul gibi sosyal kaynaklarla etkileşimde bulunarak, gelişimsel açıdan sosyal beceriler kazandırmayı desteklemektedir (Şahin, 2012). Bandura'ya göre çocuklar, çeşitli sosyal davranışları gözlem yaparak, iletişim kurarak öğrenir. Bu yaklaşım sosyal öğrenme teorisi olarak adlandırılmaktadır (Cüceoğlu, 2016; Orçan, 2012). Esasında insanların gözlem ve model alma yoluyla etkileşime girerek birbirlerinden bir şeyler öğrenebildiği görüşü Platon ve Aristo'ya kadar dayanmaktadır (Gürel, 2014). Ancak bu konuda öne çıkan ilk sosyal öğrenme kuramlardan biri de John Dewey'in eğitim felsefesi ile yakından ilişkilidir. Dewey'e göre bebek, sosyal çevresiyle kurduğu etkileşim yoluyla düşünce ile davranışlarını oluşturarak geliştirmektedir (Bayrakçı, 2007; Orçan, 2012).

Anne ile bebek arasında bağlanma ilişkisi, annenin sosyal duygusal anlamda oluşturduğu davranışlar sonucunda gelişmeye başlamaktadır. Bu bağlanma ilişkisi Ainsworth'e (1989) göre bebeğin ilk aylarda uyguladığı emme, gülümseme, yapışma ve

ağlama gibi davranışlarının sadece anneye yönelik gerçekleştirdiğini ifade etmektedir (Tulpar vd., 2020). Bebeğin ihtiyacı anlaşıp karşılandığında nörobiyolojik (beyin ve sinir sistemi) süreçler olumlu etkilenmektedir. Bebeğin gereksinimlerine duyarlı bakım veren bebeğin beyin gelişimini sağlıklı bir şekilde desteklemektedir. Başka bir deyişle bebek için yaşamın ilk dönemlerinde beyin gelişimi ve çevre birbirini etkilemektedir (Santrock, 2015).

Bireyin yaşam boyunca sosyal ve duygusal gelişimini etkileyen etmenlerin başında çocuğun temel ihtiyaçlarını gideren ve çocukla oyun ilişkisi kuran anne ile kurulan bağlanma ilişkisidir (Karoğlu, 2016). Bebek ile anne arasında kurulan bağlanma ilişkisi, bebeğin doğumdan itibaren duygusal gelişimini desteklerken aynı zamanda sosyal gelişimini de beslemektedir (Küçükturan ve Keleş, 2018). Sosyal duygusal gelişim; çocuğun hem duygu düzenleme ve kendini ifade edebilme becerisi kazandırır hem de çevresiyle ve özüyle uyum içerisinde hayatına devam etmesini sağlamaktadır (Saarni, 2001; akt. Kandır ve Alpan, 2008). Öte yandan birincil bakım veren kişinin bebeğine gösterdiği ilginin, bakım davranışları, şefkatin ve sevginin bütün gelişim alanlarına doğrudan veya dolaylı yoldan etkisi vardır (Orta vd., 2016). Bebeklik döneminde sosyal ve duygusal gelişim alanında bir problem olduğu hissediliyorsa tespit edilmesi ve gerekli müdahalenin yapılması hem çocukluk hem yetişkinlik dönemine etki edecektir. Bunun yanı sıra çocuğun bebeklik döneminin ardından erken çocukluk döneminde, yakın çevresi ile kurduğu ilişkide olumlu beceriler kazandırılması, yaşamın zorlukları ve kurallarına karşı duyarlılık geliştirerek uyum sağlamasını desteklemektedir (Atay, 2011; Ömeroğlu vd., 2015; Ural vd., 2015; Akduman, 2017).

2.1.1. Sosyal ve Duygusal Gelişim için Kuramsal Modeller

Sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili olarak, bebekte gelişim, olgunlaşma ve öğrenme süreçleri kapsamında sosyal-duygusal açıdan birçok düşünce, model ve tanımlama alan yazına önemli katkılar sağlamıştır. Özellikle birçok araştırmacı bu iki gelişim alanının birbirini tamamlayan ve birbirinden ayrılmaz nitelikte olduğu konusunda görüş birliğine sahiptir (Rodker, 2013). Sosyal gelişimin temelini duygusal gelişim oluşturmaktadır. Bu sebepten sosyal ve duygusal gelişim etkileşim içinde olan iki gelişim alanıdır (Kandır ve Alpan, 2008). Bu iki gelişim alanı için gelişimsel süreçleri tanımlayan çeşitli kuramsal modeller ortaya atılmıştır. Sosyal ve duygusal gelişim için kuramsal açıdan; olgunlaşma

modeli, bütünleyici modeller, etkileşimsel modeller, gen-çevre etkileşim modeli, bağlanma teorisi ve mizaç modeli olarak altı başlık altında toplanmıştır ve Tablo 2.1’de bu modellere yer verilmiştir (Görker, 2009).

Tablo 2.1. Sosyal Duygusal Gelişim ile İlgili Kuramsal Modeller (Görker, 2009).

<i>Olgunlaşma Modeli</i>	En temel model olarak kabul edilmekte olup, beyin ve beden işlevlerinin üst düzey yetenekleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Zaman içerisinde gelişen duygusal ifadelerin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.
<i>Bütünleyici Modeller</i>	Bireyi bütünsel olarak tüm koşulları içerisinde daha kapsamlı şekilde ele almaktadır. Çocuğun deneyimleri, ekosistem modeli kapsamında ele alınmakta; bu model, çocuğun günlük yaşantısını doğrudan etkileyen çevreleri (ebeveyn-çocuk etkileşimi) ve çocuğu dolaylı yoldan etkileyen daha geniş çevre unsurlarını (kültürel değerler, çocuk bakım politikaları) vurgulamaktadır. Bu çevresel faktörler, bebeğin sosyal ve duygusal gelişimini şekillendiren önemli unsurlardır.
<i>Etkileşimsel Modeller</i>	Zaman içinde çocuk ile çevresi arasındaki etkileşim dinamik bir süreç olup, mevcut durum bir sonraki durumu etkiler. Örneğin, ebeveynler çocukların duygusal tepkilerine karşı (örneğin sakinleşemeyen bebeğe karşı duyulan kızgınlık) verdikleri tepkilerle, bebeğin duygusal durumunu şekillendirirler; ebeveynin kızgınlık tepkisi, bebeğin yaşadığı sıkıntıyı artırabilir. Bu ikili ilişkide, bebek ve ebeveyn birbirlerinin sosyal ve duygusal deneyimlerini sürekli olarak karşılıklı biçimde şekillendirir.
<i>Gen-Çevre Etkileşim Modeli</i>	Bu modelde, bireyin biyolojik eğilimi çevresel faktörlerle etkileşime girerek gelişim sürecini şekillendirir. Örneğin, utangaç bir mizaca genetik yatkınlığı olan bir çocuğun sosyal gelişim süreci, ebeveyn bakımının etkisiyle değişebilir.
<i>Bağlanma Teorisi</i>	Bebeğin sosyal gelişiminin tanımlanmasında bu teorinin önemli katkıları bulunmaktadır. Bebek veya çocuğun sosyal anlamda içinde bulunduğu baskın çevre koşulları, bağlanma ilişkilerinin oluşumunu sağlamaktadır. Her çocuğun bağlanma figüründe bireysel farklılıklar bulunmakla birlikte, temel güven duygusu ön plandadır. Bu farklılıklar, sosyal ve duygusal açıdan çeşitli çıkarımlara yol açmaktadır.
<i>Mizaç Modeli</i>	Bireysel farklılıklar biyolojik temellidir; ancak güncel çalışmalar, gelişimin çevresel faktörlerle daha karmaşık bir etkileşim içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Mizaç bazı özellikleriyle (örneğin duygu durumu ve duygusallık) doğuştan gelen yapısıyla ilişkili bulunurken, bazı özelliklerin (örneğin sosyal aktivite düzeyi) sosyal-duygusal gelişimle daha az ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çocuğa sunulan bakımın içeriğindeki farklılıklar, duygu düzenleme becerilerinde bireysel farklılıklara yol açmaktadır. Bununla birlikte, mizacı değişkenlik gösteren çocukların kendi duygularını yönetirken farklı tepkiler ortaya koyabilecekleri gözlemlenmiştir. Örneğin, zorlu yaşam koşullarına rağmen yüksek dayanıklılık eşiğine ve olumlu yaklaşıma sahip çocuklar, olumsuz ve yoğun duygu eğilimi gösteren çocuklara kıyasla duygularını düzenleme konusunda daha etkili stratejiler geliştirebilmektedir.

Bebeğin duygusal gelişiminin sağlıklı ve dengeli bir şekilde ilerleyebilmesi için anne, kilit bir rol üstlenmektedir. Özellikle annenin bebeğine yaklaşımı, kişisel özelliklerinin

oluşup gelişmesini desteklediği gibi, anne-bebek bağlanma sürecinde de önemli ve belirleyici rolleri vardır (Işık, 2019). Anne ve bebek arasında bağ özellikle doğum öncesi dönemde anne karnında nöral yollar (sinir hücrelerini birbirine bağlayan iletişim hatları) aracılığıyla sosyal duygusal düzenlemeleri şekillendirir. Ayrıca annenin ruhsal açıdan yaşadığı gerilimler ve metabolik değişimler annenin fizyolojik sağlığını etkileyerek, sosyal ve duygusal düzenini ve dengesini etkilemektedir. Sonuç olarak sosyal duygusal düzen ile denge, anne ile bebek arasındaki ilişkiyle yakında ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Karakaş ve Dağlı, 2019). Bu ilişki erken dönemde sosyal ve duygusal davranışları tanımlamada ve anlamada duygusal yanıtların düzenlenmesi açısından göz ardı edilemez niteliktedir. Özellikle çocuğun duygusal tepkilerin düzenleyebilmesi gelecek yaşantısında hem psikolojik sağlığını hem de kabul gören sosyal ilişkilerin niteliği açısından büyük önem taşımaktadır (Squires ve Bricker, 2007).

2.2. Anne ve Bebek Bağlanması

Anne ve bebek bağlanması; bebekte güven duygusunu oluşturan ve anne ile bebek arasında gelişen kuvvetli bir bağıdır. Anne ile bebek arasında bağlanma ilişkisi evreler halinde ilerlemektedir. Bu aşamalar gebelik dönemi, doğum ve doğum sonrası (postpartum) dönemleridir. İlk bağlanma süreci anne karnında başlamaktadır (Soysal vd., 2005). Anne, yirmi altıncı haftadan itibaren fetüsü algılayarak onun tepki ve hareketlerini yakalama becerisiyle bebeğin duygusal ihtiyaçlarına yanıt vermeye başlar (Kaplan vd., 1994; Bloom, 1995). Doğum sonrasında yaşanan dakikalar ise hem anne hem de bebeğin yeni sürece uyum sağlama ve aralarındaki özel bağlanma ilişkisinin oluşması açısından değerlidir (Can, 2010). Sonuç olarak bebek ile anne arasında duygusal bağ, gebelik dönemi ile başlayarak anne karnında bebeğin hareketleriyle artan, doğum sırasında zirveye ulaşan ve doğum sonrasındaki hayatın ilk yılında önemli etkileri olan bir ilişkiyi ifade eder. (Kennell ve Klaus, 1998, Görak, 2002).

Yenidoğan bebeğin bağlanma ilişkisi emme, gülümseme, izleme, dokunma ve ağlama davranışlarıyla devam etmektedir (Cynthia vd., 1993). Doğum sonrasında anne ile bebeğin erken dönemde bağ kurması, bebeğin bir sonraki gelişim dönemlerini olumlu açıdan etkilemektedir. Doğum sonrasında bebek ile annenin bir arada bulunması, bebeğini kucaklaması ve emzirme tutumu bağlanma sürecinin ilk aşamasıdır (Köse vd., 2013).

Bağlanma terimini Bowlby iki birey ilişkisinde kuvvetli bağ olarak tanımlamıştır (Kavlak ve Şirin, 2009). Özellikle kişilerin yaşamını sürdürebilmesi için çevresiyle etkileşimde bulunması büyük önem taşır ve bu etkileşimin temelini bağlanma oluşturur (Ainsworth ve Bowlby, 1991). Bağlanma sözcüğü ile ilişkili alan yazında iki kavram karşımıza çıkmaktadır. İlk kavram annenin bebeğe bağlanması (bonding), ikinci kavram ise bebeğin anneye bağlanması (attachment) biçimindedir (Akkoca, 2009). Bebeğin anne ile ilişki kurarken sergilediği emme, göz kontağı kurma, gülme, ağlama, yanaşma ve uzanma gibi birtakım davranışlar bağlanmanın oluşmasında etkilidir. Bebek, ilişki kurarken kullandığı bu davranışları sergileyerek bağlanma nesnesi anne ile ilişki kurmaya çalışmaktadır (Demirgören ve Özbek, 2009). Özellikle sekizinci haftadan itibaren, bakım veren anne ile göz kontağı kurmaya, gülümsemeye ve kendini daha rahat hissetmeye başlamaktadır (Kaplan vd., 1994).

Anne ve bebek arasında doğum sonrasında ilk üç gün, maternal bağlanmanın oluşması bakımından büyük önem taşımaktadır. Maternal bağlanma; annenin bebeğini beslemesinde sorumluluk sahibi olması, düzenli ve doğru şekilde beslemesi, bebeği ile ilgilenmesi ve desteklemesi ile oluşmaktadır. Anne, olumsuz maternal davranışlar gösterdiğinde; bebekte büyüme gelişme yetersizliği, huzursuzluk, uyku bozuklukları, ağlama ve beslenme bozuklukları gibi çeşitli problemlerin yaşanmasına sebep olmaktadır (İşler, 2007). Bu problemin ana kaynağı olarak bebek, gelişimsel açıdan ilk iki yılda güvenli bağlanmayı oluşturamadığında; zihinsel, fiziksel, sosyal, duygusal ve dil gelişiminde gecikmeler ortaya çıkmaktadır (Kavlak ve Şirin, 2007; Çapuk, 2018).

Annenin, annelik rolünü kazanma ve anneliğe uyum sağlayabilme açısından maternal bağlanma önemli bir etkidir (Mercer, 2004; Kavlak ve Şirin, 2009). Anne rolü, annelik davranışlarının kazanılması ile oluşur ve anne-bebek bağlanmasında önemli etkileri bulunmaktadır (Mercer, 2006). Annenin doğum öncesinde bakım, gebelik sırasında tütün-alkol kullanmama, sağlıklı beslenme, uyku alışkanlıkları ve egzersiz gibi motive uygulamalar yapma annelik rolüne uyumu kolaylaştırmaktadır. Bu hazırlık süreçleri gebelikte ve sonrasında ortaya çıkabilecek depresif belirtilere karşı kalkan işlevi olduğunu göstermektedir (Akarsu vd., 2017). Bowlby'e göre (1969), ilk yıllarında bebek ile anne arasında kurulan ve eş zamanlı gelişen bağlanma, sürekliliği olan bir süreçtir ve çocuğun ileriki yaşantısını önemli ölçüde etkilemektedir. Bebeğin gelişimi ve sağlıklı

büyümesi için annenin bebeğe sevgiyle bağlanması, bağlanmanın temelini oluşturmaktadır. Anne ve bebek arasında oluşan zaman içerisinde süreklilik gösteren eşsiz sevgi, bağlanma ilişkisini güçlendirmektedir (Kavlak ve Şirin, 2009).

2.2.1. Anne ve Bebek Bağlanmasına Dair Kuramcılar

Anne-bebek bağlanması, temel güven duygusunun oluşması açısından kritik öneme sahiptir. Özellikle bebeğin yaşamının ilk altı ayında güven ilişkisi geliştirmesinde, annesiyle kurulan bağ temel belirleyici faktör olarak öne çıkmaktadır (Bowlby, 1969). Bebeğin gelecek yaşantısında güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklayan yaklaşıma “Bağlanma Kuramı” denir. Bowlby tarafından bağlanma kavramı ilk olarak 1958 yılında kullanılmıştır (Köse vd., 2013). Bağlanma kuramı temel ilkeleri, Freud ve psikanalitik kuramın önde gelen isimlerin görüşlerinden esinlenilerek oluşturulmuştur. John Bowlby ve Mary Ainsworth’un araştırmaları neticesinde de geliştirilmiştir (Kavlak ve Şirin, 2007). Araştırmanın bu kısmında anne- bebek bağlanmasına dair kuramcılardan Sigmund Freud, Erik Erikson, Harry Harlow, John Bowlby ve Mary Ainsworth’un kuramsal yaklaşımlarına yer verilmiştir.

2.2.1.1. Sigmund Freud

Sigmund Freud’un psikanalitik kuramı, anne-bebek bağlanmasının temellerini açıklamada önemli kuramsal katkılar sunmuştur. Kuramlarında bebeğin gelişimini aşamalı bir şekilde dönemlerle tanımlayan ilk kuramcıdır. Oluşturduğu bu kuram, Bowlby’in geliştirdiği bağlanma kuramına köken olmuştur (Demirgören ve Özbek, 2009). Bebeğin öncelikle anne tarafından bedensel gereksinimlerinin doyurulması, Freud’un teorisinde bağlanma ilişkisi ile vurgulanmaktadır (Seven, 2006). Freud’a göre, insan kişiliği belirli psikoseksüel evrelerden geçerken şekillenir ve bu evrelerde, birey tüm ihtiyaçları karşılandığında ancak sağlıklı bir kişilik gelişimi sergileyebilmektedir (Kaya, 2019).

Freud’a göre anne, bebeğin yaşamında yer alan ilk derin ve güçlü sevgi objesidir. Anne, sonraki yaşam evrelerinde deneyim ve toplumsal yakınlıklar için ilk model niteliğindedir (Ainsworth, 1969). Bebek ile anne arasında temelde oluşan güvenli bağ, ileriki evrelerde ilişki kurduğu diğer bireylerle sosyal-duygusal yakınlıklarını belirleyici bir unsur haline gelmektedir. Bebeklik döneminde anne ile güvenli bağ oluşturan bebek,

çevresindeki bireylerle daha sağlıklı sosyal ve duygusal yakınlıkları gerçekleştirebilmektedir (Aksekili, 2017).

Freud'un psikanalitik kuramına göre, doğumdan sonra 0-1 yaş aralığı oral dönem olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde bebeğin haz merkezi dudak, dil ve ağızdır. Özellikle bebek ilk olarak ağızdan haz sağladığı kişiye bağlanır; bu kişi genellikle temel gereksinimlerini karşılayan annesidir. Bebek, sağlıklı gelişimi için yeterli ve dengeli oral uyarana gereksinim duymaktadır. Bu uyarılma sağlanamazsa Freud'un deyişiyle oral saplantı oluşabilir ve birey yaşamın sonraki yıllarında da oral haz isteğine yönelik güçlü bir istek duymayı sürdürebilmektedir (Bee ve Boyd, 2009). Bebeğin fizyolojik ihtiyaçları ve bağlanma hazzının (oral haz, beslenme ve vb.) giderilmesi, bebeğin anneye bağlanmasında temel bir rol oynamaktadır (Aksekili, 2017).

2.2.1.2. Erik Erikson

Erik Erikson'ın psikososyal gelişim kuramı, erken dönemde kurulan anne-bebek bağlanmasında sosyal ve duygusal boyutları tanımlayarak alana önemli katkılar sunmuştur (Demirgören ve Özbek, 2009). Erikson, Freud'dan farklı olarak insan gelişimini sekiz aşamaya ayırmış ve cinsel gelişim yönü yerine sosyal gelişim evrelerini temel almıştır. Bu sebeple ortaya çıkardığı kuram, psikososyal kuram olarak adlandırılmaktadır. Kuramda yer alan her bir aşamanın kendi içinde çözülmesi gereken çatışmalar barındırdığı öne sürmüştür (Karakavak, 2006; Bacanlı, 2024). Kişi, bu sekiz aşama boyunca yaşadığı çatışmayı tam olarak çözemezse, o dönemde takılıp kalmasa da ilerleyen zamanlarda bu çatışma çözülene kadar yaşamında çeşitli sorunlarla karşılaşabileceği ifade edilmektedir. Sağlıklı bir gelişim için kişinin, bu çatışmaların üstesinden başarıyla gelmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Öztürk, 2007; Senemoğlu, 2020).

Erikson'ın psikososyal evrelerine göre, 0-1 yaş aralığı güvene karşı güvensizlik dönemi olup en kritik özelliği temelde güven duygusunun oluşması ile ilgilidir. Bebek, problem ve gereksinimlerini ağlayarak ifade eder. Annenin ise ağlama tepkisine uygun olumlu tutum ve davranışlar sunması, bebeğe hem annenin hem de dış dünyanın güvenli bir yer olduğu izlenimini vermektedir (Yavuzer, 2010). İlk bir yılda oluşan erken güvenli bağlanmanın kilit öğeleri bu evrede gerçekleşmektedir (Bee ve Boyd, 2009). Evrelerde

yaşanan krizleri erken dönemde çözüme kavuşturduğunda kişi bir sonraki evrelerde krizleri çözme becerisi etkili bir şekilde geliştirmektedir (Zastrow ve Ashman, 2016).

2.2.1.3. Harry Harlow

Harry Harlow, gerçekleştirdiği deneysel ve kapsamlı araştırmaları ile anne- bebek bağlanması açısından literatüre önemli katkılar sağlamıştır. Bebeklik döneminde annenin bebeğinin temel ihtiyaçlarını (açlık, susuzluk gibi) karşılamasının bağlanmanın temelini oluşturduğunu ifade etmiştir. Ancak Harlow ve arkadaşları (1958), yavru maymunlarla yaptığı çalışmada bağlanmanın beslenme gibi temel ihtiyacı giderme açısından yeterli olmadığını öne sürmüşlerdir (Demirgören ve Özbek, 2009).

Yapılan deneyde Rhesus Maymunlarının bulunduğu kafeslere iki adet anne maymun maketi yerleştirilmiştir. Biri fiziksel temas (yumuşak ve ısıtılmış kumaş) koşullarına uygun yapılmış ancak yavruları beslemeyen anne maketi; bir diğeri ise telden oluşan üstüne biberon yerleştirilerek süt veren anne maketidir (Hortaçsu, 2003). Araştırma sonucunda; maymunların uyku geçişlerinde ve korktuklarında süt vermeyen ancak yumuşak ve sıcak olan anne maketini tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Bu neticede bağlanma oluşumu için fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasının yetersiz kaldığı gösterilmiştir (Demirgören ve Özbek, 2009). Aynı zamanda araştırmada yer alan Rhesus Maymunlarının, yaşamlarının ilk senesinden anneleri ile etkileşime girmediklerinden dolayı kendi türü ile bir araya geldiğinde rahatsız olma ve kendilerine özgü davranışsal süreçleri sergilemede belirli güçlüklerle karşılaştıkları belirlenmiştir (Hortaçsu, 2003). Sonuç olarak Harlow'un uyguladığı deneyler sonucunda güçlü bağlanma için beslenme ölçütünün yetersiz kaldığı görülmektedir. İlerleyen dönemlerde bebeğin bağlanma stillerini etkileyerek, kuracağı sosyal ve duygusal ilişkileri etkileyebileceği görüşünü desteklemektedir. Harlow'un Rhesus Maymunlarıyla gerçekleştirdiği deneysel bulgular, anne ve bebek bağlanma kuramının kuramsal çerçevesine katkı sağlamıştır (Hortaçsu, 2003).

2.2.1.4. John Bowlby

John Bowlby, bağlanma kuramının temelini oluşturan ilk kişidir. Bebeklerin anne veya bakım verenleriyle kurduğu duygusal bağ ve psikanalitik kuramların bebek ve anne arasındaki ilişkiyi tanımlamada yetersiz kalmasıyla; bağlanma teorisi Bowlby tarafından

ortaya konulmuştur (Nakash Eisikovits vd., 2000; Dalgat vd., 2022). Bağlanma teorisi, Bowlby'nin (1977), 2. Dünya Savaşı esnasında bebek ve bakım verenlerin iletişim biçimlerine ilişkin gözlemleri ile ortaya çıkmıştır. Bowlby'nin savaş sonrasında Londra'da bulunan yetimhanelerde çocuk ve ergenlerle çalışırken annelerinden ayrı kalan çocukların yüksek düzeyde psikolojik travma yaşadığı gözlemlemiştir. Ayrıca çocukların ileriki yaşantısında duygusal, davranışsal problemlerle birlikte ambivalans (his, fikir ve amaçlarda zıt duygular yaşama) tutumlar sergiledikleri tespit edilmiştir (Demirgören ve Özbek 2009). Özellikle Bowlby, çocuk ruh sağlığının annenin bebeğe duygusal yönden yaklaşımıyla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, bebeklik döneminde sevildiğini ve değer verildiğini hissedenden bir bebeğin, ileriki yaşantısında ruhsal sağlığının olumlu etkilendiği belirtilmektedir (McCartney ve Dearing 2001).

Bowlby'nin (1986) bağlanma kuramına göre; annenin koruyucu tutumu ve bebeğine bakım vermeye istekli olması, yenidoğanın yaşamını sürdürebilmesi açısından temel rol oynamaktadır. Doğum sonrasında ise bebek ilk 12 ayda, anneye yönelik libidinal (duygusal ve yaşamsal) bir bağ geliştirir. Bebek, bağlanma oluşturduğu annesi ile temas halindeyken olumlu tepkiler verirken; ayrı kaldığında ise stres olma ve üzüntü baş gösterebilmektedir. Bowlby, bu bağ temel olarak bağlanma kuramının özelliklerinden olan 4 bileşenle açıklamıştır (Bowlby 1958; akt. Öztürk vd., 2020):

- 1. İkincil Dürtü (Secondary Drive):** Anne, bu bileşende bebeğin fiziksel gereksinimlerini karşılar ve açlığını gidermesini sağlamaktadır. Bebeğin en temel ihtiyacı; güvende hissetme, beslenme, dışkı yapma ve barınma koşulları ikincil dürtüde yer almaktadır.
- 2. Birincil Nesne Emme (Primary Object Sucking):** Yenidoğan, emme aracılığıyla ilk fiziksel teması annesi ile kurmaktadır. Bebek, annenin memesinde anne sütü emerken aralarında oluşan bağ duyumsar. Temel ihtiyaç olan beslenmeyi gideren emme davranışı, fiziksel bağ oluşturmaktadır.
- 3. Birincil Nesneye Yapışma (Primary Object Clinging):** Bebek annenin fiziksel yakınlığına ve sarılmasına gereksinim duyar. Annesi tarafından kucağa alınan bebek, kendini güvende hissetmektedir. Beslenme dışında bu bileşende güvenlik ihtiyacı temel gereksinimler arasındadır. Bebek dış dünyadaki tehlikelerden annesinin fiziksel yakınlığıyla korunma duygusunu pekiştirmektedir.

4. Birincil Ana Rahmine Dönüş Özlemi (Primary Return to Womb Craving): Bu bileşen de bebek, dünyayı keşfettikten sonra geldiği anne rahmine geri dönmeye arzu duymaktadır.

Bağlanma Teorisi, kültürel farklılıklara rağmen belirli temel davranışlarla evrensel nitelikler taşıdığı ifade edilmektedir. Evrensel temel tepkiler ve davranış örüntüleri, bebeklerde de belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Özellikle bağlanma teorisinde yer alan Spesifiklik (Özgülük) ilkesi bu durumu açıklamaktadır. Bağlanma, çok fazla bireye değil; bir ya da az sayıda bireye yönelik geliştirilen davranışlardır (Öztürk vd., 2020). Spesifiklik (Özgülük) ilkesine göre, bebek anneye yoğun ve güçlü bir bağ oluşturdudan sonra, yakın çevresindekilere karşı daha az yoğun bağlanma davranışları (gülümseme, ağlama gibi davranışsal ve duygusal tepkiler) sergiler. Aslında bu bağlanmanın hiyerarşik yapısının olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle bağ kurduğu kişilerin merkezi bir konumda yer aldığı, önem sırasına göre düzenlendiğini göstermektedir. Bu bakımdan da spesifiklik (özgülük) özelliği olarak isimlendirilmektedir (Bowlby, 1977).

Bağlanma özellikleri arasında yer alan Ontogenez (Bireyoluş), bebeğin gelişiminde önemli bir rol oynar. Doğum sonrasında ve ilk 9 ayda bebek bakım veren anneye yönelik bağlanma oluşmaya başlar. Çocukluk dönemine doğru, ilişki içerisinde bulunduğu farklı bireylere yönelik de bağlanma geliştirmeye devam etmektedir. Yaşamının ileriki dönemlerinde birey olma yolunda ilerleyen bebek, bağlanma davranışlarını sürdürmeye devam etmektedir (Öztürk vd., 2020).

Bağlanmanın temel ve en önemli öğelerinden biri de öğrenmedir. Bebeğin, bağlanma geliştirdiği bireyi diğer bireylerden ayırt edebilmeyi öğrenmesi; bağlanma davranışı geliştirmesinin öncülüdür. Bebek tarafından yabancı veya tanıdık ayrımının öğrenilmesi bağlanmanın temelini oluşturmaktadır (Bowlby, 2012; Öztürk vd., 2020).

Bowlby'nin araştırmalarında annesinden ayrılmak istemeyen ya da fiziksel temasta bulunmayan bebeklerin, annesi ile yeniden ilişki kurduğunda ağlama, sarılma ve çığlık atma gibi davranışlara sahip olduklarını ve bu doğal davranışların bebeğin yaşamında önemli yeri olduğunu ifade etmiştir. Bowlby ve psikanalistler, ilk yazınlarında bebeklerde bulunan olgunlaşmamış savunma mekanizmalarının (ağlama, çığlık atma vb.) duygusal acıyı baskılama için kullandıklarını ifade etmiştir (Fraley, 2018). Bowlby'e göre, bebeğin

annesiyile olan ilişkisi, bebeğin anne yanında bulunurken bir dizi doğuştan getirdiği sinyallerle başladığını ifade etmektedir. Zaman ilerledikçe bu sinyaller yeni duygusal ve bilişsel etkileşimlerin yanında hassas, sıcak ve gerçek bağ sevgisini oluşturur (Berk, 2013).

Annenin bebeğiyle olan ilişkisinde ise Kaye (1967), anne-bebek bağlanma sürecinde beslenme sırasında gerçekleşen örüntülere odaklanmıştır. Araştırmalarında annenin bebeğini beslerken emme ve duraksama örüntüsünde uyumlu bir şekilde etkileşimde bulunduğunu tespit etmiştir. Özellikle emmenin yoğun olduğu anda annenin pasif ve sessiz olması; bebek emmeyi durduğunda ise bebeğini okşaması ve iletişime geçmesi belirgin gözlemler arasında yer almaktadır (Bowlby, 2012).

Bebek, canlı topluluklarına göre olgunlaşmamış olarak doğduğu için bağlanma sistemi yaklaşık olarak altı aya kadar sürebilmektedir. Bowlby'nin bağlanma teorisinin özelliklerine göre, bağlanmanın aşamalı şekilde gerçekleştiğini belirtmiştir (Holmes, 2014);

1. Yönlendirme ve Örüntü Arama Aşaması (0-6 ay)
2. Hedef Belirleme Aşaması (6 ay- 3 yaş)
3. Karşılıklı Bir İlişkinin Oluşum Aşaması (3 yaş ve sonrası)

Bowlby'nin bağlanma kuramının temel kavramlarını oluşturan bir diğer yapı ise “içsel çalışan model” olarak adlandırılmaktadır. Bu model bakım veren annenin tepkisi ile ilişkili olup bebeğin ihtiyacı olduğunda bakım verenin olumlu tepkisine ulaşabilme, güvenilirlik ve destekleyici olduğunu “değerli ben” ve “güvenilir o” şeklinde bilişsel temsilleri oluşturmaktadır. Bu durumun tersine bebek, duyarsız veya tutarsız annenin tepkileri ile karşılaştığında reddedici, seilmeye ve destek görmeye değmeyen biri olarak “değersiz ben” ve “güvenilmez o” bilişsel temsilleri oluşturur. İçsel çalışan model, bebeğin yaşamı boyunca ilişkilerini devam etme ve sürdürmede kilit bir rol oynadığını ortaya konulmaktadır (Kesebir vd., 2011; Morsünbül ve Çok, 2011). Güvensiz bağlanmayı geliştiren bebeklerde, ilerleyen dönemlerde ruh sağlığı problemleri ortaya çıkma riski artarken; güvenli bağlanma kuran bebeklerde bu durum ise psikolojik sağlık açısından koruyucu ve destekleyici bir etmen olarak öne çıkmaktadır (Tepe, 2018).

Bağlanma; bebeklik döneminde başlayıp çocukluk dönemiyle devam eden bütünsel bir süreçtir. Tüm gelişimsel dönemlerde, kişinin etkileşim kurduğu sosyal (okul, aile kurma, iş) sistemleri etkiler (Sadak ve Yıldırım, 2020). Temelde güvensiz bağlanan çocuklar ise sosyal yaşantısını doğrudan etkilediği için; ileriki yaşantısında evlenme, çocuk sahibi olmak isteme gibi konularda karmaşa ve zorluk yaşama ihtimalinin yüksek olduğu belirtilmiştir (Bowlby, 1980).

2.2.1.5. Mary Ainsworth

Mary Ainsworth, Bowlby'nin oluşturduğu bağlanma kuramına davranışsal bir çerçeve kazandırmıştır. Ainsworth, bağlanma kuramının istatistiksel açıdan bilimsel geçerlilik kazanmasını destekleyerek gelecekteki araştırmalara yön verici bir rol üstlenmiştir. DeneySEL çalışmaları ile bebeklerin tepkilerini; güvenli ve güvensiz bağlanma stilleriyle belirlemeye çalışmıştır (Tüzün ve Sayar, 2006; Demirdağ, 2017; Demirgören ve Özbek, 2019).

Bowlby, psikanalistlerin aksine bağlanma teorilerinde klinik gözlemlerin yetersiz kaldığını, gözlemsel araştırmalar yapılarak bağlanmanın yeniden ele alınması ve tanımlanmasını gerektiğini belirtmiştir (Holmes ve Farnfield, 2014, Dalgır vd., 2022). Bu görüş üzerine Mary Ainsworth ve uzmanlar bebeklerin ayrılık tepkisi üzerine proje araştırmaları gerçekleştirmeye başlamıştır. Kurama değerli katkılar sunan Ainsworth, çalışmaları sonucunda, “güvenli üs” kavramı ilk defa kullanmıştır. Bu kavramda bebek dünyayı keşfederken bakım veren güvenli üs olarak kullanmaktadır. Bebek korktuğunda ve güvende hissetmediğinde anneye yaklaşmak yerine kaçınır, kendini güvende hissettiğinde ise bakım veren anneden uzaklaştığını gözlemlenmiştir (Ainsworth, 1967).

Ainsworth ve Ark. (1979), bağlanma teorisini tanımlayan en önemli çalışmalarından biri de “Yabancı Durum Deneyidir”. Çalışma esnasında bebekleri yabancı ortamda gözlemleyerek, bağlanma gelişimlerini değerlendirmeye çalışmışlardır. Yabancı Durum (Strange Situation) deneyinde bir yaşında büyük bebekler ile annelerin bağlanma süreçleri incelenmiştir. İki haftalık zaman sürecinde 20 dakikalık gözlemler ile kayıt altına alınmıştır. Deney sürecinde bebeğin bağlanma yönelimlerini, kliniksel ve gözlemsel görüşme kaydı yaparak yabancı durum değerlendirmesi yapılmıştır. Uygulama esnasında ise; oyuncak ile donatılmış yabancı bir oda içerisine bebek, güvenli üssü anne

ve yabancı birey ile gözlem odasında bulunmaktadır. Bebeklerin anneyi güvenli üs olarak kullanma durumunu ve ortamda bir yabancı bulunduğunda verdiği tepkiler gözlem altına alınmıştır (George vd., 1985; Linzdey vd., 1989). Ainsworth (1979), deney sonucunda yayınladığı bağlanma türlerini A, B ve C olarak 3 grupta inceleme yapmıştır;

A grubu bebekleri; Bebek bakım veren anne ortamdan ayrıldığında tepkisiz kalmaktadır. Anne döndüğünde ise yakın temasta bulunma ve yönelme davranışı göstermez. Sonuç olarak anneyi görmezden geldiği tespit edilmiştir.

B grubu bebekleri; Bebek, anne ortamdan çıktığında stres semptomları göstermekte ve sonrasında sakinleşebilmektedir. Anne ortama geri geldikten sonra ise mutlu bir davranış ile yakınlık kurmaya yöneldiği gözlemlenmiştir.

C grubu bebekleri; Anne ortamı terk edince bebek, yoğun stres davranışı gösterip tepki göstermektedir. Özellikle sakinleşmekte zorlanmakta; anne geri geldiğinde ise hem yakınlık kurmak isterken hem de reddetme davranışı gösterdiği kayıt altına alınmıştır (Ainsworth 1979; akt. Öztürk vd., 2020).

Ainsworth, kayıt altına aldığı gözlem formları sayesinde anne-bebek arasında bağlanma örüntülerini detaylı incelemiştir (George vd., 1985; Linzdey vd., 1989). Anne ve bebek arasında oluşan bağlanma temelleri (güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınmacı bağlanma), klinik ve deneysel çalışmalar sonucunda ilk defa ortaya atılmıştır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Güvenli (secure) bağlanma sınıfına ayrılan bebekler; bebek, anne ile beraberken istekli şekilde ortamı araştırmaktadır. Anne, odanın dışına çıktığında ise az kaygı tepkisi göstermektedir. Anne geldiğinde ise temasta bulunup ortamı araştırmaya devam eden bebekleri kapsamaktadır.

Kaygılı ve kararsız (anxious-ambivalent) bağlanma sınıfına ayrılan bebekler; bebek bulunduğu ortamı ayrıntılı bir şekilde araştırmaz. Anne odanın dışına çıktığında ise yoğun bir şekilde kaygı hisseder; döndüğünde ise sakinleşmekte güçlük yaşamaktadır. Bebek, anne ile yakın temasta bulunsun da ikilemde kalarak; kırgınlık ve direnç gösteren tepkisel davranışlarda bulunmaktadır.

Kaçınan (avoidant) bağlanma şeklinde sınıflara ayrılan bebekler ise; bebek anneden ayrı kaldığı sürede nadiren stres gösterip, yakın teması reddetme davranışı

göstermektedir. Bakım veren odaya geldiğinde ise ondan uzaklaşarak dikkatini ortama yönlendirmektedir (Cassidy ve Berlin 1994, Bretherton, 2000).

Ainsworth ve diğerleri (1979), deneysel çalışmalar sonucunda bağlanma kuramına yönelik değerli katkılar kazandırmıştır. Bununla birlikte zaman içerisinde bağlanma biçimleri (güvenli ve güvensiz bağlanma) arasındaki farkları ortaya çıkarmak amacıyla çalışmalarını sürdürmeye devam etmiştir. Bu doğrultuda bebek ve anne arasında üç temel bağlanma örüntüsü olduğu ortaya çıkmıştır. Bu üç temel bağlantı örüntüsünü son olarak şu şekilde sınıflanmıştır;

- 1. Güvenli Bağlanma:** Bu bağlanma stilinde bebek, doğal ve özgür davranışlar sergiler; çevreyi keşfeder; başkalarıyla yakın ilişki kurabilir. Özellikle anneyi geri dönebileceği güvenilir üs olarak belirler (Yıldız, 2012). Güvenli bağlanma ilişkisi geliştiren bebek, stresli ve sıkıntılı anlarda anneye sığınarak; korunma ve rahatlık duygusu hissetmektedir (Nisa vd., 2020).
- 2. Kaygılı/Kararsız Bağlanma:** Anne tarafından sergilenen tutarsız ve belirsiz davranışların kaynağı olan bağlanma stildir. Özellikle bebeğin kendini güvende hissetme duygusu, bu bağlanma stilinde engelleyici bir nitelik taşımaktadır (McLeod, 2018).
- 3. Kaygılı/Kaçıncı Bağlanma:** Bu bağlanma stilinde anne, bebeğin duygusal ihtiyaçlarını karşılamadığı için; bebek duygusal stres anlarında anneyi ulaşamaz biri olarak algılamaktadır (Stevenson vd., 2002, akt. McLeod, 2018). Bakım veren anneye karşı güvensiz bağ hisseden bebek; anneden ayrı kaldığında tepki vermez, geri geldiğinde ise ona yakın temasta bulunmaktan kaçınır (Hazan ve Shaver, 1994).

Ainsworth göre, 0-3 aylık bebekler, güvenli bağ kurmak ve annesiyle yakın ilişki kurmak için bazı davranış biçimlerini iletişim aracı olarak kullandığını ifade etmiştir. Bu iletişim biçimleri bebeğin, anne ile yakın ilişkiyi devam ettirmek amacıyla memeyi emme, kavrama, gülümseme, bakma ve gözleriyle takip etmeyi kapsamaktadır. 3-6 aylık bebeklerde ise bağlanma örüntüleri incelendiğinde, yabancılardan çok yakın aile üyelerine tepki verdiği ileri sürülmektedir (Kavlak ve Şirin, 2009).

2.2.2 Anne ve Bebek Bağlanmasını Etkileyen Faktörler

Bowlby, iki birey arasında oluşan kuvvetli bağı bağlanma olarak tanımlamıştır (Bowlby, 1982). Kadın, gebelik döneminde hem psikolojik hem de fizyolojik değişimlere uğramaktadır. Bu değişimler gebelik süreci, doğum anı ve sonrası, anne ile bebeğin etkileşimi ile devam etmektedir (Da Costa vd., 1999; Kesebir vd., 2011; Güleşen ve Yıldız, 2013; Köse vd., 2013). Cranley, anne ve bebek bağlanmasını, kadınların henüz doğmamış bebeğiyle etkileşimini temsil ettiğini; doğum sonrasında ise annenin davranış tutumlarını bulma dereceleri olarak adlandırmıştır (Cranley 1981; akt. Çalık Bağrıyanık vd., 2020). Bebeğin sağlıklı bağ kurma, büyüme ve gelişimini desteklenmesi için eşi benzeri olmayan anneliğe uyum sağlama ve anne rolünün kazanılması kritik unsurlar olarak değerlendirilmektedir (Duyan vd., 2013).

Anne- bebek bağlanmasını etkileyen olumlu ve olumsuz faktörler vardır. Bu faktörlerin bağlanma açısından düşünüldüğünde, başlangıçta gebeliğin istenilen zamanda gerçekleşmesi ve bu sürece hazırlıklı olma gebeliğin gidişatının sağlıklı ilerlemesi açısından önemlidir (Yılmaz ve Beji, 2010). Süreç içerisinde anne bebek arasında oluşan ilk ilişki çeşitli sebeplerden dolayı bağlanma sürecini olumsuz etkileyebilmektedir (Başdaş vd., 2022).

Gebeliğin planlanmasıyla doğum öncesinde bakım gerçekleştirme; uyku düzeni oluşturma, egzersiz yapma, zararlı madde (tütün ve alkol) kullanmama gibi faktörlerin ebeveyn rolüne uyum sağlamayı arttırdığı ifade edilmiştir. İsteyerek gerçekleşen gebelik; anne- bebek arasında güçlü bağlanma kurulmasına ve gebelik esnasında ya da doğum sonrasında depresyonu azalttığına ilişkin koruyucu etkileri sahip olduğu belirtilmiştir (Lindgren 2001, Brandon vd., 2009).

İstenmeyen bir gebelik söz konusu olduğunda, annenin bebeğiyle bağ kurmasına engelleyen faktörler ortaya çıkmaktadır. Özellikle doğum sonrasında annenin bebeğini emzirme davranışını olumsuz etkileyebilmektedir (Conceição ve Fernandes, 2015). Bağlanma ilişkisiyle ilgilenen kuramcılar, bebeğin ileriki yaşantısında kuracağı ilişkilerin niteliğini ve çevresindeki kişilerden beklentisini; annesiyle erken dönemde oluşturduğu bağlanma ilişkisine bağlı olduğunu belirtmişlerdir (Tüzün ve Sayar, 2006). Özellikle erken dönemde kurulan bağlanma ilişkisinde annenin fetüsün varlığından rahatsız olması,

depresyon, anksiyete, duygu durumunda yaşanan bozulmalar; ilerleyen dönemlerde anne-bebek arasında zayıf bağlanma ilişkisi geliştirmesine ve çoğunlukla çocuğun ihmal ve istismara maruz kalmasıyla ilişkilendirilmektedir (Lindgren, 2001).

Anne-bebek arasında doğum anı ve sonrasındaki yaşanan ilk anlar ilişkinin temelini oluştururken, anne ve bebeğin yeni oluşan duruma uyum sağlamaları açısından büyük bir öneme sahiptir (Can, 2010). Bağlanmayı olumsuz yönde etkileyen; istenmeyen ve zorlu gebelik, gebelikte stres, doğum şekli (vajinal ya da sezaryen); hasta veya doğumsal anormalili bebek, anestezi uygulaması, anne ve bebeğin aynı oda içerisinde olmaması, sağlık destek sistemlerinin yokluğu, katı prosedür ve rutinler; maternal komplikasyonların oluşması, bebekten ayrı kalma şeklinde faktörler sıralanmaktadır (Yılmaz ve Beji, 2010). Anne ve bebek arasında oluşan bağın olumsuz etkilenmesi, bebeğin ilerleyen gelişim dönemlerinde; duygusal, fiziksel, zihinsel, sosyal ve dil sorunlarını ortaya çıkarmaktadır (Başdaş vd., 2022).

Doğum sonrası dönemde bağlanmayı olumsuz etkileyen bir diğer durum ise bebeğin aşırı ağlamasıdır. Özellikle ilk aylarda yoğun ağlayan, kucağa alındığı halde sakinleşemeyen bebeklerin; sosyal gülümseme ve göz kontağı geciktiğinde; anneler üçüncü ayın sonunda bebeklerini reddederek tepki verdiği saptanmıştır (Robinson ve Moss, 1970). Ainsworth ve arkadaşları, annelerin bebekleri ağladığında duyarsız kalmaları sonucunda bebeklerin daha yoğun ağladığını ifade etmişlerdir. Oysa üç aylık olan bebeklerin ağlama tepkilerine doğrudan yanıt veren annenin, on ikinci ayda bebekleriyle güvenli bağlanma ilişkisi oluşturdukları tespit edilmiştir (Ainsworth vd., 1978).

Bağlanma sürecini ve anne-bebek etkileşimini destekleyen etmenlerde yer almaktadır. Bu etmenler destek sistemleri içerisinde gebeliğin planlanmış olması, iyi beslenme; sağlık personelinin desteğinin olması, doğuma hazırlık süreci; kolay doğum, herhangi bir komplikasyonun oluşmaması; bebeğin istenilen cinsiyette ve hayal ettiğine yakın olması gibi olumlu etkileri sıralayabiliriz (Yılmaz ve Beji, 2010).

Yenidoğanın yaşamsal işlevlerini sürdürebilmesi için temel gereksinimlerinin düzenli ve yeterli şekilde karşılanması gerekmektedir. Annenin bebeğinin gereksinimlerini görev olarak algılaması dışında, bakım sürecini karşılarken olumlu duygular hissetmesi anne-

bebek ilişkisi açısından önemlidir. Anne ve bebek arasında gelişen karşılıklı etkileşim, bağlanma ilişkisinin iki taraflı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu etkili iletişim aralarındaki bağın giderek güçlenmesini desteklemektedir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Annenin kendi bağlanma stili; sosyal, bireysel ve romantik yaşamlarının biçimlenmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Şayet bebeğiyle güvenli bağ ilişkisi kuramayan annelerde, fizyolojik ve psikolojik sağlık sorunları, riskli ergenlik dönemine özgü davranışlar görülmektedir (Karakaş ve Dağlı, 2019). Anne, doğum sonrasındaki süreçte yakın çevresi ve sağlık personelleri tarafından izlenmeli ve dikkatle takip edilmelidir. Özellikle bebeğiyle oluşturacağı erken bağlanma deneyiminin olumlu yönde şekillenmesi için rehberlik edilmelidir. Bebeğiyle etkileşime girerek onu ağıladığında sakinleştirme, kucağına alma, sesleme, okşama, konuşma, göz kontağında bulunması ve emzirilmesi/ emzirilemiyorsa uygun besleme teknikleri kullanılarak bağlanmanın gelişmesi desteklenmelidir (Şen, 2007). Özellikle erken dönemde emzirmeyi sağlama ve emme esnasında göz kontağı kurma, oksitosin salınımını çoğaltarak anne ile bebeğin iletişimini kuvvetlendirir (Köse vd., 2013).

Klaus ve Kennell'a (1976) göre, annenin en hassas dönemi, bebeğiyle ilk emzirme esnasında kurduğu ilişkidir. Bu ilk emzirme davranışı, bağlanma açısından en etkili ve uygun zaman dilimi olarak tanımlamaktadır (Williams vd., 1987). Annenin emzirme ve emzirme niyetinde olması bağlanma sürecini olumlu yönde etkileyen en önemli faktördür (Himani, 2011; Scharfe, 2012). Bağlanmanın olumlu etkenlerinden emzirme, bebek ile annenin yakın temasta olmasını sağladığı gibi anne ve bebek bağlanmasını arttırmaktadır. Özellikle prematüre bebeklerde kanguru bakımının anneleri ile duygusal bağı arttıran bir yöntem olduğu belirlenmiştir (Cho vd., 2016). Sonuç olarak anne ve bebek arasında ilk bağın oluşumu desteklemek için; en kısa sürede emzirmeye başlanması, anne ve bebeğin aynı odayı paylaşması, bebek masajı, kanguru bakımı, meditasyon/yoga ve sosyal anlamda çevre desteği uygulamalarından yararlanılması güçlü bağın gelişmesini açısından önemlidir (Güleşen ve Yıldız, 2013).

2.3. Bebek Beslenmesi

Gebelikte beslenme, her kadın için fizyolojik farklılıkların gerçekleştiği, gıda gereksinimlerin karşılanması ve bebeğin yaşam boyu sağlık durumuna etki edecek en önemli dönemlerinden biridir (World Health Organization, 2016; Arıcı, 2025). Gebelik öncesi ve gebelik dönemlerinde yetersiz ve dengesiz beslenme, ciddi sağlık sorunlarına ve dolayısıyla anne-bebek ölümlerine de sebep olmaktadır (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023). Gebelik öncesinde ve sırasında annenin beslenme süreçleri; anne karnında fetal gelişimi, bebeğin doğum sonrasında beyin gelişimini, doğum ağırlığını ve bebeğin genel sağlık durumunu etkilediğini göstermektedir (HSGM, 2023; Ada, 2024).

Yenidoğan bebeğin gelişimi için temel besin olan anne sütü, bebeğin yeterli ve dengeli beslenmesinde büyük önem ve etkiye sahiptir (Çuvalcı ve Tüfekçi, 2021; WHO, 2025). Bebeğin yaşamının ilk saatleri içerisinde emzirilmesi hem bebek için hem de anne için önemlidir. Özellikle anne sütü, sağlıklı ve zamanında doğan (term bebek) bebeklerde olduğu gibi erken doğan (prematüre) ve hasta olan bebeklerde de ideal besindir (Kültürsay vd., 2014). Annenin ilk sütü yoğun antikor içeren ve yenidoğan bebeği enfeksiyonlardan koruyan oldukça besleyici kolostrum içermektedir (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları, 2018). Özellikle doğum sonrasında ilk bir saat içerisinde bebeği meme ile buluşturmak, ileride sadece anne sütü ile beslemeye yönelik belirleyici bir faktördür (Baker vd., 2006; Rollins vd., 2016).

Meme ile buluşamayan bebeklerin, yaygın enfeksiyon durumu ile bebek ölümleri açısından daha yüksek risk altında oldukları belirlenmiştir (Smith vd., 2017). Emzirmenin olabildiğince erken dönemde başlatılması, anne ve yenidoğan arasında bağı ve düzenli süt üretimini desteklemektedir (TNSA, 2018). İlk temas gerçekleştiğinde annenin oksitosin salgısı artar ve kortizol salınımı azalır; bu durum annenin stresinin azalmasına ve süt salınımının olumlu etkilenmesine yol açmaktadır (Cong vd., 2015). Anne ve bebek arasında ilk temas ve duygusal bağ, postpartum dönemde (doğum sonrası ilk altı hafta) emzirmenin başlangıcıyla oluşmaktadır ve bebeğin gelişiminde temel bir unsur olarak kabul edilmektedir (Soysal vd., 2005; Güleşen ve Yıldız, 2013). Ayrıca doğum sonrasında ten teması kurulması; yenidoğanın vücut ısısının düzenlenmesini desteklenmektedir ve anneden gelen yararlı bakterilerin bebekle buluşmasını sağlamaktadır (Moore vd., 2016).

Bebeğin büyümesi ve gelişmesinde önemli rol oynayan anne sütü, immünolojik madde içeren bileşen içeriği ile besin olarak mükemmel olarak tanımlanmaktadır (Chen vd., 2022). Anne sütü ilk altı ay yenidoğan bebekte en uygun büyüme ve gelişme için gerekli protein, yağ, vitamin ve sıvı gibi kapsamlı enerji ve besin sağlayabilen, sindirimi kolaylaştıran doğal bir gıdadır. Bebeğin anne sütü ile beslenmesi; anne ve bebeğin bağışıklığını, sağlığını ve psikolojisini güçlendirirken, bebeğin gelişimini destekler ve sosyal, ekonomik açıdan birçok fayda sağlamaktadır (Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü, 2019). Anne sütü sterilidir ve bakteri bulaşmamıştır. Ayrıca anne sütü alan bebeğin, annenin bağışıklığı olan bulaşıcı hastalıklara (kızamıkçık, kızamık vb.) karşı biyolojik koruyucu bir bariyer oluşturmaktadır (Gökçay vd., 2003).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Amerikan Pediatri Akademisi (APA) ve Birleşik Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) bebek doğduktan sonra ilk altı ay yalnızca anne sütü, 6. Aydan sonra ise ek gıdalarla beraber yaklaşık olarak 2 yaşına kadar emzirmenin devamlılığı önermektedir (UNICEF, 2019; WHO, 2023). Ayrıca UNICEF ve DSÖ; Bebek ve Küçük Çocuk Beslenme Küresel Stratejisine göre, altı ayın altındaki bebeklerin sadece anne sütü almasını önermekte olup, uygun ve yeterli sürede emzirmenin bebek ve çocuk ölüm oranlarını azaltmakta büyük bir öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir (WHO, 2003; UNICEF, 2008).

Anne sütü pratik, ekonomik ve sağlıklı beslenme biçimi olarak “doğal beslenme” adı altında nitelendirilmektedir. Doğal beslenme yöntemi, bazı sebeplerden dolayı gerçekleşemeyince inek sütünden imal edilen ve bileşen maddeleri anne sütüne benzeyen formüle şeklinde adlandırılan besinler (mamalar) kullanılır ve “yapay beslenme” olarak adlandırılır. Anne sütünün azlığında ise bebeğin belirli bir süre diğer sütlerle ek besin almasına “karışık beslenme” adı verilir (Çay ve Geylani, 2015).

Anne sütü bebeğin enerji ve gıda gereksinimini; ilk altı ayda %100’ünü, 6-12 ay civarında %50’sini, on ikinci aydan itibaren ise %30’unu karşılamaktadır (Yılmaz vd., 2010). DSÖ’ye göre tamamlayıcı besinler, anne sütü dışında verilen mama, katı veya sıvı besinler olarak tanımlanır (Agostoni vd., 2009). Anne sütü tek başına enerji ve besin gereksinimini karşılamada yetersiz kaldığında ek gıda olarak anne sütü dışında diğer sıvıların verilmesi tamamlayıcı beslenme olarak tanımlanmaktadır (Köksal ve Gökmen, 2000).

Tamamlayıcı besinleri uygun şekilde vermek; çocukluk çağı malnütrisyon (yetersiz ve dengesiz beslenme) oranlarını azaltarak büyüme ve gelişmenin sağlanmasını destekler ve süregelen hastalıkları önlemeye olanak sağlamaktadır (Imdad vd., 2011; Bégin vd., 2017). 4. aydan itibaren erken zamanda tamamlayıcı gıdaları bebeklerle tanıştırmak; ishal ve ishalden kaynaklı ölüm riskini arttırmaktadır (Griffiths vd., 2007; Yılmaz, 2019). DSÖ, Bebek ve Küçük Çocuk Beslenme Küresel Stratejisine göre; yumuşak, yarı katı ve katı besinlerin altıncı aydan itibaren verilmesi gerektiğini önermektedir (WHO, 2003). İlk altı ay yalnızca anne sütü ile beslenme altı ay sonrasında ise ek gıdalarla devam edilmesi ilk yılda 1,3 milyon bebek ölümünü önlemektedir (Gökçay ve Garibağaoğlu, 2002). Ayrıca gebelikte beslenme danışmanlığı, emzirme ve tamamlayıcı beslenme konularında rehberlik sağlanması, büyümenin izlenmesi ve gelişimin desteklenmesi gibi çeşitli hizmet ve faaliyetler; anne, bebek ve küçük çocukların yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır (WHO ve UNICEF, 2023).

2.3.1. Bebek Beslenmesini Etkileyen Faktörler

Bebeğin anne sütü alımının devam ettirilmesinde psikolojik, biyolojik, demografik ve sosyal boyutları etkileyen faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin dışında annenin bebeğini besleme davranışı ve emzirmeye yönelik tutumların etkisinin önemli olduğu bildirilmiştir (Wojcicki vd., 2010; Raheem vd., 2014). Literatürde emzirme üzerine etki eden pek çok etkenden bahsedilmektedir. Annenin yaşı, eğitim durumu, aile yapısı, ekonomik durumu, annenin çalışma durumu gibi demografik birçok özellikten etkilenmektedir. Gebelik sürecinde ise; sağlık durumu, doğum şekli, önceki emzirme deneyimleri gibi etkileyici faktörler bulunmaktadır. Ayrıca doğum sonrasında, bebeğe kolostrum verilmesi, anne sütünün başlama zamanı, danışmanlık alma ve sosyal çevrenin anneyi teşvik etme durumu, annenin sağlık problemleri (anne memesi ile ilgili problemler), bebekle ilgili durumlar ve son olarak emzik ve biberon kullanımı etkileyen faktörlerdir (Oktar vd., 2018).

Emzirme sürecinde yaşanan zorlanmalar emzirmenin sürekliliğini olumsuz etkilerken, alan yazında %40 oranında emzirme sorunun ortaya çıktığını ve annelerin %70,3'ünün emzirme esnasında zorlandığını gösterilmektedir (Feenstra vd., 2018; Gianni vd., 2019; WHO, 2025). Annenin doğum sonrasında oluşan meme, meme başı travma, ağrısı ve

dolgunluğu, süt üretiminin çok veya az olması, mastit ve tıkanmış süt kanalı problemleri sık yaşanan kadın emzirme sorunlarından (Amir, 2014; Feenstra vd., 2018)

Anne açısından emzirmeyi etkileyen, bireysel ve toplumsal faktörlerin etkili olduğu unsurlarda bulunmaktadır. Bireysel olarak anneye etki eden; emzirme bilgi ve becerisi, ebeveynlik tecrübesi, doğum deneyimi, annenin risk ve sağlık durumu gibi faktörlerin değerlendirilmesi kritik bir öneme sahiptir. Bu faktörler emzirmenin başlatılması ve sürdürülmesini doğrudan etkilemektedir (Dündar, 2021). Ayrıca annenin bebeğini beslerken yaşadığı ekonomik süreç, aile yapısı, emzirmeye dair inanç, sosyokültürel yapı ve çevresel etkenler; besleme şeklini, emzirme süresini, emzirme tutumunu etkileyerek şekillendirmektedir (Hector vd., 2005; Bozkurt vd., 2021). Bu doğrultuda istenmeyen bir gebelik durumunda babanın bebeği isteme durumu; annenin emzirme davranışlarını dolaylı olarak etkileyebildiği gözlemlenmiştir (Gözükara, 2014). Özellikle gebelik döneminde bebeğini istekli şekilde bekleyen babaların varlığı, annelerin emzirme sıklığını arttırmaktadır (Keddem vd., 2020).

Anne açısından emzirmeyi etkileyen başka etkenlerde bulunmaktadır. Eğitim seviyesi yüksek olan annelerde, doğum sonrasında emzirmeye erkenden başlama oranının daha fazla olduğunu göstermiştir (Zhao vd., 2017; Tang vd., 2019). Bu duruma ek olarak kadınların eğitim seviyesinin yüksek olması, iş hayatında yer almalarına imkân sağlamaktadır. Bu sebeple işe geri dönmek zorunda kalan annelerin bebekleri yalnızca anne sütü alma, besleme süresi ve meme verme süresi çalışmayan annelere göre daha kısa olabilmektedir (Zhao vd., 2017; Tang vd., 2019).

Annenin emzirmeye karşı kendini yeterli hissetmesi, emzirme öz-yeterliliği kavramı ile açıklanmaktadır (Aluş Tokat ve Okumuş, 2013; Ayhan Başer, 2018). Annenin öz-yeterlilik düzeyinin yüksek olması, emzirmeyi başlama ve sürdürme davranışını olumlu düzeyde etkilemektedir (Dündar, 2021). Annenin; emzirme deneyimine sahip olmaması, anne sütünün yetersiz olduğunu algılaması, bebeğinin doymadığı düşüncesi, emzirme tekniklerini bilmemesi, emzirmeye karşı olması ve emzirme esnasında psikososyal açıdan desteklenmemesi bebeğini emzirme yoluyla besleme başarısını etkilemektedir (Moore ve Coty, 2006; Andreas vd., 2015). Ayrıca depresif semptomların varlığı, bebeğini emzirme ya da besleme sürecinde annenin yüksek düzeyde kaygı yaşadığını ortaya koymaktadır (Annagür ve Annagür, 2012). Sonuç olarak bebek bakımında stres ve kaygı yaşayan

anneninin, emzirme konusunda endişe duyma düzeyi oldukça yüksektir. Özellikle annenin doğum sonrası dönemde depresif belirtiler göstermesi ya da depresyon tanısına sahip olması; emzirme öz-yeterliliğini zayıflattığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu durum emzirme yaklaşımlarını olumsuz etkileyerek, emzirme oranlarını azalttığını göstermektedir (Ayhan Başer, 2018; Duran vd., 2020).

Annenin bebeğine beslemeye yönelik tutum ve davranışları, bebeğini sağlıklı ve yeterli beslenmesini önemli oranda etkilemektedir (Eldelman ve Schanlar, 2012; Abdul Raheem vd., 2014). Bebek beslenmesinde annenin olumlu tutum geliştirmesi; emzirmeye başlama ve sürdürülmesini, tamamlayıcı beslenmeye geçiş sürecini olumlu açıdan etkilemektedir (Dennis, 2002; Chambers vd., 2007; Cox vd., 2015). Buna karşılık olarak olumsuz tutum gösteren annelerde ise bebeğini formül mama kullanma ya da tamamlayıcı gıdalara erken başlatma oranlarının arttığı belirlenmiştir (Ho YJ vd., 2011; Nanishi ve Jimba, 2014).

Bebeğin doğum sonrasında ilk beslemesini etkileyen birçok faktör vardır. Bu faktörler; vajinal ve sezaryen yolla yapılan doğumlarda ilk dokunma anının farklılık göstermesi, ten tene temasını geciktirilmesi ve emzirmeye geç başlanması şeklinde sürecin gidişatını etkilemektedir. Bununda ötesinde formül mama kullanımına da yol açabilmektedir (Moore vd., 2016). Bu gecikmeler özellikle doğumdaki tıbbi sorunların varlığında ya da acil olmayan planlı şekilde yapılan sezaryen doğumların etkisiyle emzirmeyi dolaylı yollardan etkileyebilmektedir. Sezaryen doğum ile vajinal doğum karşılaştırıldığında; sezaryen doğumda ağrı, hareket sınırlılığı, anestezinin etkisi gibi problemler yaşanması emzirminin gecikmesi gibi güçlükler ortaya çıkarabilmektedir (Dündar, 2021). Sezaryenle doğum yapan annelerin bebeğiyle ilk teması, ilk bir saati geçerken; vajinal doğumda doğumun ardından fiziksel temas sağlanabilmektedir (Çakır ve Alparslan, 2018). Araştırmalarda emzirilmeye ilk bir saat içerisinde başlama oranının, vajinal doğum yapan annelerden; sezaryen doğum yapanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek oranda olduğu gözlemlenmiştir (Sen vd., 2020; Akın ve Erbil, 2020) Özetlemek gerekirse anne ve bebeğin sağlık problemleri yaşaması emzirminin başlatılması ve sürdürülmesinde tıbbi faktörlerden etkilenmektedir (Dündar, 2021).

Emzirme tutumu ile annenin ruh halinin arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur (Pope vd., 2016). Annenin gebelik ve emzirme sürecine uyum sağlaması nörobiyolojik

ve nöroendokrin açıdan beyin hormonlarını uyaran ve sinirsel plastisite destekleyen bir mekanizmayı oluşturmaktadır. Bu da annenin emzirmeye fizyolojik ve psikolojik açıdan uyumunu kolaylaştırmaktadır (Grattan, 2002). Paralel olarak annenin bu dönemlerde salgıladığı hormonlar fizyolojik ve psikolojik yönden değişimlere zemin hazırlamaktadır. Özellikle fizyolojik değişimlere çoğu anne geri dönerken; psikolojik açıdan yaşanan değişimlerin kalıcı etkileri devam etmektedir (Annagür ve Annagür, 2012).

Emzirme ve beslenme tutumları, bireysel faktörlerin yanı sıra toplumsal yapı ve normlardan da etkilenmektedir. Bu faktörler annenin içinde bulunduğu sosyo-kültürel çevresi ve fiziksel ortam koşullarıdır (Dündar, 2021). Sürecin başlangıcında doğumun gerçekleştiği hastanenin emzirme politikası ve uygulamaları, emzirmede verilen profesyonel danışmanlık, annenin çevresindeki sosyal destek, çalışan anneye sunulan emzirme konusunda kolaylaştırıcı politikalar, annenin sosyal çevresinde emzirmeye yönelik bakış açıları, emzirmeye karşı kurulan inanç ve mitler bu faktörler arasında yer almaktadır (Hector vd., 2005; Kimani-Murage vd., 2015). Özellikle bebek dostu hastaneler, doğum sonrasında anne ile bebeğin en kısa sürede kesintisiz ten tene teması sağlamaya teşvik etmekle yükümlüdür (Dündar, 2021). Temelde emzirme desteğinin sunulması bebeklerin emzirme süresini artırarak, annelerin öz-yeterliliğini desteklemektedir (Aluş ve Okumuş, 2013; Gölbaşı vd., 2019).

Bazı topluluklarda emzirmenin şeklini ve zamanını belirleyen sınırlamalar ve sosyal kurallar bulunmaktadır. Bu topluluklar kadınların memesini örtmesini özellikle açık alanlarda bebeklerini emzirmelerine yönelik olumsuz bakışlar ve negatif tutumlarla karşı karşıya kalmaları önlenmelidir (Sheehan vd., 2019). Toplumsal faktörler içerisinde yer alan emzirme ile ilgili mit ve inançlarda bulunmaktadır. Bu toplumsal mitler, emzirmenin sağlıklı sürdürülmesini engelleyen faktörler olarak kabul edilmektedir. Yaygın olarak kabul gören mitler arasında özellikle annelerin yeterli süt üretiminin olmaması ve emzirmede başarısızlıkla doğrudan ilişkilendirilmektedir (Dündar, 2021). Emzirmeyi bırakmaya sebep olan en belirgin toplumsal faktör ise yetersiz anne sütü algısıdır (Wood vd., 2016). Ülkemizde ise en sık rastlanan mitler ise, “Bebeğin ağlaması sık ise anne sütü yetmiyordur”, “Anne memesi küçük ise kadının sütü azdır”, “Anne memesi dolgun değil yumuşak ise yeterli süt yoktur” gibi emzirmenin erken dönemde sonlanmasına

sebeptir. Özellikle mitlere inanma oranı düşük eğitim düzeyine sahip olan annelerde yüksek oranda görülmektedir (Gölbaşı vd., 2018).

Emzirmenin başlatılması ve sürdürülmesine etki eden, kültürlere göre değişkenlik gösteren faktörlerden biri de annenin sahip olduğu sosyal destek düzeyidir. Zaman içerisinde annenin yaşadığı emzirme problemleriyle birlikte aile ve eş desteğinin yetersiz olması emzirmenin erken kesilmesine neden olabilmektedir (Dündar, 2021). Babaların emzirmedeki zorlukların yönetilmesinde sözel olarak sunacağı destek, ev ya da bebeğin bakımına destek olması emzirmeye başlama ve devam etmede etkili bir rol oynamaktadır (Ogbo vd., 2020). Eş desteğine sahip annelerin, emzirme problemleri daha az yaşadıkları ve yaşadıkları sorunlarla baş edebildikleri saptanmıştır (Gözükara, 2014).

Geniş aile yapısına sahip anne, büyükannelerin emzirmeyle ilgili olumlu desteğini alacağı gibi, olumsuz müdahalelerine sıklıkla karşılaşmaktadır. Büyükannelerin emzirme konusunda tecrübe ve bilgileri, anneyi emzirmeye teşvik edebileceği gibi emzirme sürecini istemeden zorlaştırabilmektedir. Gerek eşlerin gerekse büyükannelerin sağladığı destek emziren annenin, emzirme düşüncelerini ve uygulamalarını etkilemektedir (İşbay, 2019).

Emzirme sorunları yalnızca anne ile sınırlı değildir; bebeğe bağlı faktörlerde beslenme süreçlerini güçleştirebilir. Neonatal (doğum sonrası ilk ay), bebek ve erken çocukluk dönemlerinin herhangi birinde, bebeğin beslenmesini olumsuz yönde etkileyecek risk faktörleri oluşabilmektedir (Çaka vd., 2017; Karaçam ve Sağlık, 2018). Emzik veya biberon kullanımı, bebekte oral anatomik problemler (dil bağı, makroglossi/dilin büyümesi, yarık dudak, yarık damak) ve kolik gibi etkenler bebekte emzirme sorunları doğurmaktadır (Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, 2015). Özellikle Türkiye’de de sıklıkla kullanılan biberon ve emzik hem emzirmeyi hem de sadece anne sütü ile beslenmenin erkenden kesilmesine sebep olmaktadır. Sonuç olarak bu risk faktörleri bebeğin emme davranışını, beslenme pozisyonunu, davranışsal tepkilerini ve anne- bebek arasındaki bağı olumsuz şekilde etkilendiği gözlemlenmiştir (Yılmaz vd., 2017; Buccini vd., 2017; Batista, 2018).

Yenidoğanın erken doğması, düşük doğum ağırlığı ve sağlık sorunlarına sahip olması emzirmeye erken dönemde başlanmasını engel oluşturmaktadır (Örüm vd., 2010).

Bebeğin doğumdan sonraki ilk 28 gün içerisinde herhangi bir hastalık nedeniyle yenidoğan yoğun bakım ünitesine (YYBÜ) alınması, bebeğin yalnızca anne sütü ile beslenmesini engelleyebilmektedir (Khaliq vd., 2017). Özellikle sağlıklı bir bebek bekleyen annede üzüntü, kaygı ve stres düzeyinin artması, emzirme süreci sekteye uğratabilmektedir. Dolayısıyla bebeğin anne sütü ile beslemesi, söz konusu bu süreçlerden kaynaklı olumsuz etkilenebilmektedir (Bai vd., 2015; Yıldız, 2019).

Emzirme ile besleme yaygın bir uygulama olmasına rağmen, Türkiye’de henüz istenilen düzeyde değildir. Özellikle beslenmede formül mama, biberon kullanımı ve diğer sıvılara (su, şekerli su, bitki çayı gibi) erken başlatma tercihen uygulanmaktadır (Ekşioğlu vd., 2016). Emzirmenin hem bebek hem de anne sağlığı üzerinde birçok olumlu etkileri bulunmaktadır (Aksu ve Vefikulucay, 2019). Dolayısıyla annenin algıladığı stres, emzirme tutumuna pozitif yönden etkileyecek düzeye indirgenmelidir. Postpartum dönemde (doğumdan sonraki ilk altı hafta) strese yol açan faktörlerin azaltılması, annenin ruh sağlığının iyileşmesini destekleyecek önlemlerin alınmasıyla mümkün olmaktadır (Sampson vd., 2015). İlgili çalışmalarda başarılı emzirme için yalnızca fizyolojik faktörlerin değil, annenin anksiyete, depresyon ve stres gibi psikolojik ve sosyal koşulların da emzirme fonksiyonları üzerinde olumsuz etkileri olduğu belirlenmiştir (Jalal vd., 2017).

2.4. Literatür Araştırması/Araştırma Özetleri

Bu bölümde, anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasında ortaya çıkan sonuçlara dair araştırma özetlerine yer verilmiştir.

Altun (2023), 9-60 ay arası çocuklarda görülen erken dönem yeme reddinin ve anne-çocuk ilişkisi bağlamında incelemiştir. Ek olarak anne-çocuk ilişkisini etkileyen evlilik doyumu, algılanan sosyal destek, yetişkin bağlanma stilleri ve beslenme süreci anne tutumları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Çocukların gelişimsel farklılıkları göz önünde bulundurularak örneklem, bebeklik dönemi (9-36 ay) ve erken çocukluk dönemi (37-60 ay) olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Çalışmaya yaşları 25-50 arasında değişen, evli ve 9-60 ay arasında çocuğa sahip 271 anne dahil edilmiştir. Araştırma verileri, "Kişisel Bilgi Formu", "Bebeklik Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (BDUYDÖ)", "Erken Çocukluk Dönemi Uyumsal Yeme Davranışı Ölçeği (EÇDUYDÖ)", "Evlilik Yaşamı Ölçeği", "Beslenme Süreci Anne Tutumları Ölçeği (BSATÖ)", "İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)" ve "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)" kullanılarak toplanmıştır. 9-36 aylık bebeklik döneminde yeme reddinin oranının, 37-60 aylık erken çocukluk dönemine kıyasla daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Beslenme süreci anne tutumları açısından, öğün sırasında görülen negatif duygusal durumlar ve negatif beslenme stratejilerinin, yeme reddi ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca, yetişkin bağlanma stillerinin yeme reddine etkisi incelendiğinde, güvenli ve korkulu bağlanma stillerinin 9-36 ay bebeklik dönemindeki yeme reddi ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular, erken dönem yeme reddinin, anne-çocuk ilişkisini etkileyen çeşitli faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle beslenme süreci anne tutumları ve bağlanma stillerinin, çocukların yeme reddi davranışlarını şekillendiren önemli etmenler arasında yer aldığı ortaya çıkmıştır.

Kurtbeyoğlu ve Caferoğlu Akın (2023), annelerin bebeğini besleme tutumları ile ilişkili faktörleri incelemiştir. Çalışmaya 18 yaş ve üstü, 0-6 aylık bebeği olan anneler dâhil edilmiştir. Katılımcılara üç bölümden oluşan çevrimiçi anket uygulanmıştır. İlk

bölümde sosyodemografik özellikler ve antropometrik ölçümler sorgulanırken, ikinci bölümde Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (Iowa Infant Feeding Attitude Scale, IIFAS), üçüncü bölümde ise Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği uygulanmıştır. Annelerin bebek beslenme tutumları, eğitim durumu, sosyoekonomik seviyeleri, doğum haftası ve postpartum depresyon gibi pek çok faktörden etkilenmektedir. Özellikle postpartum depresyon riski, bebek beslenme tutumlarını doğrudan olumsuz etkileyebileceği gibi, diğer etmenlerin bu tutum üzerindeki etkisini de değiştirebilmektedir.

Çevik Güner ve İnan (2022), Covid-19 pandemi sürecinde annelerin bebek besleme tutumları ve bu tutumları etkileyen faktörler üzerine, 0-6 aylık bebeğini emziren 402 annenin katılımıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Veri toplama araçları olarak "Anne Tanıtım Formu", "IOWA Bebek Beslenme Tutum Ölçeği", "Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği (EPDÖ)" ve "Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (EÖYÖ)" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda bebek besleme tutumları; annenin eğitim durumu, emzirme öz-yeterlilik seviyesi ve eş ile olan evlilik memnuniyetinden anlamlı düzeyde etkilenmektedir. Ancak annenin mesleği, gebeliği planlayıp planlamadığı, doğum şekli, başka çocuk sahibi olup olmaması ve gebelik sürecinde emzirme/anne sütü hakkında eğitim alıp almaması tutumları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Ayrıca, bebek besleme tutumu ile öz-yeterlilik arasında pozitif yönde, depresyon düzeyi ile ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. COVID-19 tanısı alan annelerin, tanı almayanlara göre daha düşük besleme tutum puanlarına sahip oldukları saptanmıştır.

Aydın ve Özaydın (2022), annelerin çocuklarını besleme sürecindeki bilgi ve tutumlarının belirlenmesi üzerine çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada 9-36 aylık çocuğa sahip annelerin, çocuklarını besleme sürecine ilişkin bilgi düzeylerini ve tutumlarını belirlemek amacıyla çalışmayı gerçekleştirmişlerdir. Araştırma, Mart–Haziran 2020 tarihleri arasında Konya'da bulunan bir devlet hastanesinin pediatri servislerinde yatarak tedavi gören çocukların anneleri ile yürütülmüştür. Çalışmaya toplam 280 anne katılmıştır. Veriler, yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanan anket formu ve "Beslenme Süreci Anne Tutumları Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Araştırmaya katılan annelerin %75,7'sinin çocuk beslenmesi konusunda herhangi bir eğitim almadığı belirlenmiştir. Annelerin %85,7'i bebeklerini ilk besin olarak anne sütü

ile beslediği, %13,9'unun ek besinlere 6. aydan önce, %16,4'ünün ise 6. aydan sonra başladığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, bazı anne ve çocuk özelliklerinin besleme tutumları üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymuştur.

Başdaş ve Ark. (2022), anne bebek bağlanmasını etkileyen faktörler araştırmıştır. Çalışmaya yenidoğan yoğun bakım ünitesinde tedavi gören bebeklerin anneleri arasından; iletişim kurabilen, okur-yazar olan ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden toplam 141 anne dahil edilmiştir. Veriler, “Anne ve Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu” ile “Maternal Bağlanma Ölçeği (MBÖ)” kullanılarak toplanmıştır. Erken doğum yapan, doğum sonrası bebeğini hiç kucağına alamayan ve bebeğini hiç emziremeyen annelerin bağlanma düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Öte yandan doğumdan sonra bir süre evde kalan, doğum ağırlığı 2501 gram ve üzerinde olan bebeklere sahip annelerin, bağlanma puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Engin ve Ayyıldız (2021), anne-bebek bağlanmasının; annelik algısı ve bazı değişkenlere göre ilişkisinin incelemişlerdir. Çalışmanın örneklemi, Aralık 2019 ile Haziran 2020 tarihleri arasında Zonguldak il merkezinde bulunan iki hastanenin kadın doğum kliniklerinde doğum yapmış ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 368 anneden oluşmuştur. Araştırma verileri “Anne-Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu”, Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği”, “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” ve “Anlamsal Farklılık Ölçeği (Anne Olarak Ben ve Bebeğim)” ile toplanmıştır. Çalışmada anne-bebek bağlanmasının; annenin eğitim düzeyine, sosyal güvenceye sahip olmasına ve gelir durumuna, aile tipine, evlilik-gebeliğin isteğe bağlı olmasına, doğum öncesi bakım eğitimi alma durumuna, doğum şekline, canlı doğum sayısına, bebeğin kucaklama süresine, ilk emzirilme zamanına ve beslenme türüne göre farklılaştığı saptanmıştır. Sosyal destek, annelik algısı ve bebeğim algısı faktörlerinin anne-bebek bağlanmasına etkisi %42 olarak tespit edilmiştir.

Açar ve Ark. (2021), araştırmada çocukların beslenme sürecinde annelerin tutumları ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın amacı, çocuklarının beslenme süreçlerine aktif olarak katılan annelerin, bu süreçte sergiledikleri tutumlar ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada veri toplamak amacıyla “Beslenme Süreci Anne Tutumları Ölçeği” ve “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmaya, 9-72 ay arasında farklı yaş gruplarında çocukları

bulunan 217 anne katılmış olup, araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, annelerin beslenme sürecindeki tutumlarının psikolojik iyi oluşları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca demografik değişkenlerin de bu ilişki üzerinde belirleyici olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle annenin yaşı ile beslenme tutumları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yaş gruplarına göre yapılan incelemelerde, özellikle öğün sırasında yaşanan olumsuz duygulanım açısından farklılıklar saptanmıştır. Eğitim durumunun annenin psikolojik iyi oluş düzeyini etkilediği; gelir düzeyinin ise beslenme sürecine ilişkin olumsuz duygu durumlarında belirleyici bir faktör olduğu görülmüştür.

Deleş (2020), neonatal (doğum sonrası ilk ay) dönemde anne bebek bağlanmasını etkileyen faktörlerin bazı değişkenler açısından incelenmesini araştırmışlardır. Çalışmaya 15 Haziran- 15 Eylül 2019 tarihleri arasında bu Bayburt Devlet Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum ile Pediatri birimine başvuran 300 katılımcı oluşturmaktadır. Veri toplamak amacıyla “Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği (ABBÖ)” ve “Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği (EDSDÖ)” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, 41 yaş ve üzeri annelerin depresyon düzeyleri, 30 yaş altı ve 31-40 yaş arası gruplara kıyasla daha düşük bulunmuştur. Eşlerinden duygusal ya da ev işlerine yönelik destek alan annelerin doğum sonrası depresyon düzeylerinde azalma gözlemlenmiştir. Ayrıca, doğum sonrasında sağlık problemi bulunmayan bebeklere sahip annelerde anne-bebek bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bebeğini doğumun hemen ardından emziren annelerin bağlanma düzeyleri, diğer gruplara kıyasla daha yüksektir. Bebeğin cinsiyetine ilişkin beklenti açısından, "fark etmez" şeklinde görüş bildiren annelerin doğum sonrası depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, bebeklerini doğumdan 1-2 saat sonra emzirmeye başlayan annelerde doğum sonrası depresyon düzeyleri diğer zaman dilimlerinde emzirenlere göre daha düşük bulunmuştur. Son olarak, Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği ile Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenememiştir.

Yılmaz (2017), anne sütü ile beslenmeyi bırakmaya neden olan faktörler ve emzirme süresinin anne çocuk bağlanmasına etkisi üzerine araştırmayı gerçekleştirmişlerdir. Çalışmaya 2017 yılı Şubat-Mart aylarında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gaziosmanpaşa

Taksim Eğitim Araştırma Hastanesi'nde 0-2 yaş arası çocuğu olan ve çocuk polikliniğine başvuran anneler arasında çalışma kriterlerini karşılayan 356 anne ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçları olarak “Anne Bebek Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Anne Bebek Bağlanma Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma bulguları, anne-bebek bağlanması ile bazı demografik ve sağlıkla ilgili faktörlerin ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Eğitim durumu yüksek olan anneler ile çekirdek aile yapısında bulunan annelerde, anne-bebek bağlanması daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, düşük doğum kilolu bebeklerde emzirme süresinin daha kısa olduğu belirlenmiştir. Altıncı aydan sonra anne sütü ile emzirmeye devam eden annelerde ise anne-bebek bağlanmasının daha güçlü olduğu saptanmıştır. Sosyal çevrenin, anne-bebek bağlanmasında sağlık personelinin daha etkili olduğu bulunmuştur. Planlanmış gebelik yaşayan anneler, bebeğini daha erken emzirmeye başlamışlardır. Bununla birlikte, miadından erken doğan bebeklerde emzirmeye başlama süresinin daha geç olduğu gözlemlenmiştir.

Sun ve Ark. (2020), doğum sonrası annelerin beslenme kaygısının bebek beslenme uygulamaları ile ilişkisi bu çalışmada, Çinli doğum sonrası kadınlardaki beslenme kaygısı durumunu ve bu kaygının bebek beslenme uygulamalarıyla olan ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada, anne ve bebeklerin beslenme alışkanlıkları, fiziksel ve ruhsal sağlıkları doğumdan sonraki iki yıl boyunca takip edilmiştir. Bu çalışmada, doğumdan sonraki 0-3 aylar arasında annelerin beslenme kaygısı durumu, Li'nin Öznel Beslenme Kaygısı Ölçeği (SFAS) ile değerlendirilmiştir. Bebek beslenme uygulamaları ise (emzirmeye dair davranışlar, duyarlı besleme ve bebeklerin yemek reddetme davranışları gibi) araştırmacılar tarafından hazırlanan anketle incelenmiştir. Çalışmaya toplamda 456 anne katılmış, katılımcıların %61,4'ünde beslenme kaygısı olduğu saptanmıştır. Ayrıca, %8,6'sı doğum sonrası ilk 0-3 ayda ciddi düzeyde beslenme kaygısı yaşamaktadır. Beslenme kaygısı (FAS) ile bebeklerin beslenme uygulamaları arasında bazı anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Daha düşük beslenme kaygısı olan annelerin bebeklerine kolostrum verme oranı daha yüksek bulunmuştur. Yüksek beslenme kaygısı yaşayan anneler ise bebeklerini biberonla beslemeyi daha fazla tercih etmişlerdir. Ciddi beslenme kaygısı olan annelerin bebeklerini biberonla besleme olasılığı daha yüksektir. Sadece anne sütüyle besleme ve duyarlı besleme gibi uygulamalarla beslenme kaygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Annelerin beslenme kaygısının, bebeklerin beslenme uygulamaları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve

özellikle biberonla besleme gibi uygulamalarla güçlü bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, beslenme kaygısının düşük olduğu annelerin bebeklerine kolostrom verme oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Schmidt (2023), gerçekleştirdiği nitel araştırmada, bebek beslenmesi ile anne-bebek bağlanması arasındaki ilişki kültürel bağlamda ele alınmıştır. Araştırma nitel bir araştırma bu nedenle, kullanılan testler veya veri toplama araçları genellikle katılımcıların beslenme ve bağlanma deneyimlerini anlamak için tasarlanmış açık uçlu sorular ve yapılandırılmamış görüşme formları, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler ve katılımcı gözlemler olmuştur. Araştırmanın temel amacı, beslenmenin yalnızca fizyolojik bir ihtiyaç karşılamanın ötesinde, aynı zamanda duygusal ve ilişkisel bir süreç olarak nasıl işlev gördüğünü anlamaktır. Çalışma, Kosta Rika'nın San José kentinde yaşayan, 6–19 aylık bebekleri olan 30 orta sınıf aileyle yapılan derinlemesine görüşmeler aracılığıyla yürütülmüştür. Araştırmada elde edilen veriler, emzirmenin anneler tarafından yalnızca beslenme amacıyla değil, aynı zamanda bebekle güven temelli bir ilişki kurmanın yolu olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Emziren anneler, bu süreci bağ kurmanın doğal bir aracı olarak tanımlamışlardır. Buna karşın, biberonla besleyen anneler beslenmeyi daha çok fizyolojik bir gereklilik olarak görmüş, bu grubun bağlanmayı beslenme dışında kurdukları gözlemlenmiştir. Araştırmanın genel sonucu, beslenmenin sadece fiziksel bir faaliyet olarak değil, aynı zamanda ilişki kurma, yakınlık oluşturma ve güven geliştirme gibi işlevler taşıyan bir sosyal pratik olduğudur. Bu nedenle, Schmidt çalışmasında bağlanma kuramının, kültürel farklılıklar ve beslenme pratikleri göz önünde bulundurularak daha esnek ve çok boyutlu biçimde yeniden ele alınması gerektiğini savunmaktadır.

Araştırma konusu üzerine yapılan incelemeler, anne-bebek bağlanması ile bebek beslenme tutumları arasındaki ilişkinin genellikle benzer sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir. Bu çalışmalar, anne-bebek bağlanmasını etkileyen çeşitli faktörlerin yanı sıra bebeklerin beslenme alışkanlıklarının da anne ile kurdukları bağla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Anne-bebek bağlanmasının ve bebek beslenme tutumlarının, demografik (anne yaşı, eğitim seviyesi, sosyoekonomik durum), psikolojik (annenin ruhsal durumu, stres düzeyi, bağlanma tarzları) ve fizyolojik (doğum şekli, emzirme süreci, anne sütü üretimi) gibi bir dizi faktörden etkilendiği bir dizi araştırma

tarafından belirlenmiştir. Yapılan araştırmaların büyük bir kısmının bebeklik döneminin ilk altı ayında yoğunlaşmamış olması dikkat çekicidir. Bu dönemin, anne-bebek bağlanması ve beslenme tutumları açısından kritik bir dönem olduğu ve çocuğun duygusal, psikolojik ve fiziksel gelişimi üzerinde uzun vadeli etkiler bıraktığı göz önünde bulundurulduğunda, bu döneme dair yapılan çalışmaların sayısının arttırılmasının önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, araştırma sonuçlarının ebeveynler ve uzmanlar için rehberlik sağlayacağı ve bebeklik dönemi boyunca sağlıklı bağlanma süreçlerinin desteklenmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesine olanak tanıyacağı öngörülmektedir.

BÖLÜM 3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın; modeline, çalışma grubu, veri toplama ve analiz süreçlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik olarak yapılandırılmıştır. Çalışma, tanımlayıcı ve ilişkisel tarama modeli türlerinden desenlenmiş olup, veri toplama ve analiz sürecinde ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, iki ya da daha fazla değişkenin birbiriyle nasıl bir ilişki içinde olduğunu, ilişkinin yönünü ve şiddetini analiz etmeye olanak sağlayan bir araştırma desendir. Bu bağlamda, bir değişkendeki farklılıkların diğer değişken üzerindeki etkilerini incelemek için de uygun bir yöntem olarak kabul edilmektedir (Karasar, 2005). Araştırmanın temel amacı doğrultusunda, anne-bebek bağlanma düzeyi ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin varlığı ve bu ilişkinin istatistiksel anlamlılığı değerlendirilmiştir. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda, elde edilen bulguların açıklanması ve değişkenler arası ilişkinin ortaya konulması açısından uygun araştırma modeli olarak değerlendirilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul Avrupa Yakası'nda Şişli bölgesinde yer alan 15 hastanenin pediatri servisleri arasından; bu çalışmanın yürütülmesine izin veren özel bir hastanede gerçekleşmiştir. Örneklem büyüklüğü, araştırma verileri toplanmadan önce G*Power 3.1.9.4 istatistiksel analiz programı aracılığıyla hesaplanmıştır. Örneklem hesaplamasında, %95 güven düzeyi, 0.05 alfa düzeyi, Pearson korelasyon testi için 0.8 güç (power) düzeyi ve Cohen'in önerdiği orta düzey etki büyüklüğü (0.3) temel alınmıştır. Bu doğrultuda, çalışmanın sağlıklı ve güvenilir sonuçlar verebilmesi için gerekli minimum katılımcı sayısı 84, maksimum ise 300 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın kapsamına dahil olacak katılımcıların belirlenmesinde bazı ölçütler göz önünde bulundurulmuştur. Araştırma amacına uygun olarak araştırmaya katılmaya

gönüllü olmayan, anket ve formları eksik ve hatalı dolduran, 2-6 aylık bebeğe sahip olmayan anneler ve sağlık sorunu tanısı ya da doğumsal anomaliye sahip bebekler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırmanın örneklem grubunu ise, bu hastanenin pediatri kliniğine başvuran, 2 ila 6 aylık bebeği olan anneler ve bebekleri oluşturmuştur. Araştırmaya gönüllü olarak katılan ve belirlenen kriterleri sağlayan 109 anne ile veri toplama süreci yürütülmüştür. Katılımcı anne sayısının, araştırma gücünü destekleyecek düzeyde olduğu değerlendirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada gerekli verileri toplamak amacıyla dört farklı ölçüm aracı kullanılmıştır. Bu araçlar; Demografik Anne Bilgi Formu, Bebek Bilgi Formu, Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği (DSBÖ) ve Iowa Bebek Beslenme Tutum Ölçeği (BBTÖ)'dir.

Demografik Anne Bilgi Formu: Çalışmaya katılan annelere ilişkin temel sosyodemografik bilgilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Form toplam 14 sorudan oluşmaktadır. Sorular, katılımcıların yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, aile tipi, çalışma durumu, sosyal desteğinin varlığı, yaşanılan bölge gibi demografik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Ayrıca form, annelerin gebelikte bebek beslenmesi ve emzirme eğitimi ile ilgili deneyimlerine yönelik soruları da içermektedir. Form, yapılandırılmış kapalı uçlu sorulardan oluşmakta olup, uygulama süresi yaklaşık 5–10 dakika sürmektedir (Ek-3).

Bebek Bilgi Formu: Bu araştırmada, bebeklere ilişkin temel doğum ve beslenme bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Bebek Bilgi Formu" kullanılmıştır. Form, toplam 17 maddeden oluşmaktadır ve yapılandırılmış kapalı uçlu sorular içermektedir. Formda; bebeğin cinsiyeti, doğum haftası, doğum sonrası anne ile ayrı kalınan süre, kuvöz (yenidoğan yoğun bakım) öyküsü, emme davranışının durumu, bebeğe doğumdan sonra verilen ilk besin, anne sütü alıp almadığı, emzirme sıklığı ve mevcut beslenme şekli gibi bilgiler sorulmuştur. Katılımcı anneler tarafından yanıtlanan formun cevaplanması, yaklaşık 5–10 dakika içerisinde tamamlanmaktadır (Ek-4).

Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği (DSBÖ): Bu araştırmada anne-bebek bağlanma ilişkisini değerlendirmek amacıyla Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği (DSBÖ) kullanılmıştır. Ölçek, doğum sonrası erken dönemde anne ile bebek arasındaki bağlanma

sürecinde yaşanabilecek sorunları taramaya ve doğum sonrası profesyonel destek sağlanmasına olanak sağlamaktadır (Brockington vd., 2001). Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği, Brockington ve Ark. (2001) tarafından geliştirilmiş olup Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Yalçın ve Ark. (2014), tarafından yapılmıştır. DSBÖ, anne ve bebek arasında oluşan bağ ilişkisinde yaşanabilecek problemlerin erkenden tanımlamak için geliştirilmiş olup, anne tarafından doldurulmaktadır. Toplamda 25 maddeden oluşan ölçek, 6'lı Likert tipi (her zaman, çok sık, sık, bazen, nadiren, hiçbir zaman) yanıt seçeneklerine sahiptir. Maddelerin 17'si ters puanlanmaktadır. Ölçek 0 ile 5 arasında puanlanan maddelerden oluşmakta olup, toplam puan aralığı 0–125 arasında değişmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, anne-bebek bağlanmasında yaşanabilecek sorunlara işaret etmektedir. Literatürde 26 ve üzeri puanlar riskli bağlanma, 40 ve üzeri puanlar ise ciddi bağlanma bozukluğu olarak değerlendirilmektedir.

Ölçek; Bağlanma bozukluğu (12 madde), Reddetme ve Sinirlilik (7 madde), Bebek Bakımında Gerginlik (4 madde), İstismar Riski (2 madde) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bağlanma ile ilgili problemler, ölçeğin alt boyutlarında tanımlanan kesim noktalarından alınarak ifade edilmektedir. Bağlanmada alt boyutlara göre belirlenen kesim puanları şu şekildedir: ≥ 12 , reddetme ve sinirlilik alt boyutu ≥ 17 , bebek bakımında anksiyete alt boyutu ≥ 10 , istismar riski alt boyutu ≥ 3). DSBÖ cronbach alfa toplam skoru için; 0.75 iken, bağlanmada bozukluk (alt ölçek 1) 0.62, reddetme ve sinirlilik (alt ölçek 2) 0.53, bebek bakımında gerginlik (alt ölçek 3) 0.40, istismar riski (alt ölçek 4) 0,11 olarak analiz edilmektedir (Yalçın vd., 2014).

Ölçeğin güvenirlik analizinde toplam Cronbach alfa katsayısı 0,75 olarak bulunmuştur. Alt boyutlara ilişkin Cronbach alfa değerleri ise sırasıyla; bağlanma bozukluğu için 0.62, reddetme ve sinirlilik için 0.53, bebek bakımında gerginlik için 0.40 ve istismar riski için 0,11 olarak hesaplanmıştır (Yalçın vd., 2014). Yapılan bu araştırmada ise kullanılan ölçme araçlarının iç tutarlılık düzeylerini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach's Alpha güvenirlik katsayılarının .71 ile .92 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerler, veri toplama araçlarının güvenilir olduğunu ve istatistiksel analizler için uygun yapıda olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla elde edilen bulguların geçerliliği ve genellenebilirliği açısından bu durum olumlu bir katkı sağlamaktadır.

Ayrıca, ölçeğin farklı kültürlerdeki kullanımı da değerlendirilmiş; örneğin Van Bussel ve Ark. (2010), Almanca formunun 8-12 ile 20-25 haftalık bebekleri olan annelerde tutarlı ve güvenilir sonuçlar verdiğini bildirmiştir. Ayrıca, söz konusu haftalar arasında anne ile bebek arasındaki duygusal bağın temellerinin atıldığı ve bu ilişkinin giderek güçlendiği bir sürecin yaşandığı görülmektedir. Bu sebeple çalışmanın kapsamına yalnızca belirlenen kriterleri sağlayan, 2-6 aylık bebekler dahil edilmiştir. Çalışmada kullanılan Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği'nin (DSBÖ) geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştiren Prof. Dr. Sıddıka Songül Yalçın ile iletişime geçilerek ölçeğin kullanımı için gerekli izin alınmıştır (EK-5). DSBÖ ait örnek maddeler, ekler bölümünde yer almaktadır (EK-6).

Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (BBTÖ): Bu araştırmada, annelerin emzirmeye ilişkin tutumlarını değerlendirmek amacıyla Iowa Bebek Beslenme Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek De La Mora ve Russell (1999) tarafından geliştirilmiş, Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise Ekşioğlu ve Ark. (2016) tarafından yapılmıştır (Mora vd., 1999; Ekşioğlu vd., 2016).

Iowa Bebek Beslenme Tutum Ölçeği, 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişen 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir ve toplam 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 9 madde, anne sütüyle besleme konusunda olumlu tutumları ifade etmekte iken; 8 madde, formül beslenmeye yönelik olumlu tutumları ifade etmektedir. Formül beslenme ile ilgili maddeler ters puanlanmakta olup, puanlar şu şekilde hesaplanmaktadır: 1 = 5, 2 = 4, 4 = 2, ve 5 = 1. Ölçekteki toplam puan aralığı 17 ile 85 arasında değişmektedir ve yüksek puanlar, emzirme konusunda daha olumlu tutumları göstermektedir.

Iowa Bebek Beslenme Tutum Ölçeği için yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach Alpha değeri 0,71 olarak bulunmuş ve ölçek, güvenilir bir araç olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $0.60 \leq \alpha < 0.80$ olarak rapor edilmiştir. Ölçekte herhangi bir kesme puanı bulunmamakta, ancak yüksek puanlar olumlu emzirme tutumlarını yansıtmaktadır (Ekşioğlu vd., 2016). Yapılan bu araştırmada kullanılan ölçme araçlarının iç tutarlılık düzeylerini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayılarının .71 ile .92 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerler, veri toplama araçlarının güvenilir olduğunu ve istatistiksel analizler için uygun yapıda olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla elde edilen bulguların geçerliliği ve

genellenebilirliği açısından bu durum olumlu bir katkı sağlamaktadır. Çalışmada kullanılan Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği'nin (BBTÖ) geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yürüten Doç. Dr. Aysun Ekşioğlu ile iletişime geçilerek, ölçeğin kullanımına yönelik gerekli izin alınmıştır (EK-7). BBTÖ ait örnek maddeler, ekler bölümünde yer almaktadır (EK-8).

3.4. Verilerin Toplanma Yöntemi

Bu araştırmada veriler, yapılandırılmış dört farklı form ve ölçek aracılığıyla toplanmıştır. Kullanılan veri toplama araçları; "Demografik Anne Bilgi Formu", "Bebek Bilgi Formu", "Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği (DSBÖ)" ve "Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (BBTÖ)" dir. Veri toplama sürecinden önce, hastane başhekimliği ile gerekli görüşmeler yapılmış ve yazılı izinler alınmıştır. Veri toplama aşamasında, hastanenin Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniğine müracaat eden, 2–6 aylık bebeği olan ve belirlenen dahil etme kriterlerini karşılayan anneler çalışmaya dâhil edilmiştir. Katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmış, gizlilik esaslarına uygun olarak bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Ardından, veri toplama araçlarının nasıl doldurulacağı konusunda açıklamalar yapılarak formlar uygulanmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmış ve veri toplama süreci yaklaşık olarak Haziran–Ocak aylarını kapsayan sekiz aylık bir dönemde tamamlanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada tüm istatistiksel analizler, istatistiksel analiz yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sürecinde, araştırma sorularına uygun istatistiksel yöntemler seçilmiş ve verilerin doğasına göre parametrik veya non-parametrik yaklaşımlar tercih edilmiştir. Veri setinin parametrik analizlere uygunluğunun sağlandığı durumlarda, değişkenler arasındaki doğrusal ilişkiyi değerlendirmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Bu yöntem, iki sürekli değişken arasındaki ilişki düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla kullanılmakta olup, sosyal bilimler literatüründe sıklıkla tercih edilen bir korelasyon türüdür (Field, 2018).

Katılımcıların demografik özelliklerine göre ölçek puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla, Bağımsız Gruplar t-testi ve Tek

Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. T-testi, iki bağımsız grup arasındaki ortalama farkların istatistiksel anlamlılığını değerlendirirken; ANOVA, üç ya da daha fazla grup arasında ortaya çıkan farkların analiz edilmesine olanak tanımaktadır (Pallant, 2020). Ancak, gruplar arasındaki varyans homojenliğinin sağlanmadığı ya da örneklem büyüklüğünün yetersiz olduğu durumlarda, analizler non-parametrik eşdeğerleri olan Mann–Whitney U testi ve Kruskal–Wallis H testi ile desteklenmiştir. Araştırmanın bir diğer önemli boyutunda, değişkenler arasındaki yordayıcı ilişkileri incelemek amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizi uygulanmıştır. Bu analiz, bir bağımlı değişkenin bir ya da daha fazla bağımsız değişken tarafından ne ölçüde yordandığını belirlemeyi hedeflemektedir ve sosyal bilimlerde nedensel ilişkilere yönelik hipotezlerin test edilmesinde yaygın biçimde kullanılmaktadır (Tabachnick & Fidell, 2019). Tüm analizler %95 güven düzeyi esas alınarak gerçekleştirilmiş olup, istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak belirlenmiştir. Bu yöntemsel yaklaşım, çalışmadan elde edilen bulguların geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamayı amaçlamaktadır.

3.6. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yürütülmesinden önce gerekli etik onay, İstanbul Okan Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan alınmıştır (EK-1). Etik kurul onayı, 03.06.2024 tarihli karar ile verilmiştir. Çalışmaya katılacak bireylerin haklarını korumak amacıyla, veri toplama süreci öncesinde her katılımcıya araştırmanın amacı, kapsamı ve gönüllülük esasına dayalı katılım ilkeleri açıklanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden annelerden yazılı onam alınmış ve her biri "Aydınlatılmış Onam Formu “nu (EK-2) imzalayarak çalışmaya gönüllü olarak dahil edilmiştir.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, 2024–2025 yılları arasında İstanbul’un Avrupa Yakası’nda, Şişli ilçesinde yer alan özel bir hastanenin Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniğine başvuran, 2 ila 6 aylık bebeği olan 109 annenin oluşturduğu grupla sınırlı tutulmuştur. Bunun yanı sıra çalışma kapsamında, annelere ait sosyo-demografik verileri içeren demografik anne bilgi formu, bebeklere ilişkin bilgileri toplayan bebek bilgi formu, anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini besleme tutumlarını değerlendirmeye yönelik kullanılan form ve ölçeklerin analizleriyle sınırlandırılmıştır.

BÖLÜM 4. BULGULAR

Bu bölümde, anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslenmesine yönelik tutumları arasındaki ilişkiye dair elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında, katılımcı annelere ve bebeklerine ait demografik verilerin yüzdelik dağılımı **Tablo 4.1** ve **Tablo 4.2**'de sunulmuştur. Araştırmada kullanılan Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ve Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler, çarpıklık ve basıklık değerleri ile güvenirlik katsayıları **Tablo 4.3**'te gösterilmiştir. Bu iki ölçek arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen korelasyon analizine ilişkin bulgular ise **Tablo 4.4**'te yer almaktadır. **Tablo 4.5**'te, doğum sonrası bağlanmanın, bebek beslenmesi tutumlarını yordama gücüne ilişkin regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

Çalışmada ayrıca aşağıda sıralanan değişkenlere göre, bebek beslenmesi tutumu ve doğum sonrası bağlanma ilişkileri karşılaştırılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri doğrultusunda yapılan analizlerde; annenin eğitim durumu temelinde gruplar arası farklılıklar **Tablo 4.6**'da, annenin çalışma durumu açısından yapılan istatistiksel değerlendirme ise **Tablo 4.7**'de sunulmuştur. Bununla birlikte, ailelerin gelir düzeyine göre Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ve Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği puanlarının dağılımı **Tablo 4.8**'de, aile tipi (çekirdek veya geniş aile) değişkenine göre elde edilen bulgular ise **Tablo 4.9**'da yer almaktadır.

Katılımcıların geçmiş doğum öyküleri, gebelik planlama durumları, gebelik sürecinde sağlık kurumlarından bilgi alma ve anne sütü ile emzirme eğitimi alma durumları ile sosyal medya üzerinden bebek beslenmesine yönelik içerikleri takip etme durumlarına göre ölçek puanları analiz edilmiştir (**Tablo 4.10–Tablo 4.14**). Ayrıca, bebeğin cinsiyeti, annenin doğum sonrası işe başlama durumu, anne ve bebeğin hastanede ayrı kalma durumu, bebeğin kuvöz öyküsü, emme davranışının derecesi gibi değişkenlere göre de Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ve Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği puanlarında anlamlı farklılıklar olup olmadığı incelenmiştir (**Tablo 4.15–Tablo 4.19**). Annenin bebeğini emzirmeye başlama zamanı, doğumdan sonra verilen ilk besin türü, kolostrum verilip verilmediği, emzirme sıklığı ve beslenme şekli, bebeğin emzik kullanım durumu ve ek gıdaya başlama zamanı gibi değişkenlerin, ölçek puanları üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir (**Tablo 4.20–Tablo 4.26**).

Tablo 4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgilerin Yüzdelik Dağılımı

		n	%
Medeni Durum	Evli	109	100.0
Eğitim Durumu	Ortaokul	9	8.3
	Lise	19	25.7
	Üniversite ve üzeri	81	74.3
Gelir Durumu	Gelir-Giderden az	14	12.8
	Gelir-Gidere denk	76	69.7
	Gelir-Giderden fazla	19	17.4
Çalışma Durumu	Çalışıyor	44	40.4
	Çalışmıyor	65	59.6
Aile Tipi	Çekirdek Aile (Anne- Baba-Çocuk / Anne-Çocuk)	96	88.1
	Geniş Aile (Anne- Baba-Çocuk- Büyükanne- Büyükbaba gibi)	13	11.9
Bebekten Önce Düşük Ölü Doğum Öyküsü	Evet	20	18.3
	Hayır	89	81.7
Doğum Sonrası İşe Başlama Durumu	Bebek 6.Ayını doldurmadan önce	18	16.5
	Bebek 6.Ayını doldurduktan sonra	12	11.0
Gebe Kalmadan Önce Gebeliği Planlama Durumu	Evet	81	74.3
	Hayır	28	25.7
Gebelik Süresince Bilgi Almak İçin Sağlık Kurumuna Başvuruda Bulunma Durumu	Evet	78	71.6
	Hayır	31	28.4
Gebelikte Anne Sütü Emzirme Eğitimi Bilgisi Alma Durumu	Evet	68	62.4
	Hayır	41	37.6
Sosyal Medyada Bebek Beslenmesiyle İlgili Yazıları Takip Etme Durumu	Evet	99	90.8
	Hayır	10	9.2
	Toplam	109	100

Tablo 4.1'e göre, araştırmada katılımcıların yaş dağılımı ortalama yaştan 30,77 (SS= 4,41) olduğu ve yaşların 22 ile 45 arasında değiştiği görülmektedir. Tablo 4.1'de annelere ilişkin demografik bilgilerin yüzdelik dağılımına göre, medeni durum açısından değerlendirildiğinde katılımcıların tamamının (%100.0;n=109) evli olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada eğitim durumuna göre incelendiğinde, katılımcıların %8,3'ü (n=9) ortaokul mezunu, %17,4'ü (n=19) lise mezunu, %74,3'ünün (n=81) üniversite ve üzeri eğitim durumuna sahip olduğu görülmektedir. Gelir durumuna ilişkin dağılımda, katılımcıların %12,8'i (n=14) gelirin giderinden az olduğunu, %69,7'si (n=76) gelirin giderine denk olduğunu ve %17,4'ü (n=19) gelirin giderinden fazla olduğunu belirlenmiştir.

Çalışma durumu açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların %40,4'ü (n=44) çalıştığını, %59,6'sı (n=65) ise çalışmadığını belirtmiştir. Aile tipi bakımından ise %88,1'i (n=96) çekirdek ailede, %11,9'u (n=13) ise geniş aile yapısında yaşadığını bildirmiştir.

Bebekten önce düşük veya ölü doğum öyküsü açısından, katılımcıların %18,3'ü (n=20) böyle bir öyküsünün olduğunu, %81,7'si (n=89) ise olmadığını belirtmiştir. Doğum sonrası işe başlama durumuna bakıldığında, %16,5'i (n=18) bebeği 6 aylık olmadan işe başladığını, %11,0'ı (n=12) 6 aydan sonra işe başladığını, %72,5'i (n=79) ise henüz işe başlamadığını bildirmiştir.

Gebelik öncesi planlama durumuna göre, katılımcıların %74,3'ü (n=81) gebeliği planladığını, %25,7'si (n=28) ise plansız gebelik yaşadığını ifade etmiştir. Gebelik süresince sağlık kurumlarından bilgi alma durumunda, annelerin %71,6'sı (n=78) başvurduğunu, %28,4'ü (n=31) ise başvurmadığını belirtmiştir.

Gebelikte emzirme eğitimi alma durumunda, annelerin %62,4'ü (n=68) emzirme hakkında eğitim aldığını, %37,6'sı (n=41) ise almadığını belirtmiştir. Sosyal medyada bebek beslenmesi ile ilgili yazıları takip etme durumunda, katılımcıların %90,8'i (n=99) takip ettiğini, %9,2'si (n=10) ise etmediğini ifade etmiştir.

Tablo 4.2. Katılımcıların Bebeklerine İlişkin Demografik Bilgilerin Dağılımı

		n	%
Bebğin Cinsiyeti	Kız	53	48.6
	Erkek	56	51.4
Bebğin Doğum Haftası $\bar{X} \pm SS$ (Min-Maks)		39.57 $\pm$ 1.67 (36-43)	
Anne ve Bebgın HastanedeYken Ayrı Kalma Durumu	Evet	22	20.2
	Hayır	87	79.8
Bebğin Kuvöz Öyküsü Durumu	Evet	7	6.4
	Hayır	102	93.6
Bebekte Emme Davranış Durumu	Emme davranış zayıf	10	9.2
	Emme davranış güçlü	99	90.8
Anne Sütüne Başlama Zamanı	İlk yarım saat	70	64.2
	İlk 1 saat	23	21.1
	İlk 2 saat ve üzeri	16	14.7
Doğumdan Sonra Bebeğe Verilen İlk Besin	Anne sütü	93	85.3
	Formül mama	16	14.7
Doğumdan Sonra Kolostrum (İlk Ağız Sütü) Verilme Durumu	Evet	101	92.7
	Hayır	8	7.3
Bebği Emzirme Sıklığı	Her istediğinde	81	74.3
	1 saatte bir	9	8.3
	2 saatte bir	19	17.4
Bebek Emzik Kullanma Durumu	Evet	66	60.6
	Hayır	43	39.4
Bebği Beslenme Şekli	Sadece anne sütü	60	55
	Formül mama	5	4.6
	Anne sütü+ formül mama	44	40.6
Bebğin Ek Gıdaya Başlama Zamanı	Henüz başlanmadı	80	73.4
	4-5 ay	5	4.6
	6 ay	24	22.0

Tablo 4.2, bir sonraki sayfada devam etmektedir.

		n	%
6 Aydan Önce Ek Gıdaya Başlandıysa Altı Aydan Daha Az Anne Sütü Verme Nedeni	Başlanmadı	104	95.4
	Anne sütünün yetersiz olması	5	4.6
	Toplam	109	100

Tablo 4.2'ye göre annelerin bebeklerine ilişkin demografik bilgilerin bulgularına göre, katılımcıların bebeklerinin cinsiyet dağılımı incelendiğinde, %48.6'sının (n=53) kız, %51.4'ünün (n=56) erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların doğum zamanı incelendiğinde, bebeğin ortalama haftası 39.57 (SS=1,67) olduğu ve 36 ile 43 hafta arasında değiştiği görülmektedir.

Annenin doğum sonrasında bebeğiyle ayrı kalma durumuna bakıldığında, %20.2'si (n=22) bebeğiyle ayrı kaldığını belirtirken, %79.8'i (n=87) ayrı kalmadığını ifade etmiştir. Bebeğin kuvöz öyküsü açısından değerlendirildiğinde, %6.4'ünün (n=7) kuvöze alındığı, %93.6'sının (n=102) ise böyle bir durum yaşamadığı görülmektedir.

Bebeklerin emme davranışına göre, %90.8'inin (n=99) güçlü emme davranışına sahip olduğu, %9.2'sinin (n=10) ise zayıf emme davranışına sahip olduğu belirlenmiştir. Anne sütüne başlama zamanında bebeklerin, %64.2'si (n=70) ilk yarım saat içinde, %21.1'i (n=23) ilk bir saat içinde, %14.7'si (n=16) ise ilk iki saat veya daha sonra emzirmeye başladığını ifade etmiştir.

Doğum sonrası bebeğe verilen ilk besin türü açısından, %85.3'ü (n=93) anne sütü verdiğini, %14.7'si (n=16) ise formül mama kullandığını ifade etmiştir. Kolostrum (ilk ağız sütü) verme durumunda ise %92.7'si (n=101) kolostrum verdiğini, %7.3'ü (n=8) ise vermediğini belirtmiştir.

Emzirme sıklığı açısından değerlendirildiğinde, %74.3'ü (n=81) bebeğini her istediğinde emzirdiğini, %8.3'ü (n=9) 1 saatte bir, %17.4'ü (n=19) ise 2 saatte bir emzirdiğini belirtmiştir. Beslenme şekline göre dağılımda, %55.0'i (n=60) sadece anne sütü verdiğini, %4.6'sı (n=5) yalnızca formül mama kullandığını, %40.4'ü (n=44) ise hem anne sütü hem formül mama kullandığını ifade etmiştir.

Bebeklerin emzik kullanımına ilişkin olarak, %60.6'sı (n=66) emzik kullandığını, %39.4'ü (n=43) ise kullanmadığını bildirmiştir. Ek gıdaya başlama zamanı açısından,

%73.4'ü (n=80) henüz ek gıdaya başlamadığını, %4.6'sı (n=5) 4–5 aylıkken, %22.0'si (n=24) ise 6. ayda başladığını belirtmiştir.

Altı aydan önce ek gıdaya başlama nedenleri incelendiğinde, %95.4'ü (n=104) erken başlamadığını ifade etmiş, yalnızca %4.6'sı (n=5) anne sütünün yetersizliği nedeniyle ek gıdaya geçtiğini belirtmiştir.

Tablo 4.3. Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (BBTÖ) ile Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeğine (DSBÖ) Ait Betimsel İstatistikler

	n	Min.	Maks.	$\bar{X}$	SS	Basıklık	Çarpıklık	Cronbach Alpha (a)
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	109	17	81	57.50	15.85	0.68	-1.27	0.92
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	109	0	42	11.57	10.88	1.06	1.31	0.90
Bağlanma Bozukluğu	109	0	26	7.17	6.31	1.87	1.45	0.82
Reddetme ve Sinirlilik	109	0	9	1.66	2.59	1.74	1.71	0.76
Bebek Bakımında Gerginlik	109	0	11	2.25	3.00	-0.05	1.10	0.71
İstismar Riski	109	0	3	0.50	0.89	0.84	1.51	0.86

Tablo 4.3'e göre, araştırmada kullanılan ölçme araçlarının iç tutarlılık düzeylerini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach's Alpha güvenirlik katsayılarının, .71 ile .92 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. Bu değerler, ölçeklerin iç tutarlılığının yüksek düzeyde olduğunu ve kullanılan ölçümlerin güvenilir veri sağladığını göstermektedir. Literatürde genel kabul gören .60 eşik değeri dikkate alındığında (Taber, 2018), elde edilen güvenirlik katsayılarının tamamının bu sınırın üzerinde yer alması, ölçeklerin psikometrik özellikler bakımından yeterli olduğunu ortaya koymaktadır.

Buna ek olarak, veri setinin normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığını değerlendirmek amacıyla çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları incelenmiş ve tüm değişkenler için bu katsayıların -2 ile +2 aralığında kaldığı belirlenmiştir (Hahs-Vaughn & Lomax, 2020). Bu bulgu, ölçümlerin normal dağılım varsayımını karşıladığını ve parametrik testlerin uygulanabilirliğini desteklediğini göstermektedir.

Sonuç olarak, kullanılan ölçme araçlarının hem güvenirlik hem de dağılım özellikleri açısından istatistiksel analizler için uygun olduğu; bu durumun da elde edilen bulguların geçerliliğini ve genellenebilirliğini artırdığı söylenebilir.

Tablo 4.4. Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ile Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması

	1	2	3	4	5	6
1-Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	1					
2-Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	-.32**	1				
3-Bağlanma Bozukluğu	-.24*	.90**	1			
4-Reddetme ve Sinirlilik	-.32**	.83**	.57**	1		
5-Bebek Bakımında Gerginlik	-.32**	.79**	.48**	.76**	1	
6-İstismar Riski	-.21*	.78**	.66**	.60**	.63**	1

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Tablo 4.4'e göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ile Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r = -.32$, $p < .01$). Bağlanma Bozukluğu değişkeni ile ilişki de negatif yönlü ve düşük düzeydedir ($r = -.24$, $p < .05$). Reddetme ve Sinirlilik ($r = -.32$, $p < .01$) ve Bebek Bakımında Gerginlik ($r = -.32$, $p < .01$) ile Bebek Beslenmesine Yönelik Tutumlar arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ayrıca, İstismar Riski ile de negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir ($r = -.21$, $p < .05$).

Tablo 4.5. Doğum Sonrası Bağlanma ile Bebek Beslenmesi Tutumunun Yordamasına İlişkin Bulgular

<i>Değişkenler</i>	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
Sabit	62.97	2.11		29.84	<.001***	58.78	67.15
Doğum Sonrası Bağlanma	-0.47	0.13	-0.32	-3.55	0.001**	-0.74	-0.21
$R=.32 \quad R^2=.11 \quad F_{(1,107)}=12.61 \quad p<.001***$							

*** $p<.001$, ** $p<.01$, * $p<.05$

Tablo 4.5’de regresyon analizi sonuçlarına göre, annenin bebeğini besleme tutumunun doğum sonrası bağlanma ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu ve bu değişkenin bağlanma üzerinde anlamlı bir etkisi bulunduğunu ortaya koymaktadır ($F(1,107) = 12.61$, $p < .001$, $R^2 = .11$). Elde edilen model, annenin bebeğini beslenmesine ilişkin tutum puanlarındaki toplam varyansın yaklaşık %11’ini açıklamaktadır. Bu durum, bağlanma ilişkisinin bebek beslenmesine yönelik tutumlar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve kayda değer bir açıklayıcı güce sahip olduğunu göstermektedir.

Modelin parametre katsayıları incelendiğinde, Modelin parametre katsayıları incelendiğinde, doğum sonrası bağlanma değişkeninin, annenin bebeğini besleme tutumu üzerinde olumsuz yönde ve anlamlı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır ($B = -0.47$, $SH = 0.13$, $\beta = -0.32$, $t = -3.55$, $p = .001$). Bu bulgu, bağlanma puanında meydana gelen her artışın, bebeği beslemeye yönelik olumlu tutumları anlamlı düzeyde azalttığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4.6. Annenin Eğitim Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Lise ve altı (n=28)		Üniversite ve üzeri(n=81)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	50.64	20.68	59.86	13.14	-2.21	34.833	0.034*
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	14.43	11.11	10.58	10.69	1.63	107	0.107
Bağlanma Bozukluğu	8.50	5.95	6.70	6.40	1.30	107	0.195
Reddetme ve Sinirlilik	2.18	2.75	1.48	2.53	1.23	107	0.222
Bebek Bakımında Gerginlik	3.11	3.52	1.95	2.76	1.78	107	0.078
İstismar Riski	0.64	0.95	0.44	0.87	1.02	107	0.311

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.6' ya göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Lise ve altı eğitim durumundaki annelerin Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puan ortalaması ($\bar{X}=50.64$, $SS=20.68$), üniversite ve üzeri eğitim durumundaki annelerin puan ortalamasından ($\bar{X}=59.86$, $SS=13.14$) anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur ($t(34.833) = -2.21$, $p = 0.034$).

Bununla birlikte, Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($t(107) = 1.63$, $p = 0.107$), Bağlanma Bozukluğu ($t(107) = 1.30$, $p = 0.195$), Reddetme ve Sinirlilik ($t(107) = 1.23$, $p = 0.222$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(107) = 1.78$, $p = 0.078$) ve İstismar Riski ($t(107) = 1.02$, $p = 0.311$) puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.7. Annelerin Çalışma Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Çalışıyor (n=44)		Çalışmıyor(n=65)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	57.48	15.48	57.51	16.21	-0.01	107	0.992
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	10.77	11.06	12.11	10.81	-0.63	107	0.532
Bağlanma Bozukluğu	6.89	6.97	7.35	5.87	-0.38	107	0.706
Reddetme ve Sinirlilik	1.48	2.48	1.78	2.68	-0.61	107	0.546
Bebek Bakımında Gerginlik	2.05	2.89	2.38	3.08	-0.58	107	0.565
İstismar Riski	0.36	0.84	0.58	0.92	-1.28	107	0.204

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.7’de yapılan karşılaştırma analiz sonuçlarına göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği. ($t(107) = -0.01$, $p = 0.992$), Bağlanma Bozukluğu ($t(107) = -0.38$, $p = 0.706$), Reddetme ve Sinirlilik ($t(107) = -0.61$, $p = 0.546$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(107) = -0.58$, $p = 0.565$) ve İstismar Riski ($t(107) = -1.28$, $p = 0.204$) açısından çalışan ve çalışmayan bireyler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 4.8. Gelir Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gelir Durumu						χ^2	p	Fark
	Geliri-Giderden Az ¹ (n=14)	Gelir-Gidere Denk ² (n=76)	Gelir-Giderden Fazla ³ (n=19)						
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	47.79	17.88	58.43	14.86	60.89	16.35	10.29	0.006**	3>1,2
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	17.21	11.69	11.30	10.15	8.47	12.15	9.20	0.010*	1>2,3
Bağlanma Bozukluğu	10.07	7.51	7.16	5.77	5.05	6.93	9.23	0.010*	1>2,3
Reddetme ve Sinirlilik	3.14	3.39	1.43	2.33	1.47	2.74	2.50	0.287	-
Bebek Bakımında Gerginlik	3.29	3.31	2.24	3.02	1.53	2.57	2.93	0.231	-
İstismar Riski	0.71	1.07	0.47	0.82	0.42	1.02	1.35	0.509	-

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Kruskal Wallis-H

Tablo 4.8’de yapılan karşılaştırma analizlerine göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanlarında anlamlı bir fark saptanmıştır ($\chi^2 = 10.29$, $p = 0.006$). Geliri giderinden fazla olan annelerin puan ortalaması ($\bar{X} = 60.89$, $SS = 16.35$), geliri giderine denk olanlara ($\bar{X} = 58.43$, $SS = 14.86$) ve geliri giderinden az olanlara ($\bar{X} = 47.79$, $SS = 17.88$) göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği puanlarında da anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2 = 9.20$, $p = 0.010$). Geliri giderinden az olan bireylerin bağlanma ilişkisi ($\bar{X} = 17.21$, $SS = 11.69$), diğer iki gruba göre anlamlı şekilde daha yüksektir.

Benzer şekilde, Bağlanma Bozukluğu alt boyutunda da anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($\chi^2 = 9.23$, $p = 0.010$). Geliri giderinden az olan bireylerin bağlanma bozukluğu puan ortalaması ($\bar{X} = 10.07$, $SS = 7.51$), diğer iki gruba göre daha yüksektir.

Buna karşılık, Reddetme ve Sinirlilik ($\chi^2 = 2.50$, $p = 0.287$), Bebek Bakımında Gerginlik ($\chi^2 = 2.93$, $p = 0.231$) ve İstismar Riski ($\chi^2 = 1.35$, $p = 0.509$) puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.9. Aile Tipine Göre Bebek Beslenmesi BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Çekirdek Aile (n=96)		Geniş Aile (n=13)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	59.33	14.42	43.92	19.67	3.45	107	0.001*
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	10.84	10.65	16.92	11.49	-1.91	107	0.058
Bağlanma Bozukluğu	6.99	6.49	8.46	4.70	-0.79	107	0.432
Reddetme ve Sinirlilik	1.42	2.41	3.46	3.23	-2.75	107	0.007**
Bebek Bakımında Gerginlik	1.98	2.85	4.23	3.39	-2.61	107	0.010**
İstismar Riski	0.46	0.86	0.77	1.09	-1.19	107	0.238

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.9'a göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanları çekirdek aile grubunda ($\bar{X}=59.33$, $SS=14.42$), geniş aile grubuna ($\bar{X}=43.92$, $SS=19.67$) kıyasla anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur ($t(107)=3.45$, $p=0.001$). Reddetme ve Sinirlilik puanları çekirdek aile grubunda ($\bar{X}=1.42$, $SS=2.41$), geniş aile grubuna ($\bar{X}=3.46$, $SS=3.23$) kıyasla anlamlı düzeyde daha düşüktür ($t(107)=-2.75$, $p=0.007$). Benzer şekilde, Bebek Bakımında Gerginlik puanları çekirdek ailede ($\bar{X}=1.98$, $SS=2.85$) geniş aileye ($\bar{X}=4.23$, $SS=3.39$) göre anlamlı derecede daha düşüktür ($t(107)=-2.61$, $p=0.010$).

Buna karşılık, Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($t(107) = -1.91$, $p = 0.058$), Bağlanma Bozukluğu ($t(107) = -0.79$, $p = 0.432$) ve İstismar Riski ($t(107) = -1.19$, $p = 0.238$) puanları açısından aile tipi grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.10. Bebekten Önce Düşük/Ölü Doğum Öyküsü Olup Olmama Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Evet (n=20)		Hayır (n=89)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	57.15	15.23	57.57	16.07	-0.11	107	0.915
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	13.45	12.63	11.15	10.48	0.85	107	0.395
Bağlanma Bozukluğu	7.90	7.27	7.00	6.11	0.57	107	0.567
Reddetme ve Sinirlilik	2.40	3.28	1.49	2.40	1.42	107	0.159
Bebek Bakımında Gerginlik	2.55	3.14	2.18	2.98	0.50	107	0.620
İstismar Riski	0.60	1.05	0.47	0.85	0.58	107	0.563

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.10'a göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ($t(107) = -0.11$, $p = 0.915$), Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($t(107) = 0.85$, $p = 0.395$), Bağlanma Bozukluğu ($t(107) = 0.57$, $p = 0.567$), Reddetme ve Sinirlilik ($t(107) = 1.42$, $p = 0.159$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(107) = 0.50$, $p = 0.620$) ve İstismar Riski ($t(107) = 0.58$, $p = 0.563$) açısından, düşük veya ölü doğum öyküsü olan ve olmayan bireyler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 4.11. Annenin Gebe Kalmadan Önce Gebeliği Planlama Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Evet (n=81)		Hayır (n=28)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	60.35	13.79	49.25	18.61	2.89	37.767	0.006**
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	9.79	8.94	16.71	14.14	-2.43	34.759	0.020*
Bağlanma Bozukluğu	6.04	5.37	10.43	7.67	-2.80	36.589	0.008**
Reddetme ve Sinirlilik	1.31	2.16	2.68	3.41	-1.99	34.780	0.054
Bebek Bakımında Gerginlik	2.02	2.85	2.89	3.35	-1.33	107	0.188
İstismar Riski	0.42	0.80	0.71	1.08	-1.32	37.792	0.195

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.11'e göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanları, gebeliği planlayan grupta ($\bar{X}=60.35$, $SS=13.79$), planlamayan gruba ($\bar{X}=49.25$, $SS=18.61$) göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(37.767)=2.89$, $p=0.006$).

Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği puanları, planlamayan grupta ($\bar{X}=16.71$, $SS=14.14$), planlayan gruba ($\bar{X}=9.79$, $SS=8.94$) kıyasla anlamlı şekilde daha yüksektir ($t(34.759)=-2.43$, $p=0.020$).

Benzer şekilde, Bağlanma Bozukluğu puanları da planlamayan grupta ($\bar{X}=10.43$, $SS=7.67$), planlayan gruba ($\bar{X}=6.04$, $SS=5.37$) kıyasla anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($t(36.589)=-2.80$, $p=0.008$). Öte yandan, Reddetme ve Sinirlilik ($t(34.78)=-1.99$, $p=0.054$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(107)=-1.33$, $p=0.188$) ve İstismar Riski ($t(37.792)=-1.32$, $p=0.195$) puanları açısından gebeliği planlama durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.12. Annenin Gebelik Süresince Bilgi Almak İçin Sağlık Kurumuna Başvuruda Bulunma Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Evet (n=78)		Hayır (n=31)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	57.91	14.97	56.45	18.10	0.43	107	0.667
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	10.69	10.28	13.77	12.16	-1.34	107	0.183
Bağlanma Bozukluğu	7.09	6.38	7.35	6.22	-0.20	107	0.844
Reddetme ve Sinirlilik	1.31	2.33	2.55	3.03	-2.05	44.729	0.046*
Bebek Bakımında Gerginlik	1.88	2.75	3.16	3.42	-2.04	107	0.044*
İstismar Riski	0.41	0.83	0.71	1.01	-1.60	107	0.113

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.12’ye göre, Reddetme ve Sinirlilik puanları, gebelik süresince bilgi almak için sağlık kurumuna başvurmayan annelerde ($\bar{X}=2.55$, $SS = 3.03$), başvuranlara kıyasla ($\bar{X}=1.31$, $SS = 2.33$) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(44.729) = -2.05$, $p = 0.046$). Benzer şekilde, Bebek Bakımında Gerginlik puanları da başvurmayan annelerde ($\bar{X} = 3.16$, $SS = 3.42$), başvuranlara göre ($\bar{X}=1.88$, $SS = 2.75$) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t(107) = -2.04$, $p = 0.044$).

Bununla birlikte, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ($t(107) = 0.43$, $p = 0.667$), Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($t(107) = -1.34$, $p = 0.183$), Bağlanma Bozukluğu ($t(107) = -0.20$, $p = 0.844$) ve İstismar Riski ($t(107) = -1.60$, $p = 0.113$) puanlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 4.13. Annenin Gebelikte Anne Sütü Emzirme Eğitimi Bilgisi Alıp Almama Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Evet (n=68)		Hayır (n=41)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	60.43	12.90	52.63	18.99	2.32	62.465	0.023*
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	9.74	9.62	14.61	12.23	-2.18	69.590	0.033*
Bağlanma Bozukluğu	6.26	5.79	8.66	6.91	-1.94	107	0.055
Reddetme ve Sinirlilik	1.18	2.05	2.46	3.17	-2.32	60.432	0.024*
Bebek Bakımında Gerginlik	1.84	2.70	2.93	3.36	-1.76	70.660	0.083
İstismar Riski	0.46	0.85	0.56	0.95	-0.60	107	0.552

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.13'e göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanları, eğitimi alan grubun ($\bar{X}=60.43$, $SS=12.90$), almayan gruba ($\bar{X}=52.63$, $SS=18.99$) göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(62.465)=2.32$, $p=0.023$). Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği puanları ise eğitimi almayan grupta ($\bar{X}=14.61$, $SS=12.23$), eğitimi alanlara kıyasla ($\bar{X}=9.74$, $SS=9.62$) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(69.59)=-2.18$, $p=0.033$). Ayrıca, Reddetme ve Sinirlilik puanları da eğitimi almayan grupta ($\bar{X}=2.46$, $SS=3.17$), eğitimi alanlara kıyasla ($\bar{X}=1.18$, $SS=2.05$) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(60.432)=-2.32$, $p=0.024$).

Buna karşın, Bağlanma Bozukluğu ($t(107)=-1.94$, $p=0.055$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(70.66)=-1.76$, $p=0.083$) ve İstismar Riski ($t(107)=-0.60$, $p=0.552$) puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.14. Annenin Sosyal Medyada Bebek Beslenmesiyle İlgili Yazıları Takip Etme Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Evet (n=99)		Hayır (n=10)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	59.23	14.01	40.30	22.69	2.59	9.705	0.028*
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	11.30	10.73	14.20	12.56	-0.80	107	0.425
Bağlanma Bozukluğu	7.10	6.37	7.80	5.98	-0.33	107	0.740
Reddetme ve Sinirlilik	1.57	2.55	2.60	2.99	-1.20	107	0.231
Bebek Bakımında Gerginlik	2.15	2.92	3.20	3.71	-1.05	107	0.294
İstismar Riski	0.48	0.87	0.60	1.07	-0.39	107	0.698

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.14'e göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanları, yazıları takip eden katılımcılarda ($\bar{X}=59.23$, $SS=14.01$), etmeyen katılımcılara ($\bar{X}=40.30$, $SS=22.69$) kıyasla anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur ($t(9.705)=2.59$, $p=0.028$).

Buna karşılık, Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($t(107)=-0.80$, $p=0.425$), Bağlanma Bozukluğu ($t(107)=-0.33$, $p=0.740$), Reddetme ve Sinirlilik ($t(107)=-1.20$, $p=0.231$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(107)=-1.05$, $p=0.294$) ve İstismar Riski ($t(107)=-0.39$, $p=0.698$) puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.15. Bebeğin Cinsiyetine Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Kız (n=53)		Erkek(n=56)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	56.60	17.80	58.34	13.86	-0.57	98.243	0.573
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	10.47	10.19	12.61	11.49	-1.02	107	0.308
Bağlanma Bozukluğu	6.83	6.15	7.48	6.49	-0.54	107	0.592
Reddetme ve Sinirlilik	1.40	2.40	1.91	2.77	-1.04	107	0.303
Bebek Bakımında Gerginlik	1.87	2.65	2.61	3.27	-1.29	107	0.200
İstismar Riski	0.38	0.77	0.61	0.98	-1.36	103.151	0.175

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.15'e göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ($t(98.243) = -0.57$, $p = 0.573$), Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($t(107) = -1.02$, $p = 0.308$), Bağlanma Bozukluğu ($t(107) = -0.54$, $p = 0.592$), Reddetme ve Sinirlilik ($t(107) = -1.04$, $p = 0.303$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(107) = -1.29$, $p = 0.200$) ve İstismar Riski ($t(103.151) = -1.36$, $p = 0.175$) açısından bebeğin cinsiyetine göre anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 4.16. Doğum Sonrası İşe Başlama Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Bebek 6.Ayını doldurmadan önce ¹ (n=18)		Bebek 6.Ayını doldurduktan sonra ² (n=12)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	58.17	17.78	58.33	11.59	-0.03	28	0.977
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	8.89	10.57	12.42	10.00	-0.91	28	0.368
Bağlanma Bozukluğu	4.89	6.21	8.83	6.66	-1.66	28	0.109
Reddetme ve Sinirlilik	1.83	2.90	1.33	2.71	0.48	28	0.638
Bebek Bakımında Gerginlik	2.00	2.77	1.75	3.05	0.23	28	0.818
İstismar Riski	0.17	0.71	0.50	0.80	-1.20	28	0.239

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.16'ya göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ($t(28) = -0.03, p = .977$); Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği toplam puanı ($t(28) = -0.91, p = .368$) ve bu ölçeğin alt boyutları olan Bağlanma Bozukluğu ($t(28) = -1.66, p = .109$), Reddetme ve Sinirlilik ($t(28) = 0.48, p = .638$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(28) = 0.23, p = .818$) ve İstismar Riski ($t(28) = -1.20, p = .239$) puanları açısından doğum sonrasında işe başlama durumuna göre bebeğin 6. ayını doldurmuş olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4.17. Annenin Bebek Hastanedeyken Ayrı Kalınma Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Evet (n=22)		Hayır (n=87)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	59.82	14.32	56.91	16.24	0.77	107	0.444
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	15.14	14.67	10.67	9.60	1.36	25.718	0.186
Bağlanma Bozukluğu	10.36	8.13	6.36	5.53	2.19	26.102	0.038*
Reddetme ve Sinirlilik	2.05	3.15	1.56	2.44	0.78	107	0.438
Bebek Bakımında Gerginlik	2.09	2.99	2.29	3.02	-0.27	107	0.785
İstismar Riski	0.64	1.22	0.46	0.79	0.65	25.639	0.523

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.17'ye göre, Bağlanma Bozukluğu puanları, bebeğiyle doğumdan sonra ayrı kalan annelerde ($\bar{X}=10.36$, $SS=8.13$), ayrı kalmayan annelere ($\bar{X}=6.36$, $SS=5.53$) kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir ($t(26.102)=2.19$, $p=0.038$).

Diğer değişkenlerde anlamlı bir fark bulunmamıştır: Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ($t(107)=0.77$, $p=0.444$), Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($t(25.718)=1.36$, $p=0.186$), Reddetme ve Sinirlilik ($t(107)=0.78$, $p=0.438$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(107)=-0.27$, $p=0.785$) ve İstismar Riski ($t(25.639)=0.65$, $p=0.523$) puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Tablo 4.18. Bebeğin Kuvöz Öyküsü Olup Olmama Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Evet(n=7)		Hayır(n=102)		z	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	51.71	18.35	57.89	15.69	-1.24	0.214
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	25.29	16.06	10.63	9.87	-2.57	0.010*
Bağlanma Bozukluğu	15.43	9.93	6.60	5.62	-2.09	0.037*
Reddetme ve Sinirlilik	3.86	3.58	1.51	2.46	-2.48	0.013*
Bebek Bakımında Gerginlik	4.57	3.15	2.09	2.94	-2.50	0.012*
İstismar Riski	1.43	1.40	0.43	0.81	-2.32	0.020*

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Mann Whitney-U

Tablo 4.18'e göre, Bebeğin kuvöz öyküsünün olup olmama durumuna göre yapılan karşılaştırmalarda bazı değişkenlerde anlamlı farklar saptanmıştır. Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği puanları, kuvöz öyküsü olan annelerde ($\bar{X}=25.29$, $SS=16.06$), olmayan annelere ($\bar{X}=10.63$, $SS=9.87$) kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksektir ($z = -2.57$, $p = 0.010$). Benzer şekilde, Bağlanma Bozukluğu puanları kuvöz öyküsü olanlarda ($\bar{X}=15.43$, $SS=9.93$), olmayanlarda ise ($\bar{X}=6.60$, $SS=5.62$) bulunmuş ve aradaki fark anlamlıdır ($z = -2.09$, $p = 0.037$). Reddetme ve Sinirlilik puanları da kuvöz öyküsü olanlarda ($\bar{X}=3.86$, $SS=3.58$), olmayanlarda ($\bar{X}=1.51$, $SS=2.46$) daha yüksek olup anlamlı bir fark göstermiştir ($z = -2.48$, $p = 0.013$). Ayrıca, Bebek Bakımında Gerginlik puanları kuvöz öyküsü olanlarda ($\bar{X}=4.57$, $SS=3.15$), olmayanlarda ($\bar{X}=2.09$, $SS=2.94$) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($z = -2.50$, $p = 0.012$). İstismar Riski puanları da benzer şekilde kuvöz öyküsü olanlarda ($\bar{X}=1.43$, $SS=1.40$), olmayanlarda ($\bar{X}=0.43$, $SS=0.81$) anlamlı düzeyde yüksektir ($z = -2.32$, $p = 0.020$).

Buna karşılık, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kuvöz öyküsü olan annelerin ortalaması ($\bar{X}=51.71$, $SS=18.35$) iken, kuvöz öyküsü olmayan annelerin ortalaması ($\bar{X}=57.89$, $SS=15.69$) olup fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($z = -1.24$, $p = 0.214$).

Tablo 4.19. Bebekte Emme Davranışının Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Emme davranışı zayıf (n=10)		Emme davranışı güçlü (n=99)		z	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	43.09	22.76	59.11	14.14	-2.32	0.021*
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	10.64	9.32	11.67	11.08	-0.02	0.988
Bağlanma Bozukluğu	7.27	6.78	7.15	6.29	-0.21	0.832
Reddetme ve Sinirlilik	1.00	1.00	1.73	2.71	-0.28	0.782
Bebek Bakımında Gerginlik	1.91	2.77	2.29	3.03	-0.31	0.753
İstismar Riski	0.45	0.82	0.50	0.90	-0.03	0.974

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Mann Whitney-U

Tablo 4.19'a göre, bebekte emme davranışının derecesine göre yapılan karşılaştırmalar da yalnızca Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanlarında anlamlı bir fark saptanmıştır. Emme davranışı zayıf olan bebeklerin anneleri ($\bar{X}=43.09$, $SS=22.76$), emme davranışı güçlü olanların annelerine ($\bar{X}=59.11$, $SS=14.14$) kıyasla anlamlı derecede daha düşük tutum puanlarına sahiptir ($z = -2.32$, $p = 0.021$).

Buna karşılık, Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($z = -0.02$, $p = 0.988$), Bağlanma Bozukluğu ($z = -0.21$, $p = 0.832$), Reddetme ve Sinirlilik ($z = -0.28$, $p = 0.782$), Bebek Bakımında Gerginlik ($z = -0.31$, $p = 0.753$) ve İstismar Riski ($z = -0.03$, $p = 0.974$) puanlarında emme davranışı durumu açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.20. Bebeğin Anne Sütüne Başlama Zamanına Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Anne Sütüne Başlama Zamanı						χ^2	p	Fark
	İlk Yarım Saat ¹ (n=70)	SS	İlk 1 Saat ² (n=23)	SS	İlk 2 saat ve üzeri ³ (n=16)	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	61.23	10.57	57.35	19.72	41.38	19.55	13.34	0.001**	1,2>3
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	11.66	11.06	8.35	8.76	15.81	11.93	4.89	0.087	-
Bağlanma Bozukluğu	7.29	6.08	4.96	4.36	9.81	8.56	4.51	0.105	
Reddetme ve Sinirlilik	1.63	2.55	1.43	2.48	2.13	3.01	0.66	0.719	-
Bebek Bakımında Gerginlik	2.24	2.99	1.70	2.87	3.06	3.21	2.75	0.253	-
İstismar Riski	0.50	0.91	0.26	0.69	0.81	0.98	4.33	0.115	-

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Kruskal Wallis-H

Tablo 4.20'ye göre, anne sütüne başlama zamanına göre Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanlarında gruplar arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir ($\chi^2 = 13.34$, $p = 0.001$). İlk yarım saat içinde emzirmeye başlayan annelerin puan ortalaması ($\bar{X} = 61.23$, $SS = 10.57$) ile ilk 1 saat içinde başlayanların ortalaması ($\bar{X} = 57.35$, $SS = 19.72$), ilk 2 saat ve üzeri başlatanlara göre ($\bar{X} = 41.38$, $SS = 19.55$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bulgu, erken dönemde anne sütüne başlatmanın tutum üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Buna karşılık, Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($\chi^2 = 4.89$, $p = 0.087$), Bağlanma Bozukluğu ($\chi^2 = 4.51$, $p = 0.105$), Reddetme ve Sinirlilik ($\chi^2 = 0.66$, $p = 0.719$), Bebek Bakımında Gerginlik ($\chi^2 = 2.75$, $p = 0.253$) ve İstismar Riski ($\chi^2 = 4.33$, $p = 0.115$) açısından anne sütüne başlama zamanına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.21. Doğumdan Sonra Bebeğe Verilen İlk Besine Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Anne Sütü (n=93)		Formül Mama (n=16)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	60.66	12.12	39.13	22.05	3.81	16.593	0.001**
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	11.34	10.77	12.88	11.76	-0.52	107	0.606
Bağlanma Bozukluğu	6.96	5.92	8.38	8.35	-0.83	107	0.409
Reddetme ve Sinirlilik	1.69	2.62	1.50	2.50	0.27	107	0.790
Bebek Bakımında Gerginlik	2.23	2.99	2.38	3.12	-0.18	107	0.855
İstismar Riski	0.47	0.88	0.63	0.96	-0.63	107	0.530

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.21'e göre, Doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besin türüne göre Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Anne sütü verilen annelerin puanları ($\bar{X} = 60.66$, $SS = 12.12$), formül mama verilenlere göre ($\bar{X} = 39.13$, $SS = 22.05$) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(16.593) = 3.81$, $p = 0.001$).

Öte yandan, Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($t(107) = -0.52$, $p = 0.606$), Bağlanma Bozukluğu ($t(107) = -0.83$, $p = 0.409$), Reddetme ve Sinirlilik ($t(107) = 0.27$, $p = 0.790$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(107) = -0.18$, $p = 0.855$) ve İstismar Riski ($t(107) = -0.63$, $p = 0.530$) değişkenlerinde anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 4.22. Doğumdan Sonra İlk Ağız Sütü (Kolostrum) Verilip Verilmeme Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Evet (n=101)		Hayır (n=8)		z	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	58.81	14.66	40.88	21.52	-2.67	0.008**
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	10.71	10.33	22.38	12.60	-2.75	0.006**
Bağlanma Bozukluğu	6.61	5.84	14.13	8.18	-2.56	0.010*
Reddetme ve Sinirlilik	1.59	2.56	2.50	3.02	-1.04	0.299
Bebek Bakımında Gerginlik	2.08	2.82	4.38	4.44	-1.47	0.142
İstismar Riski	0.43	0.84	1.38	1.06	-3.13	0.002**

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Mann Whitney-U

Tablo 4.22'ye göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanları, ilk sütü veren annelerde ($\bar{X}=58.81$, $SS=14.66$), vermeyen annelere göre ($\bar{X}=40.88$, $SS=21.52$) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($z = -2.67$, $p = 0.008$). Benzer şekilde, Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği puanları ilk sütü veren grupta ($\bar{X}=10.71$, $SS=10.33$), vermeyenlere göre ($\bar{X}=22.38$, $SS=12.60$) anlamlı düzeyde daha düşüktür ($z = -2.75$, $p = 0.006$). Bağlanma Bozukluğu puanları da kolostrum verilen grupta ($\bar{X}=6.61$, $SS=5.84$), verilmeyen gruba kıyasla ($\bar{X}=14.13$, $SS=8.18$) anlamlı derecede daha düşüktür ($z = -2.56$, $p = 0.010$). Ek olarak, İstismar Riski puanları kolostrum veren annelerde ($\bar{X}=0.43$, $SS=0.84$), vermeyenlerden ($\bar{X}=1.38$, $SS=1.06$) anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur ($z = -3.13$, $p = 0.002$).

Buna karşılık, Reddetme ve Sinirlilik ($z = -1.04$, $p = 0.299$) ve Bebek Bakımında Gerginlik ($z = -1.47$, $p = 0.142$) puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Tablo 4.23. Annenin Bebeği Emzirme Sıklığına Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Bebegi Emzirme Sıkligi						X ²	p	Fark
	Her İstediginde ¹ (n=81)		1 Saatte bir ² (n=9)		2 saatte bir ³ (n=19)				
	X̄	SS	X̄	SS	X̄	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçegi	59.46	14.60	59.11	16.60	48.37	18.17	10.71	0.005**	3,2>1
Dogum Sonrası Baglanma Ölçegi	10.30	9.69	14.00	13.68	15.84	13.43	3.55	0.169	-
Baglanma Bozuklugu	6.59	5.79	7.89	6.19	9.26	8.15	1.45	0.484	-
Reddetme ve Sinirlilik	1.42	2.48	2.67	3.39	2.21	2.59	7.07	0.029*	3,2>1
Bebek Bakiminda Gerginlik	1.84	2.75	2.89	3.95	3.68	3.20	7.07	0.029*	3,2>1
İstismar Riski	0.44	0.84	0.56	1.01	0.68	1.06	0.79	0.673	-

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Kruskal Wallis-H

Tablo 4.23'e göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanlarında, bebeği emzirme sıklığı gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur $\chi^2(2) = 10.71$, $p = .005$. Bonferroni düzeltmeli Dunn testi sonuçlarına göre, bebeğini "her istediğinde" emziren (Ort.= 59.46; SS= 14.60) ve "1 saatte bir" emziren (Ort.= 59.11; SS= 16.60) annelerin puanları, "2 saatte bir" emziren (Ort.= 48.37; SS= 18.17) annelerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Reddetme ve Sinirlilik alt boyutu puanlarında, bebeği emzirme sıklığı gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır, $\chi^2(2) = 7.07$, $p = .029$. Bonferroni düzeltmeli Dunn testi, "1 saatte bir" (Ort.= 2.67; SS= 3.39) ve "2 saatte bir" (Ort.= 2.21; SS= 2.59) emziren annelerin puanlarının, bebeğini "her istediğinde" emziren (Ort.= 1.42; SS= 2.48) annelerin puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Bebek Bakımında Gerginlik alt boyutu puanlarında, bebeği emzirme sıklığı gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $\chi^2(2) = 7.07$, $p = .029$. Bonferroni düzeltmeli Dunn testi sonuçlarına göre, "1 saatte bir" (Ort.= 2.89; SS= 3.95) ve "2 saatte bir" (Ort.= 3.68; SS= 3.20) emziren annelerin puanları, bebeğini "her istediğinde" emziren (Ort.= 1.84; SS= 2.75) annelerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Diğer yandan, incelenen diğer değişkenlerde katılımcıların bebeği emzirme sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu değişkenler ve test sonuçları şunlardır: Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği, $\chi^2(2) = 3.55, p = .169$; Bağlanma Bozukluğu, $\chi^2(2) = 1.45, p = .484$; ve İstismar Riski, $\chi^2(2) = 0.79, p = .673$.

Tablo 4.24. Bebeğin Beslenme Şekline Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Bebeği Emzirme Sekli						χ^2	p	Fark
	Sadece Anne Sütü ¹ (n=60)		Formül Mama ² (n=5)		Anne sütü+ formül mama ³ (n=44)				
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	61.32	12.12	29.20	20.30	55.50	16.54	11.04	0.004*	3,1>2
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	11.88	11.24	11.60	10.01	11.14	10.69	0.13	0.939	-
Bağlanma Bozukluğu	7.25	5.96	5.20	3.70	7.27	7.03	0.78	0.678	-
Reddetme ve Sinirlilik	1.88	2.89	3.00	2.92	1.20	2.03	3.30	0.192	-
Bebek Bakımında Gerginlik	2.20	3.03	3.00	3.08	2.23	3.00	0.41	0.816	-
İstismar Riski	0.55	0.91	0.40	0.89	0.43	0.87	1.13	0.569	-

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Kruskal Wallis-H

Tablo 4.24'e göre, Bebeği beslenme şekline göre Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanlarında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2 = 11.04, p = 0.004$). Bu değişken için ortalamalar incelendiğinde, sadece anne sütü ile besleyen annelerin ($\bar{X} = 61.32, SS = 12.12$) ve anne sütü + formül mama kullanan annelerin ($\bar{X} = 55.50, SS = 16.54$) puanlarının, sadece formül mama kullanan annelere göre ($\bar{X} = 29.20, SS = 20.30$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Diğer tüm değişkenlerde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($\chi^2 = 0.13, p = 0.939$), Bağlanma Bozukluğu ($\chi^2 = 0.78, p = 0.678$), Reddetme ve Sinirlilik ($\chi^2 = 3.30, p = 0.192$), Bebek Bakımında Gerginlik ($\chi^2 = 0.41, p = 0.816$) ve İstismar Riski ($\chi^2 = 1.13, p = 0.569$) değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Tablo 4.25. Bebeğin Emzik Kullanma Durumuna Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Evet (n=66)		Hayır (n=43)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	56.21	17.54	59.47	12.78	-1.12	105.583	0.266
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	11.97	11.21	10.95	10.46	0.48	107	0.636
Bağlanma Bozukluğu	7.36	6.90	6.86	5.34	0.41	107	0.686
Reddetme ve Sinirlilik	1.58	2.37	1.79	2.92	-0.42	107	0.674
Bebek Bakımında Gerginlik	2.47	3.06	1.91	2.89	0.96	107	0.340
İstismar Riski	0.56	0.93	0.40	0.82	0.95	107	0.345

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.25'e göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği ($t(105.583) = -1.12$, $p = 0.266$), Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği ($t(107) = 0.48$, $p = 0.636$), Bağlanma Bozukluğu ($t(107) = 0.41$, $p = 0.686$), Reddetme ve Sinirlilik ($t(107) = -0.42$, $p = 0.674$), Bebek Bakımında Gerginlik ($t(107) = 0.96$, $p = 0.340$) ve İstismar Riski ($t(107) = 0.95$, $p = 0.345$) açısından bebeklerin emzik kullanma durumuna göre anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 4.26. Bebeğin Ek Gıdaya Başlama Zamanına Göre BBTÖ ile DSBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Henüz Başlamadı (n=22)		6. ay (n=87)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği	60.61	12.47	48.90	20.63	2.87	35.689	0.007**
Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği	10.11	10.15	15.59	11.97	-2.37	107	0.020*
Bağlanma Bozukluğu	6.38	5.77	9.34	7.26	-2.21	107	0.029*
Reddetme ve Sinirlilik	1.43	2.47	2.31	2.85	-1.59	107	0.116
Bebek Bakımında Gerginlik	1.95	2.93	3.07	3.08	-1.74	107	0.085
İstismar Riski	0.36	0.77	0.86	1.09	-2.27	38.458	0.029*

***p<.001, **p<.01, *p<.05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Test

Tablo 4.26'ya göre, Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği puanları henüz ek gıdaya başlamayan grupta ($\bar{X}$ =60.61, SS=12.47), 6. ayda başlayanlara göre ($\bar{X}$ =48.90, SS=20.63) anlamlı derecede daha yüksektir ($t(35.689)=2.87$, $p=0.007$). Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği puanları ise henüz başlamayanlarda ($\bar{X}$ =10.11, SS=10.15), 6. ay grubuna göre ($\bar{X}$ =15.59, SS=11.97) anlamlı derecede daha düşüktür ($t(107)=-2.37$, $p=0.020$). Ayrıca, Bağlanma Bozukluğu puanları ek gıdaya başlamayanlarda ($\bar{X}$ =6.38, SS=5.77), 6. ayda başlayanlara göre ($\bar{X}$ =9.34, SS=7.26) daha düşüktür ($t(107)=-2.21$, $p=0.029$). İstismar Riski ise henüz başlamayanlarda ($\bar{X}$ =0.36, SS=0.77), 6. ayda başlayanlara göre ($\bar{X}$ =0.86, SS=1.09) anlamlı düzeyde daha düşüktür ($t(38.458)=-2.27$, $p=0.029$).

Buna karşılık, Reddetme ve Sinirlilik ($t(107)=-1.59$, $p=0.116$) ve Bebek Bakımında Gerginlik ($t(107)=-1.74$, $p=0.085$) puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

BÖLÜM 5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde 2-6 aylık bebeklerde anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine yapılan araştırmanın istatistiksel analiz sonuçlarına ayrıca yapılan benzer araştırmaların tartışma kısımlarına yer verilmektedir.

Anne ile bebek arasındaki ilk duygusal bağ, genellikle annenin gebeliğe duygusal ve psikolojik olarak hazır hissetmesi ve gebeliğin istekli bir şekilde gerçekleşmesiyle gelişmeye başlar. Bu duygusal hazırlık, annenin bebeğini kabullenmesini ve onunla sağlıklı bir bağ kurmasını kolaylaştıran ilk adım niteliğindedir. Anne ile bebek arasındaki bağın gebelik sürecinde temellerinin kurulmaya başlaması, annenin beslenme alışkanlıklarından günlük yaşam tarzına kadar birçok davranışını olumlu yönde etkileyebilir. Özellikle gebelik sürecinde; beslenme düzenini değiştirmesi, sağlığına dikkat etmesi ve stresle başa çıkma becerilerinde gelişmeler görülebilir. Ayrıca gebelikte duygusal olarak bebeğiyle bağ kurabilen annelerin, doğuma hem zihinsel hem de fiziksel olarak daha hazırlıklı oldukları gözlemlenmektedir. Ancak bazı durumlarda; istenmeyen gebeliklerde, annenin psikososyal desteğinin yetersiz olduğu koşullarda ya da doğum sonrasında yaşadığı ruhsal ve fiziksel değişimlerden kaynaklı bu bağın oluşması gecikebilmektedir. Anne ve bebek arasında duygusal bağın zayıf olması, gebelik sürecinde annenin psikolojik durumunu olumsuz etkileyebileceği gibi doğum sonrasında anne-bebek ilişkisinde de sorunlara neden olabilmektedir (Brockington vd., 2001; Yalçın vd., 2014).

Bir bebeğin dünyaya gelişi, anne açısından yalnızca fizyolojik değil, aynı zamanda duygusal yönden de önemli değişimleri beraberinde getiren ve sorumlulukların arttığı bir sürecin başlangıcını oluşturmaktadır. Özellikle doğum sonrasında yenidoğan bir bebeğin temel gereksinimlerinin karşılanması, gelişiminin sağlıklı ilerlemesi açısından kritik öneme sahiptir. Bu gereksinimlerin en başında ise annenin bebeğini beslenmesi yer almaktadır. Bebeğin yaşamının ilk altı ayında sadece anne sütü ile beslenmesi; sağlığı açısından ideal ve önerilen bir uygulamadır (WHO, 2023).

5.1. Anne-Bebek Bağlanması ile Bebek Beslenme Tutumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada, 2–6 aylık bebeklere sahip annelerin, doğum sonrası bağlanma ilişkisi ile annenin bebeğini beslemesine ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgu, anne-bebek etkileşiminin yalnızca duygusal bağlanma açısından değil, aynı zamanda bakım verme ve annenin bebeğini beslemesi gibi temel davranışlar üzerinde de etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, literatürdeki bazı çalışmalarla paralellik göstermektedir. Örneğin, Engin ve Ayyıldız (2021) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, anne-bebek bağlanmasının annelik algısı ve bazı değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Anne-bebek bağlanma ilişkisinin; annenin eğitim durumu, sosyal güvenceye sahip olma ve gelir durumu gibi faktörlere göre farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca bağlanma ilişkisinin, annenin bebek beslenme tutumları üzerinde de etkili olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, bazı çalışmaların bulguları bu sonuçlarla çelişmektedir. Örneğin, Kömürcü (2020) tarafından yapılan bir araştırmada, erken doğum yapan annelerde anne-bebek bağlanması ile beslenme tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Çalışmada, bağlanma ilişkisinin psikolojik sağlamlık, anne-bebek temas engelleri ve perinatal travma gibi faktörlerle ilişkili olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak, erken dönemde anne ile bebek arasında kurulan sağlıklı bağın, annenin beslenme tutumlarını şekillendirmede önemli bir rol oynadığı; dolayısıyla bağlanmayı destekleyici girişimlerin, bebek beslenmesini iyileştirmeye katkı sağlayabileceği söylenebilir.

Araştırmada gerçekleştirilen regresyon analizine göre, doğum sonrası bağlanma ilişkisinin annelerin bebeğini beslemelerine yönelik tutumlarını anlamlı biçimde yordadığı görülmüştür. Analiz sonuçları, bağlanma ilişkisinin bebek beslenme tutumlarındaki toplam varyansın yaklaşık %11'ini açıkladığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, bağlanmanın bebek beslenmesine yönelik tutumlar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve dikkate değer bir etkisi olduğunu göstermektedir. Elde edilen parametreler doğrultusunda, bağlanma ilişkisinin bebek beslenme tutumlarını negatif yönde yordadığı saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle, bulgular doğrultusunda anne-bebek bağlanma ilişkisinin niteliğinin, beslenme gibi bebeği temel bakım süreçlerine nasıl yansıdığını anlamak açısından önemli ipuçları sunmaktadır.

5.2. Anne-Bebek İlişkisinin Bulgulara Göre Tartışılması

Araştırmada ölçme aracılığıyla yapılan istatistiksel analizlerde, annenin eğitim durumu ile anne-bebek bağlanması ölçeğinde; bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski gibi alt boyutlar açısından gruplar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, çalışmaya katılan annelerin büyük bir çoğunluğunun üniversite mezunu olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda eğitim durumundaki dağılımın dengesizlik oluşturması, istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı farkların saptanmasını güçleştirmiş olabilir. Eğitim durumunun tek başına anne-bebek bağlanması üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu varsayılsa da bu ilişkinin çok boyutlu olduğu ve başka faktörlerden etkilendiği bilinmektedir. Ayrıca üniversite düzeyinde eğitim alan annelerin bilgiye daha sık ve kolay ulaşabilmeleri onların bebek bakımı konusunda bilinçli davranmalarına katkı sağlayabilirken, aynı zamanda bebeklerinden yüksek beklentiler ve mükemmeliyetçilik gibi faktörler bağlanma sürecini etki edebileceği düşünülmektedir. Yılmaz (2017), tarafından gerçekleştirilen anne sütü ile beslenmeyi bırakmaya neden olan faktörler ve emzirme süresinin anne çocuk bağlanmasına etkisi üzerine yaptığı çalışma da annenin eğitim durumunun artmasıyla birlikte anne-bebek bağlanmasının daha güçlü hale geldiği belirlenmiştir. Engin ve Ayyıldız (2021), eğitim durumu arttıkça annelerin bebekleriyle kurduğu bağın güçlendiğini ve annelik rollerini daha bilinçli şekilde üstlendiklerini ifade etmiştir. Eğitimin yalnızca okul diploması ile sınırlı olmadığı, aynı zamanda bilinçlendirme programlarının da bağlanma üzerinde olumlu etkileri olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda Çelebi (2021), tarafından uygulanan ebeveynlik eğitim programının, anne ve bebek arasındaki duygusal bağ üzerinde olumlu sonuçlar doğurduğu bildirilmiştir. Çalışmalarda her ne kadar eğitim durumunun genel bağlanma üzerinde etkili olduğu düşünülse de istatistiksel analiz sonucunda belirli olumsuz bağlanma tutumları ya da riskli bakım davranışlarının yalnızca eğitim durumuna indirgenemeyeceğini göstermektedir.

Araştırma bulgularımız, annenin çalışma durumunun anne-bebek bağlanması üzerinde tek başına belirleyici bir faktör olmadığını ortaya koymuştur. Çalışma durumu değişkeninin istatistiksel olarak anlamlı bir etki göstermemesinde çalışma durumunun (çalışan ya da henüz işe başlamayan) oransal farkın az olması etkili bir faktör olabileceği

düşünülmektedir. Bu durum, Yılmaz'ın (2016) yaptığı çalışmayla benzerlik göstermektedir. Söz konusu çalışmada, annelerin istihdam durumlarının bağlanmayı etkileyen birincil faktörler arasında yer almadığı; bunun yerine doğum süreciyle ilgili alınan eğitim, eş desteği ve annenin psikolojik durumu gibi etkenlerin bağlanma ilişkisinde daha baskın olduğu ifade edilmiştir. Anne-bebek bağlanmasını etkileyen değişkenleri inceleyen sistematik bir derlemede ise annenin çalışıyor olmasının bağlanmayı dolaylı yoldan etkileyebilecek bir faktör olduğu belirtilmiştir (Özkan ve Büyükgönenç, 2021). Derlemede, sosyal destek sistemlerinin varlığı ve esnek çalışma koşullarının sağlanmasının, çalışan annelerin bağlanma sürecini olumlu etkileyebileceği vurgulanmıştır. Bu durum, yalnızca annenin çalışıp çalışmadığını değil, aynı zamanda çalıştığı koşulları da göz önünde bulundurmanın önemine işaret etmektedir.

Gelir düzeyinin anne-bebek bağlanması üzerindeki etkisine ilişkin bulgu mevcut literatürle uyumludur. Araştırmada, geliri giderinden az olan katılımcı annelerin bağlanma bozukluğu puanlarının, denk veya fazla olan gruba göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Gelir düzeyinin bağlanma süreçlerine doğrudan ya da dolaylı etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Yıldız'ın (2019) çalışmasında, ekonomik kaynakları sınırlı olan annelerde bağlanma düzeylerinin daha düşük olduğu ve buna paralel olarak kaygı düzeylerinin daha yüksek seyrettiği belirlenmiştir. Bu sonuç, ekonomik sıkıntıların annelik sürecini psikolojik açıdan zorlaştırabileceğini ve bu durumun anne-bebek etkileşimini olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Kaya'nın (2022) yaptığı araştırma, yüksek gelir düzeyine sahip babaların emzirmeye daha fazla katkı sunduklarını ve bu desteğin dolaylı yoldan anne-bebek bağlanmasını olumlu etkilediğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, ekonomik olanakların ebeveynlerin çocuk bakım süreçlerine aktif katılımını artırarak bağlanmayı güçlendirebileceğini düşündürmektedir. Buna karşın bazı tezlerde ekonomik değişkenler doğrudan analiz edilmemiştir. Tüm bu bulgular bir araya getirildiğinde, anne-bebek bağlanmasının sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda yapısal ve çevresel faktörler ekseninde de değerlendirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Aile tipinin anne- bebek bağlanması alt boyutları açısından; reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik puanları çekirdek aile grubunda, geniş aile grubuna kıyasla anlamlı düzeyde daha düşüktür. Aile yapısının ve sosyoekonomik faktörlerin anne-bebek bağlanma ilişkileri üzerindeki önemli etkileri vurgulanmaktadır. Araştırmada aile

yapısındaki farklılıkların, anne-bebek bağlanmasının kalitesini ve biçimini şekillendirdiğini göstermektedir. Çalışmaya paralel olarak, Engin ve Ayyıldız'ın (2021) gerçekleştirdiği çalışmada; annenin eğitim seviyesi, ekonomik durumu, sosyal güvenceye erişimi ve özellikle aile yapısı gibi değişkenlerin, anne-bebek bağlanma ilişkisini anlamlı şekilde etkilediği ifade edilmiştir. Aile yapısının, sadece bağlanma süreçlerini şekillendirmediğini aynı zamanda annenin ruhsal sağlığı ve toplumsal destek ağları üzerinde de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ailelerin, çocuklarının sağlıklı bir bağlanma geliştirmeleri için yalnızca biyolojik faktörler değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal unsurların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Araştırmanın bulguları, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumu ve doğum sonrası anne-bebek bağlanması açısından, düşük veya ölü doğum öyküsüne sahip olan ve olmayan anneler arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç, düşük ya da ölü doğum öyküsünün, doğrudan annenin bebeğini besleme tutumları üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, literatürde anne-bebek bağlanması süreçleri üzerinde psikososyal faktörlerin önemli bir rol oynadığı ve bu faktörlerin bebek beslenme tutumları üzerinde dolaylı etkiler yaratabileceği ifade edilmektedir (Çelebi ve Çayır, 2021; Aydın ve Özaydın, 2022). Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu, düşük ya da ölü doğum öyküsünün anne-bebek bağlanma süreçleri üzerindeki etkisinin doğrudan değerlendirilmemiş olmasıdır. Ancak, annelerin psikolojik sağlık durumu, travma sonrası stres, kaygı seviyeleri ve sosyal destek gibi faktörlerin bağlanma süreçlerinde belirleyici rol oynadığına dair pek çok araştırma bulunmaktadır (Gül, 2022; Karapelit, 2023). Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, düşük ya da ölü doğum öyküsünün doğrudan bebek beslenmesi tutumları ve anne-bebek bağlanma süreçleri üzerindeki etkisini göstermezken, annelerin psikolojik sağlık durumu, travma sonrası stres ve sosyal destek gibi faktörlerin bu süreçlere dolaylı etkiler yaratabileceğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, bebek beslenmesi ve anne-bebek bağlanma süreçlerinin, yalnızca biyolojik faktörlerle değil, aynı zamanda psikososyal faktörlerle de şekillendiğini göstermektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, doğum sonrası bağlanma ilişkisinin, önceden gebeliği planlamamış annelerde, planlı gebelik yaşayan annelere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, bağlanma bozukluğu

puanlarının da plansız gebelik yaşayan annelerde daha yüksek olması, bu grubun bağlanma sürecinde çeşitli güçlüklerle karşılaşabileceğini düşündürmektedir. Bu veriler, gebeliğin planlanmamış olmasının, annenin doğum sonrası bebeğiyle sağlıklı bir bağ kurmasını olumsuz yönde etkileyebilecek bir risk etkeni olabileceğine işaret etmektedir. Özellikle annelik rolüne ani geçiş, hazırlıksız olma ve duygusal stres gibi durumların, annenin bebekle güvenli ve sağlıklı bir bağ kurmasını zorlaştırabilir. Literatürde yer alan benzer çalışmalar da bu yöndeki bulguları desteklemektedir. Ediş (2023), anne-baba adaylarının çocuk gelişimi bilgileri ile fetal bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, gebeliği planlayan bireylerin bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu, gebeliğe hazırlıklı olmanın, bağlanma sürecine olumlu yansıdığını göstermektedir. Benzer şekilde Turhal (2019), gebelik ve doğum sonrası dönemde annelerin kaygı düzeyleri ile bağlanma ilişkisini ele aldığı çalışmada, planlanmamış gebeliğin hem annenin kaygı düzeylerini artırdığını hem de anne-bebek bağlanmasını olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur.

Çalışmada, annelerin gebelik süresince bilgi almak amacıyla sağlık kurumlarına başvuru durumları ile doğum sonrası bağlanması arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen veriler, gebelik süresince herhangi bir sağlık kurumuna başvuruda bulunmayan annelerin, başvuruda bulunanlara kıyasla doğum sonrası bağlanmanın bazı alt boyutlarında anlamlı düzeyde daha yüksek olumsuz duygular yaşadığını göstermiştir. Özellikle reddetme ve sinirlilik puanlarının daha yüksek olması, bilgi ve destek eksikliğinin anne-bebek etkileşimini olumsuz yönde etkileyebileceğine işaret etmektedir. Ancak doğum sonrası bağlanma ölçeğinde bağlanma bozukluğu ve istismar riski puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Annelerin gebelikte yeterli rehberlik ve bilgilendirme hizmeti almadıklarında, doğum sonrası dönemde bebekleriyle sağlıklı bir duygusal bağ kurmakta zorlanabileceklerini düşündürmektedir. Buna ek olarak, bebek bakımında gerginlik düzeyinin de bilgi almak amacıyla sağlık kurumuna başvurmayan annelerde daha yüksek bulunması dikkat çekicidir. Bu bulgu, bilgi eksikliğinin yalnızca psikolojik değil, aynı zamanda işlevsel düzeyde de annelik deneyimini etkilediğini göstermektedir. Gebelikte alınan profesyonel desteğin, annenin bakım becerileri konusundaki yeterli hissetme algısını güçlendirdiğini, buna bağlı olarak da doğum sonrası stres ve kaygı düzeylerini azaltabileceği söylenebilir. Benzer şekilde, literatürde de gebelik döneminde sağlanan bilgilendirici ve psikososyal desteklerin anne-bebek

bağlanmasını olumlu yönde etkilediğine dair bulgular yer almaktadır. Sabancı Baransel (2021) tarafından yürütülen bir çalışmada, gebelere uygulanan bağlanma temelli müdahale programının, annelerin bağlanma düzeylerini artırdığı ve streslerini azalttığı bulunmuştur. Bunun yanında, Ediş (2023) tarafından yapılan çalışmada, ebeveyn adaylarının çocuk gelişimi konusundaki bilgi düzeyi arttıkça, prenatal bağlanma düzeylerinin de olumlu yönde etkilendiği ortaya konmuştur. Genel olarak, bu çalışmalar mevcut bulgularla tutarlıdır ve gebelik süresince sağlık kurumlarına erişimin, annelerin psikososyal uyumu ve anne-bebek bağlanması açısından kritik bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, doğum öncesi döneme yönelik bilgilendirme ve rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması hem annenin hem de bebeğin sağlıklı bir bağlanma süreci geliştirmesi açısından önemli bir halk sağlığı önceliği olarak değerlendirilebilir.

Gebelikte anne sütü emzirme eğitimi bilgisi alıp almama durumuna bağlı olarak, doğum sonrası bağlanma ölçeği puanları eğitimi almayan grupta, eğitimi alanlara kıyasla anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, reddetme ve sinirlilik puanları da eğitimi almayan grupta, eğitimi alanlara göre anlamlı derecede daha yüksek çıkmıştır. Bununla birlikte, bağlanma bozukluğu, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Emzirme eğitimlerinin anne-bebek bağlanmasını güçlendirmede önemli bir rol oynadığına dair literatür bulguları, çalışmamızın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Karaoğlu ve Öztürk (2024) tarafından yapılan bir araştırma, biyolojik besleme eğitimlerinin emzirme başarısını ve anne-bebek bağlanmasını artırmada etkili olduğunu göstermiştir. Bu tür eğitimler, anne ile bebek arasındaki bağın güçlenmesine ve uzun vadeli olumlu etkiler yaratmasına olanak tanıyabilir. Ayrıca, bu eğitimlerin annenin emzirme konusunda daha fazla güven duymasını sağladığı ve bu güvenin anne-bebek bağını güçlendirdiği belirtilmektedir. Ek olarak Çolak ve Kaya (2023), video destekli eğitimlerin anne-bebek bağlanmasını ve emzirme öz yeterliliğini arttırmada önemli bir etkisi olduğunu gözlemlemişlerdir. Araştırma, görsel materyallerin annelerin emzirme sürecine ilişkin daha derin bir anlayış kazanmalarına yardımcı olduğunu ve bu süreçlerin bağlanmaya katkı sağladığını vurgulamaktadır. Sonuç olarak, gebelik döneminde verilen emzirme eğitimlerinin, doğum sonrası anne-bebek bağlanmasını güçlendirebileceği ve annelerin emzirme sürecinde daha sağlıklı bir ilişki kurmalarına katkı sağlayabileceği sonucuna varılmaktadır.

Araştırmada, sosyal medyada bebek beslenmesine yönelik içerikleri takip eden ve etmeyen anneler arasında, doğum sonrası bağlanma ölçeğinin alt boyutları olan bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ile istismar riski puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu sonuç, sosyal medyanın bebek beslenmesine dair bilgi edinme konusunda annelerin tutumlarını etkilemekte önemli bir rol oynasa da doğum sonrası bağlanma süreçleri üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, önceki araştırmalar sosyal medyanın anne-bebek bağlanma süreçlerine etkisi üzerine farklı bulgular sunmaktadır. Örneğin, Baker ve Ark. (2023) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde Women, Infants, and Children (WIC) programı çerçevesinde yapılan bir çalışmada, sosyal medya üzerinden yapılan emzirme teşvik kampanyalarının annelerin emzirme öz yeterliliklerini artırdığı ve olumlu tutumları teşvik ettiği bildirilmiştir. Araştırma, sosyal medya kullanımının annelerin eğitim seviyesine göre değişmekle birlikte, genel olarak annelerin beslenme kararlarını şekillendirme ve hızlandırma konusunda önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu bulgular, sosyal medya platformlarının anne-bebek bağlanmasını ve beslenme süreçlerini desteklemekte etkili bir araç olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, sosyal medya platformlarının gelecekteki eğitimsel ve dijital kampanyalarda etkili bir araç olarak kullanılabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, doğum sonrası bağlanma ölçeğinin alt boyutları olan bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski puanları açısından, bebeğin cinsiyetine bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Mevcut sonuçlar, son yıllarda yapılan araştırmalarla da benzerlik göstermektedir. Örneğin, Yılmaz ve Kaya (2021) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, ebeveynlerin bebek beslenmesine yönelik tutumlarının bebeğin cinsiyetinden etkilenmediği, bunun yerine ebeveynlerin eğitim durumu, sağlık okuryazarlığı ve sosyoekonomik durumları gibi faktörlerin tutumlar üzerinde daha belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer biçimde, Aydın ve Demirtaş (2023) tarafından yapılan çalışmada da bebeğin cinsiyetinin bebek beslenmesine ilişkin ebeveyn kararları üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı, asıl etkileyici unsurların ailedeki sağlık desteği, profesyonel danışmanlık hizmetlerinden yararlanma ve bireysel bilgi düzeyi olduğu vurgulanmıştır. Kaya Şengül ve Bağçeli Kahraman (2023) tarafından yapılan araştırmada ise, anne-bebek bağlanması ile annenin toplumsal cinsiyet algısının

ve duygu sosyalleştirme davranışlarının ilişkisi ele alınmıştır. Çalışma, annelerin toplumsal cinsiyet algılarının, çocukların annelerine bağlanma ilişkilerini etkileyebileceğini ortaya koymuştur. Annelerin, özellikle toplumsal cinsiyetle ilgili kalıp yargılarla şekillenen tutumlarının, bağlanma süreçlerine etkisi, annenin bağlanma ilişkisini değiştirebileceği gibi, çocuklarının da bağlanma türünü etkileyebileceğini düşündürmektedir. Sonuç olarak, aile tipi, sosyal destek, eğitim ve toplumsal faktörler, anne-bebek bağlanmasında belirleyici rol oynamaktadır. Tüm bu bulgular, ebeveynlerin bebeklerine yönelik bakım ve beslenme süreçlerini şekillendirirken yalnızca biyolojik faktörlere değil, daha çok çevresel, sosyal ve kültürel değişkenlere dayalı kararlar aldıklarını göstermektedir. Bu doğrultuda, ebeveyn eğitim programlarında bebeğin cinsiyetinden bağımsız olarak tüm çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına odaklanan, kapsamlı ve çok boyutlu yaklaşımlar benimsenmesi önerilmektedir.

Bu araştırma kapsamında elde edilen veriler, annelerin doğum sonrası işe başlama durumunun, anne-bebek bağlanmasının bazı boyutları üzerinde etkili olabileceğini ortaya koymuştur. Özellikle bağlanma bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuş; bebeği 6 aylık olmadan işe dönen annelerin bu puanlarının, daha geç işe dönenlere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durum, erken işe dönüşün bağlanma sürecinin belirli yönlerini olumsuz etkileyebileceğini düşündürmektedir. Buna karşılık, doğum sonrası bağlanma ölçeğinin toplam puanı ile reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski alt boyutlarında işe dönüş zamanına bağlı anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bu bulgu, işe başlama durumunun bağlanmanın her yönü üzerinde aynı düzeyde etkili olmayabileceğine işaret etmektedir. Literatürde yer alan güncel çalışmalar da bu sonuçları destekler niteliktedir. Örneğin, Burns ve Ark. (2023), tarafından Avustralya’da yürütülen bir araştırmada, işe geri dönen annelerin emzirme sürecinde çeşitli zorluklar yaşadıkları ve bu durumun emzirme öz yeterliliklerini olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Aynı çalışmada, işyerlerinde sunulan destekleyici olanakların (örneğin esnek çalışma saatleri, emzirme odaları gibi) annelerin beslenme tutumlarını olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir. Türkiye’de Öztürk Altınayak ve Velioğlu’nun (2024) gerçekleştirdiği bir başka çalışmada ise, doğum sonrası dönemde yaşanan duygusal sorunların, emzirme davranışı üzerinde negatif etkiler oluşturabileceği belirtilmiş; özellikle erken işe dönen annelerde stres düzeylerinin artmasının, bağlanma sürecini dolaylı yoldan zayıflatabileceği vurgulanmıştır. Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde,

doğum sonrası işe dönüş sürecinin hem bebek beslenmesi hem de bağlanma davranışları üzerinde çok boyutlu etkiler oluşturduğu anlaşılmaktadır. Erken işe başlama, bağlanma bozukluğu gibi belirli alanlarda risk faktörü olarak değerlendirilebilirken; bağlanmanın diğer yönlerinin ise sosyal destek, ruh sağlığı durumu ve iş ortamındaki koşullara bağlı olarak farklı şekillerde etkilenebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, doğum sonrası işe dönüş sürecinde annelere yönelik bütüncül ve destekleyici uygulamaların geliştirilmesi önem arz etmektedir. Hem iş yaşamında hem de sağlık politikalarında, annenin psikososyal ihtiyaçlarını gözeten bir yaklaşım benimsenmesi, anne-bebek bağının sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine katkı sağlayabilir.

Bu araştırmada, doğum sonrası bebeğiyle hastanede ayrı kalan anneler ile ayrı kalmayan anneler arasındaki bağlanma ilişkisi incelendiğinde, Bağlanma Bozukluğu puanları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, doğum sonrası ayrı kalma durumunun annelerin anne-bebek bağlanma süreçlerinde zorluk yaratabileceğini göstermektedir. Ayrı kalma, annenin duygusal bağ kurma sürecini olumsuz yönde etkileyerek bağlanma bozukluğu riskini artırabilir. Ancak, diğer değişkenler olan reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Doğum sonrası hastanede bebeğiyle ayrı kalan anneler, bağlanma süreçlerinde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durum, bağlanma bozukluğu riskinin artmasına yol açabilir. Araştırmalar, doğum sonrası ayrılığın annelerin duygusal bağ kurma süreçlerini olumsuz yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalar da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Örneğin, Boz (2022) COVID-19 pandemisi sırasında yaptığı bir araştırmada, hastanede bebeğiyle ayrı kalan annelerin anne-bebek bağlanma süreçlerinde belirgin zorluklar yaşadığını ve bu durumun postpartum depresyon ile ilişkili olabileceğini ortaya koymuştur. Pandemi nedeniyle yaşanan hastane ayrılığı, annelerin bağlanma süreçlerini olumsuz etkileyerek önemli bir bağlanma sorununa yol açtığı görülmüştür. Bu bulgular, doğum sonrası ayrılığın annelerin bağlanma süreçleri üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini bir kez daha göstermektedir. Yıldırım (2022) ise, erken doğum yapmış annelerde bağlanma stillerini incelediği çalışmasında, doğum sonrası hastanede uzun süre kalan annelerin bağlanma süreçlerinde olumsuz değişiklikler gözlemlemiştir. Bu araştırma, doğum zamanı ile hastanede geçirilen süre ve annelerin

bağlanma süreçlerindeki destekleyici faktörlerin de önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Yıldırım'ın bulguları, erken doğum ve hastanede uzun süre kalan annelerin bağlanma süreçlerinin daha karmaşık hale geldiğini ve çeşitli faktörlerin bu süreçleri etkilediğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, doğum sonrası anne-bebek bağlanma süreci oldukça karmaşık bir dinamiğe sahiptir ve çevresel faktörler, psikolojik durumlar gibi birçok etken bu süreci etkileyebilir. Bu bağlamda, sağlık hizmetlerinin annelere duygusal ve psikolojik destek sağlayacak şekilde güçlendirilmesi gerektiği, böylece bağlanma süreçlerinin sağlıklı bir şekilde desteklenebileceği sonucuna varılmaktadır.

Araştırma bulgularına göre, bebeğin kuvözde kalma öyküsünün annelerin bazı psikososyal özellikleri üzerinde anlamlı etkileri olduğu görülmüştür. Doğum sonrası bağlanma ölçeğinden elde edilen puanlar, kuvöz öyküsü olan annelerde anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, annelerin bebeklerine karşı daha yoğun ya da koruyucu bir bağ geliştirmiş olabileceklerini düşündürmektedir. Aynı şekilde, bağlanma bozukluğu puanlarının da kuvöz öyküsü bulunan annelerde daha yüksek olması, bu süreçte yaşanan stres ve belirsizliklerin bağlanma sürecini karmaşık hale getirebildiğine işaret etmektedir. Bu durum, bağlanmanın hem güçlendirici hem de zorlayıcı yönlerini bir arada barındırabileceğini göstermektedir. Kuvöz öyküsü olan annelerde reddetme ve sinirlilik alt boyutlarından elde edilen puanlar da anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, annelerin yaşadığı duygusal yükün ve psikolojik baskının, bebekle olan ilişkilerini zaman zaman olumsuz etkileyebileceğine işaret etmektedir. Benzer şekilde, bebek bakımında gerginlik puanlarının da kuvöz deneyimi yaşamış annelerde daha yüksek çıkması, bu annelerin bebek bakımına ilişkin daha fazla stres ve kaygı yaşadıklarını göstermektedir. Bu durum, erken dönemde karşılaşılan tıbbi müdahalelerin annenin ebeveynlik sürecine yansıyan etkilerini ortaya koymaktadır. Ayrıca, istismar riski puanlarının da kuvöz öyküsü olan annelerde daha yüksek bulunması, stresli doğum ve yenidoğan bakım süreçlerinin, annelik rollerinde bazı riskli durumları beraberinde getirebileceğini düşündürmektedir.

Son yıllarda yapılan bazı araştırmalar, anne-bebek bağlanması ile kuvöz deneyimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Özdemir (2020) tarafından yapılan bir çalışmada, prematüre doğum yapan annelerde posttravmatik stresin, anne-bebek bağlanmasını

olumsuz etkileyebileceği bulunmuştur. Özellikle kuvöz süreci, annelerde travma yaratabilir ve bu durum, bağlanma sürecini zorlaştırabilir. Bu bulgu, çalışmamızdaki sonuçlarla paralellik göstermektedir ve anne-bebek bağlanmasının kuvöz deneyiminden etkilenebileceğini göstermektedir. Şimşek (2023) ise, yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan annelere yönelik yapılan bir çalışmada, farklı iletişim yöntemlerinin annelerin umutsuzluk düzeyini ve bağlanmalarını etkilediğini belirtmiştir. Bu bulgu da araştırmamızla uyumludur, çünkü bebeği kuvözde kalan annelere yönelik psikososyal destek ve bilgilendirme yapılmasının bağlanma süreçlerini olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Bebeğin emme davranışının derecesine göre, bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski gibi anne-bebek bağlanma süreçlerine ilişkin ölçütler üzerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum, emme davranışının anne-bebek bağlanma sürecine doğrudan etkisinin sınırlı olabileceğini göstermektedir. Annelerin bağlanma süreçleri, birden fazla faktörden etkilendiği için, yalnızca emme davranışı gibi bir faktörün bu süreci açıklamada yeterli olmayabileceği söylenebilir. Bebeğin emme davranışının, anne-bebek bağlanması üzerindeki etkisini doğrudan inceleyen tez çalışmaları sınırlıdır.

Araştırmada anne sütüne başlama zamanının, doğum sonrası bağlanma ölçeğinde; bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski gibi psikososyal değişkenler üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı gözlemlenmiştir. Bu bulgu, anne sütüne başlama zamanının annelerin psikososyal durumları ve ebeveynlik tutumları üzerinde beklenen kadar güçlü bir etkisi olmadığını göstermektedir. Bazı araştırmalar, emzirmeye başlama zamanının anne-bebek bağlanması üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Örneğin, Yılmaz (2018) tarafından yapılan çalışmada, doğum eylemi başlayan ve başlamayan planlı sezaryen doğumlar karşılaştırılmış; doğum eylemi başlayan annelerde emzirme ve bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum, emzirmeye erken başlamanın bağlanma sürecini olumlu etkileyebileceğini göstermektedir. Benzer şekilde, Çelebi ve Çayır (2021) tarafından gerçekleştirilen bir sistematik derlemede, doğum şekli, emzirme süreci ve doğum deneyiminin anne-bebek bağlanmasını etkileyen faktörler arasında yer aldığı vurgulanmıştır. Özellikle emzirmenin erken başlamasının, bağlanma sürecine olumlu

katkı sağlayabileceği belirtilmiştir. Bu çalışmalar, araştırmamızda elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Emzirmeye erken başlanması, annenin bebeğiyle duygusal bağ kurmasını kolaylaştırabilir ve bağlanma sürecini destekleyebilir.

Araştırmada doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besine göre, doğum sonrası bağlanma ölçeği; bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski gibi psikososyal değişkenlerde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, bebeğe verilen ilk besinin (sadece anne sütü ya da formül mama) anne-bebek bağlanması ve diğer psikososyal faktörler üzerinde belirgin bir etki yaratmadığını göstermektedir. Son yıllarda yapılan bazı çalışmalar, doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besinin anne-bebek bağlanması üzerindeki etkilerini incelemiştir. Ancak bu konuda yapılan araştırmalar sınırlıdır. Örneğin, Öztürk Şahin (2020) prematüre bebeklerin beslenme süreçleri ve anne-bebek bağlanmasına dair bilgi eksikliklerini ele almış, beslenme sürecindeki annelerin bilgi düzeyinin bağlanma süreçlerine etkisini araştırmıştır. Bu çalışma, doğrudan ilk besin türünün bağlanmaya etkisini incelememekle birlikte, annelerin beslenme sürecindeki uygulamalarının bağlanmayı etkileyebileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, Ateşol (2024) emzirme sürecinde kullanılan öğrenme tekniklerinin anne-bebek bağlanması üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Bu çalışma, ilk besin türünün etkilerini ele almasa da anne-bebek ilişkisi ve bağlanma süreçlerinin beslenme alışkanlıklarıyla bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışmalar doğrudan ilk besinin anne-bebek bağlanmasına etkisini incelememiş olsa da beslenme sürecinin farklı aşamalarındaki faktörlerin, annelerin bağlanma ve beslenme tutumlarını şekillendirebileceğine dair önemli bulgular sunmaktadır.

Araştırmamızda, doğumdan sonra ilk ağız sütü (kolostrum) verilmesi ile verilmemesi arasında, doğum sonrası bağlanma ölçeği puanları açısından anlamlı farklar gözlemlenmiştir. Kolostrum verilen annelerin puanları, vermeyenlere göre daha düşük bulunmuştur. Ayrıca, bağlanma bozukluğu ve istismar riski puanları da kolostrum verilen grupta anlamlı derecede daha düşük olmuştur. Bu bulgular, kolostrumun verilmesinin anne-bebek bağlanması ve psikososyal faktörler üzerinde etkili olabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, Reddetme ve Sinirlilik ile Bebek Bakımında Gerginlik puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, kolostrum verilmesinin bazı bağlanma ve psikolojik süreçler üzerinde belirgin bir etkisi

olsa da diğer faktörlerle de ilişkili olabileceğini göstermektedir. Ayrıca, İstismar Riski puanları, kolostrum veren annelerde vermeyenlere göre anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

Çeşitli araştırmalarda doğum sonrası kolostrumun erken dönemde verilmesinin anne-bebek bağlanmasını olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Cihan (2023) tarafından yapılan bir çalışmada, relaksasyon destek programlarının anne-bebek bağlanmasını güçlendirdiği ve annelerin süt üretimini artırdığı gözlemlenmiştir. Bu bulgular, kolostrumun erken verilmesinin de anne-bebek bağlanması üzerinde benzer olumlu etkiler yaratabileceğini düşündürmektedir. Ancak araştırmamızda, doğum sonrası kolostrumun verilmesi ile anne-bebek bağlanması arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, kolostrumun erken verilmesinin bağlanma üzerinde belirgin bir etki yaratmadığını, ancak bu süreçte anne-bebek ilişkisini ve ebeveyn tutumlarını etkileyen başka faktörlerin de önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, kolostrumun erken dönemde verilmesi, anne-bebek bağlanmasını güçlendirebilir, ancak bağlanma süreçlerinde etkili olan diğer etmenler de dikkate alınmalıdır.

Bebeği emzirme sıklığına göre, anne bebek bağlanması doğum sonrasında reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu iki boyuta göre 2 saatte bir ve 1 saatte bir emziren grupların puan ortalamaları, her istediğinde emziren gruba kıyasla daha yüksek olmuştur. Diğer değişkenler açısından ise, doğum sonrası bağlanma ölçeğinde bağlanma bozukluğu ve istismar riski gibi faktörlerde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Bu durum, emzirme sıklığının hem annelerin sinirli olma hem de bebeğin reddedilme hissi ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Ancak, diğer değişkenler açısından yapılan analizler, doğum sonrası bağlanma, bağlanma bozukluğu, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski gibi faktörlerde gruplar arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Anne-bebek bağlanması ile emzirme sıklığı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, bu iki faktörün birbirleriyle güçlü bir bağa sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle, Yılmaz (2023) tarafından yapılan bir çalışmada, preterm bebeklerde erken dönemde başlatılan uygulamaların ve annelerin emzirme sıklığının bağlanma süreçleri üzerindeki etkileri ele alınmış ve emzirme davranışlarının bağlanma

süreçlerini şekillendirdiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak, bu bulgular, emzirme sıklığının anne-bebek bağlanması üzerindeki etkisinin önemli olduğunu göstermekte olup, annelerin daha sık emzirmelerinin bağlanma ilişkisini artırabileceği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada beslenme şekline göre, doğum sonrası bağlanma ölçeği, bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmediğini ortaya koymuştur. Bu durum, bebeğin beslenme şeklinin, bağlanma üzerindeki etkisinin sınırlı olabileceğini ya da bu ilişkinin daha karmaşık değişkenlerle etkileşim içinde ortaya çıktığını düşündürmektedir. Çalışmamızda anlamlı bir fark saptanmamış olsa da bireysel psikolojik eğilimlerin ve bağlanma geçmişinin beslenme tercihlerine yansıyabileceği düşünülmektedir. Diğer yandan, Uçar Şahin (2020) tarafından yürütülen çalışmada, annelerin tamamlayıcı beslenme konusundaki bilgi düzeylerinin, uygulamalara doğrudan yansıdığı ortaya konmuştur. Sonuç olarak, bu çalışmada bazı değişkenlerde anlamlı farklar görülmemekle birlikte, önceki araştırmalar bağlanmanın pek çok etkene bağlı olarak geliştiğini göstermektedir. Özellikle annenin bilgi seviyesi, ruhsal durumu ve ebeveynlik tarzı hem beslenme şeklini hem de bebekle kurulan duygusal bağı etkileyebilir.

Elde edilen bulgular, bebeklerin emzik kullanıp kullanmama durumlarının bebek beslenmesi tutum ölçeği ile doğum sonrası bağlanma ölçeği puanları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermiştir. Bu durum, emzik kullanımının annelerin bebek beslenmesine yönelik tutumlarını ya da anne ile bebek arasındaki bağlanma ilişkisini doğrudan etkileyen bir unsur olmadığını düşündürmektedir.

Araştırma kapsamında bebeklerin ek gıdaya başlama zamanına göre, annelerin doğum sonrası bağlanma ilişkileri incelenmiştir. Elde edilen bulgularda henüz ek gıdaya başlamamış olan annelerin bağlanma puanları, bebeğine 6. ayda ek gıda vermeye başlayan annelere kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Benzer şekilde, bağlanma bozukluğu alt boyutunda da henüz ek gıdaya başlanmayan grupta, 6. ayda ek gıdaya başlayanlara göre daha düşük puanlar elde edilmiştir. İstismar riski alt boyutuna ilişkin analizler ise, ek gıdaya başlamamış grupta bu riskin, 6. ayda başlayan gruba kıyasla istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha düşük olduğunu göstermiştir. Ancak, reddetme

ve sinirlilik ile bebek bakımında gerginlik alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Araştırmada, ek gıdaya geçiş sürecinin annelerin bebekleriyle kurduğu bağ üzerinde belirli etkileri olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle 6. ayda ek gıdaya başlayan annelerde daha yüksek bağlanma puanları ve bağlanma bozukluğu riskinin daha düşük olması, bu dönemin annelik deneyiminde olumlu bir psikososyal dönüm noktası olabileceğine işaret etmektedir. Bu durum, ek gıdaya geçişin sadece fiziksel bir gelişim aşaması değil, aynı zamanda annelik tutumları ve duygusal bağlanma açısından da önemli bir dönem olduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte, bazı alt boyutlarda anlamlı farkların gözlenmemesi, bağlanmanın çok boyutlu bir süreç olduğunu ve yalnızca beslenme zamanlamasıyla değil, başka bireysel ve çevresel faktörlerle de şekillendiğini göstermektedir.

Literatür incelendiğinde, bu çalışmanın konusuyla doğrudan örtüşen araştırmaların sayıca az olduğu ve bu alandaki bilimsel verilerin sınırlı olduğu görülmektedir. Örneğin, Çelebi ve Çayır (2021) tarafından yapılan sistematik derlemede, ebeveyn ile bebek arasındaki bağlanmayı etkileyen çeşitli değişkenler analiz edilmiş; bu kapsamda anne ve babanın sosyodemografik özellikleri, doğum biçimi, emzirme süresi ve eğitim durumu gibi faktörlerin önemine değinilmiştir. Ancak, çalışmada ek gıdaya geçiş zamanlamasının bağlanma üzerindeki etkisine dair doğrudan bir veri bulunmamaktadır. Benzer şekilde, Birinci (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, süt çocuklarının ek gıdaya geçiş sürecinde tercih edilen yöntemlerin, özellikle bebek liderliğinde beslenmenin (BLW) çocuklarda obezite ile ilişkisi ele alınmış; fakat anne-bebek bağlanması konusuna yer verilmemiştir. Her iki çalışma da ek gıdaya geçişin fiziksel sağlık üzerindeki sonuçlarına odaklanmış olup, duygusal ve psikolojik bağlanma boyutuna ilişkin değerlendirmeleri kapsamamaktadır.

5.3. Bebek Beslenme Tutumlarının Bulgulara Göre Tartışılması

Araştırmada annenin eğitimi durumu ile bebek beslenmesi tutum ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Araştırma kapsamında, annelerin eğitim durumu ile annenin bebeğini besleme tutumları üzerindeki etkisi incelenmiş ve elde edilen bulgular, literatürle tutarlı olarak, eğitim durumu ile beslenme tutumu arasında anlamlı bir ilişki

olduğunu göstermiştir. Uyar'ın (2020) çalışmasında ise emziren annelerin e-sağlık okuryazarlık düzeylerinin beslenme tutumlarına etkisi araştırılmış ve eğitim durumu yüksek annelerin dijital sağlık kaynaklarını daha etkin kullandıkları, bu durumun ise tutumlarını olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, günümüzde dijital kaynakların eğitim ile bütünleşmiş şekilde kullanılması; beslenme uygulamalarının daha bilinçli hale geldiğini göstermesi açısından önemlidir. Benzer şekilde Kurtbeyoğlu ve Caferoğlu (2023), annelerin beslenmeye yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının değerlendirildiği araştırmalarında, yüksek eğitim durumuna sahip annelerin daha olumlu tutumlar sergilediğini ve beslenme konusundaki davranışlarının daha sağlıklı yönde şekillendiğini rapor etmiştir. Sonuç olarak, annenin eğitim durumu, bebek beslenme tutumlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu sebeple, eğitim durumu düşük annelere yönelik bilgilendirici programların ve rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması, bebeklerin sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazanmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırma bulgularımız annenin çalışma durumunun, annenin bebeğini besleme tutumları üzerinde tek başına belirleyici bir faktör olmadığını ortaya koymuştur. Araştırma bulguları literatürde annenin çalışma yaşamının bebeğini beslemesi üzerine olan etkisine ilişkin genel kabul gören görüşlerle çelişmektedir. Annenin bebeğini beslemesi bağlamında ise annenin çalışma yaşamı önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Toptaş ve Uçar'ın (2008) niteliksel çalışmasında, çalışan annelerin iş yükü ve zaman kısıtı nedeniyle emzirme sürecinde çeşitli zorluklar yaşadıkları, bunun da annelerde stres, yetersizlik hissi ve suçluluk gibi olumsuz duygulara yol açtığı ortaya konmuştur. Özellikle yaşamın ilk altı ayında beslenmeye yönelik kararların bu tür duygusal durumlar nedeniyle etkilendiği ifade edilmektedir. Bu bulgular, annenin çalışma yaşamının bebek beslenme tutumları üzerinde belirleyici rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır.

Araştırmalar sonucunda gelir durumuna göre, annenin bebeğini besleme tutumları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Özellikle düşük gelir düzeyine sahip ailelerde, bebek beslenmesinde önerilen davranışlardan sapmaların daha yaygın olduğu görülmüştür. Bu durum, ebeveynlerin bilgiye erişim kısıtlılığı, ekonomik zorluklar nedeniyle sağlıklı gıdalara ulaşamama ve destek hizmetlerinden yeterince faydalanamama gibi nedenlerle olabilir. Literatürde yer alan çalışmalar da araştırma

bulgularını desteklemektedir. Kurtbeyoğlu ve Caferoğlu'nun (2023) çalışmasında, annelerin hem eğitim hem de gelir düzeylerinin beslenme tutumlarını doğrudan etkilediği belirtilmiştir. Özellikle orta ve yüksek gelir gruplarındaki annelerin yalnızca anne sütü ile besleme süresinin daha uzun olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun, ekonomik açıdan daha avantajlı gruplarda yer alan annelerin doğum sonrası izin kullanabilmelerine ve destekleyici sosyal çevrelere sahip olmalarına bağlı olabileceği ifade edilmektedir. Benzer şekilde, Ulusoy ve Demir (2022), ebeveynlerin kendi yeme davranışlarının çocuklarını besleme biçimlerine yansıdığını ortaya koymuşlardır. Gelir düzeyi düşük olan ailelerde, özellikle aşırı kontrolcü veya duygusal yeme davranışlarının daha sık görüldüğü, bu durumun da ebeveynlerin yaşadığı stresin çocuk beslenme alışkanlıklarına yansımalarıyla ilişkili olabileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Koç (2020), tarafından yapılan araştırmada da yüksek gelir gruplarındaki bebeklerin anne sütü ile beslenme oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, sosyoekonomik düzeyin yalnızca fiziksel olanaklara erişimi değil, aynı zamanda ebeveynlerin beslenmeye dair bilgi düzeylerini ve tercihlerini de etkileyebileceğine işaret etmektedir.

Aile tipinin, annenin bebeğini besleme tutumları üzerindeki etkisini incelendiğinde bebek beslenmesi tutum ölçeği puanlarının çekirdek aile grubunda, geniş aile grubuna göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, aile yapısının bebek beslenme tutumları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu düşündürmektedir. Çekirdek ailelerin daha küçük ve daha yakın yapıları, ebeveynlerin tutumlarını ve davranışlarını daha tutarlı hale getirebilir, bu da bebek beslenmesi konusunda daha belirgin bir etki yaratmış olabilir. Bu sonuçlar mevcut literatürle karşılaştırmalı olarak bazı önemli bulgulara ulaşılmıştır. Dinçer (2019) tarafından yapılan araştırmada, ailedeki birey sayısı ve gelir düzeyinin bebeklerin beslenme alışkanlıklarını etkileyen önemli faktörler olduğu vurgulanmıştır. Çalışmada geniş aile yapılarının çocukların beslenmesinde daha geleneksel yöntemlerin kullanıldığı, çekirdek ailelerde ise modern beslenme alışkanlıklarının daha yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgu, aile tipinin, bebek beslenmesindeki tutumları ve alışkanlıkları nasıl şekillendirdiğini gösteren önemli bir göstergesi olmuştur. Koç (2020), 0-6 aylık bebeklerin beslenmesinde annenin bilgi düzeyinin önemli bir etkene dönüştüğünü belirtmiştir. Geniş aile yapısında, annenin emzirme bilgisi ve beslenme tutumları, büyükanne ve diğer aile üyeleriyle olan etkileşimle şekillenmekte olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte Koç'un bulgularına

benzer olarak, annelerin beslenme konusundaki bilgi düzeyinin, ailedeki diğer bireylerin tutumları ve çocuk beslenmesi üzerindeki doğrudan etkilerini ortaya koyduğu görülmüştür. Aile yapısının yalnızca fiziksel ortamı değil, aynı zamanda beslenme alışkanlıklarını ve tutumları da etkileyen önemli bir değişken olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın bulgularına göre gebeliğini planlayan annelerin, bebeğini beslemesine yönelik tutum ölçeği puanları, gebeliğini planlamayan annelere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, gebelik planlamasının bebeğini beslemesine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceğini düşündürmektedir. Bu bulgu, literatürdeki önceki çalışmalarla paralellik göstermektedir. Zimba (2023), 0-6 ay arası bebeği olan anneler üzerinde yaptığı araştırmada, annelerin bebeğini beslemesi konusunda bilgi ve davranışlarını değerlendirerek, gebelik planlamasının ve erken eğitimlerin, bebek beslenmesi tutumlarının geliştirilmesinde etkili olabileceğine işaret etmiştir. Bu bulgular, gebelik planlaması yapan annelerin, bebek beslenmesi konusunda daha bilinçli kararlar aldıklarını ve bu kararların, özellikle anne sütüyle besleme ve doğru beslenme alışkanlıklarının benimsenmesinde etkili olduğunu desteklemektedir. Bu çalışmaların tümü, gebelik planlamasının bebek beslenmesi tutumları üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

Çalışmada, gebelik süresince sağlık kurumlarına başvuru durumu ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutum ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak gebelik sürecinde anne sütü emzirme eğitimi alan annelerin bebek beslenmesi tutum ölçeği puanlarının, almayanlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, literatürdeki çeşitli çalışmalarla tutarlıdır. Durmuş'un (2019) çalışmasında, doğum sonrası verilen bire bir emzirme eğitiminin annelerin bebek beslenmesi tutumu, emzirme öz yeterlilik algısı ve emzirme motivasyonu üzerinde anlamlı ve olumlu etkiler yarattığı bulunmuştur. Bu bulgu, eğitimlerin doğrudan etkisini vurgulamaktadır. Aynı şekilde, Ateşol (2024) tarafından yapılan bir randomize kontrollü çalışmada, "öğrendiğini anlat" tekniğiyle verilen emzirme eğitiminin emzirme başarısını ve anne-bebek bağlanmasını artırmada etkili olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, eğitim yönteminin içeriği kadar sunum şeklinin de önemini göstermektedir. Benzer şekilde, Naja ve Ark. (2022), Lübnan ve Katar'da gerçekleştirilen bir kohort çalışmasında, prenatal dönemde emzirme bilgisi, tutum ve niyetlerin doğum sonrası beslenme uygulamalarıyla

ilişkisi incelenmiştir. Sonuçlar, yüksek emzirme bilgisi ve olumlu tutumların, doğum sonrası emzirme uygulamalarıyla güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ancak, sağlık kurumlarının sunduğu eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin içeriği ve kalitesi, bebek beslenmesi tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Bu nedenle, sağlık kurumlarının gebelere yönelik sunduğu hizmetlerin etkinliğinin artırılması, bebek beslenmesi tutumlarının iyileştirilmesine katkı sağlayabilir.

Çalışmada, sosyal medyada bebek beslenmesine ilişkin yazıları takip eden annelerin, bebeğini beslemesine yönelik tutum ölçeğinden elde ettikleri puanların, bu tür içerikleri takip etmeyen annelere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum, sosyal medya kullanımının annelerin bilgi düzeylerini artırarak daha bilinçli beslenme tercihlerine yönelmelerine katkı sunduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular, önceki araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Çevik Güner ve İnan (2022), özellikle COVID-19 pandemisi sürecinde sosyal medya platformlarının anneler açısından önemli bir bilgi kaynağı haline geldiğini ve bu durumun emzirme davranışlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Araştırmalar, dijital ortamda edinilen bilgilerin, annelerin emzirme sürecine ilişkin tutumlarını şekillendirmede etkili olabileceğini göstermektedir. Yıldız ve Çalışkan'ın (2024) Türkiye'de gerçekleştirdiği içerik analizine göre ise sosyal medya paylaşımlarında emzirmenin sıklığı ve süresi, ilk altı ay yalnızca anne sütü ile beslenmenin önemi gibi konuların vurgulandığı, bu içeriklerin bilgi düzeyini artırdığı ve yüksek kullanıcı etkileşimi aldığı belirtilmiştir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, sosyal medya yalnızca bilgi aktarımı sağlayan bir platform değil; aynı zamanda annelerin emzirme ve bebek beslenmesiyle ilgili davranışlarını doğrudan etkileyebilen güçlü bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu araştırmanın sonuçları da bu görüşü desteklemekte ve sosyal medya içeriklerinin, annelerin beslenme yaklaşımlarında eğitici ve yönlendirici bir rol oynayabileceğine işaret etmektedir.

Araştırma sonucunda annenin bebeğini beslemesine yönelik tutum ölçeği açısından bebeğin cinsiyetine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yılmaz ve Kaya (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ebeveynlerin bebek beslenmesine dair tutumlarının bebeğin cinsiyetinden bağımsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, bebek beslenmesiyle ilgili kararların ebeveynlerin eğitim seviyesi, sosyoekonomik durumları ve sağlık bilgisi gibi çeşitli faktörlerden daha fazla etkilendiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca,

Aydın ve Demirtaş (2023) tarafından yapılan araştırma da benzer şekilde bebeğin cinsiyetinin, ebeveynlerin beslenme tutumlarını şekillendirmede belirleyici bir etken olmadığını göstermektedir. Bu çalışmada, ebeveynlerin tutumlarının, eğitim durumu, aile içindeki sağlık desteği ve profesyonel sağlık danışmanlığından daha fazla etkilendiği vurgulanmıştır. Genel olarak, bu bulgular ışığında, bebeğin cinsiyetinin ebeveynlerin bebek beslenmesi tutumlarını belirlemede önemli bir rol oynamadığı söylenebilir. Ebeveynlerin beslenme tutumları, daha çok kültürel değerler, sağlık bilgisi, eğitim seviyesi ve sosyal destek sistemlerine dayanmaktadır.

Araştırmada, annelerin doğum sonrası işe başlama durumunun bebeğini beslemesine yönelik tutum ölçeği puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun henüz işe başlamamış olması, bu değişkenin tutumlar üzerindeki etkisini ortaya koymada sınırlayıcı bir unsur olabildiği düşünülmektedir. Bu bulgular, önceki bazı araştırmalarla da örtüşmektedir. Mirkovic ve Ark. (2021), Amerika Birleşik Devletleri'nde yürüttüğü “WIC Infant and Toddler Feeding Practices Study-2” adlı çalışmada, annelerin işe dönme durumlarının emzirme süresi üzerine etkili olduğu belirlenmiştir. Araştırmada, doğumdan sonraki ilk üç ay içinde işe başlayan annelerin, uzun süreli emzirmeye devam etme oranlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu durum, işe erken dönemde dönüş yapan annelerin emzirme davranışlarında önemli değişiklikler yaşadığını göstermektedir. Her ne kadar bu araştırma, doğrudan ebeveyn tutumlarını değerlendirmese de işe dönüş zamanlamasının beslenme davranışlarını dolaylı olarak etkileyebileceğine işaret etmektedir. Buna benzer şekilde, Burns ve Ark. (2023), tarafından Avustralya’da gerçekleştirilen ulusal düzeydeki bir çalışmada, çalışan annelerin işe dönüş süreçleri ve karşılaştıkları destek sistemleri değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, işyerlerinde sağlanan yapısal desteklerin (esnek çalışma saatleri ve emzirme odaları gibi uygulamalar), annelerin emzirme hedeflerine ulaşmalarında pozitif katkı sunduğu ortaya konmuştur. Bu bulgu, yalnızca işe başlama durumunun değil, işe dönüş sürecinin nasıl planlandığı ve desteklendiğinin, annelerin beslenme davranışları üzerinde belirleyici olabileceğini göstermektedir. Sonuç olarak, bu çalışmada işe başlama durumuna bağlı olarak bebek beslenmesi tutumlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiş olsa da işe dönüş süreci ile ilgili yapısal koşullar, annenin ruhsal durumu, bilgi seviyesi ve sosyal destek sistemleri gibi faktörlerin bu tutumlar üzerinde daha etkili olabileceği

değerlendirilmektedir. Bu nedenle, doğum sonrası işe dönüş politikalarının yalnızca zamanlamaya odaklanmak yerine, çok boyutlu destek mekanizmalarını içerecek şekilde yapılandırılması önem arz etmektedir.

Çalışmada annelerin doğum sonrası hastanede bebekleriyle ayrı kalma durumlarına göre, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutum ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bulgular, bebekten ayrı kalma deneyiminin annenin bebeğini beslemesine ilişkin tutumlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediğini göstermektedir. Ancak katılımcıların büyük çoğunluğunun bebekleriyle ayrı kalmadığı dikkate alındığında, bu değişkenin tutumlar üzerindeki etkisini ortaya koymada örneklem dağılımını etkileyeceği düşünülmektedir. Ancak literatürde yer alan güncel çalışmalarla birlikte değerlendirildiğinde, doğum sonrası annenin bebeğinden ayrı kalmasının emzirme tutumları ve davranışlarını dolaylı olarak etkileyebileceğini göstermektedir. Yılmaz ve Gökçeoğlu'nun (2023) çalışmasında, yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan annelerin, bebeğin sağlık durumu ve hastanede kalış süresine bağlı olarak beslenmeye yönelik tutumlarının değiştiği belirtilmiştir. Bu annelerin, bebeklerinden ayrı kaldıklarında emzirme konusunda daha fazla kaygı yaşadıkları gözlemlenmiştir. Bu durum, anne-bebek ayrılığının yalnızca fiziksel bir durum değil, aynı zamanda annenin duygusal ve psikolojik sürecini de etkileyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, doğum sonrası dönemde anne ve bebeğin mümkün olan en kısa sürede bir araya getirilmesi önemlidir.

Araştırmada, bebeğin kuvöz öyküsüne sahip olup olmama durumunun, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutum puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığı bulunmuştur. Kuvöz öyküsü olan anneler ile olmayanlar arasında elde edilen puan ortalamaları karşılaştırıldığında, farkın anlamlı düzeye ulaşmadığı görülmüştür. Bu durum, kuvözde kalma sürecinin, annelerin beslenme tutumlarını belirleyici bir etken olmayabileceğini düşündürmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcı annelerin düşük bir oranla bebeğin sağlık durumu nedeniyle (örneğin; hastalık ya da kuvözde kalma) emzirmeye başlamada gecikme yaşadığını ifade etmiştir. Bu oranın düşük olması, genel tutum puanı dağılımını sınırlı düzeyde etkilemiş olabilir. Sağlıkla ilgili bu tür gecikmeler, annelerin beslenme tutumları üzerinde etkili olabilecek bir faktör olmakla birlikte, yalnızca az sayıda kişide görülmesi nedeniyle istatistiksel analizlerde anlamlı bir

fark oluşmamış olabilir. Kuvöz süreci gibi stresli deneyimlerin annelerin tutumlarında belirgin bir değişikliğe yol açmaması; sağlık çalışanlarından alınan destek, sosyal çevre ve annenin bireysel baş etme becerileri gibi başka faktörlerin daha etkili olabileceğini göstermektedir. Alan yazında yer alan bazı çalışmalar, annelerin bebek beslenmesiyle ilgili tutumlarını etkileyen çeşitli değişkenleri ele almıştır. Örneğin Arslan ve Ark. (2020), 4–6 aylık bebeği olan annelerde emzirme davranışları ile beslenme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiş; annelerin eğitim durumu, çalışma durumu ve emzirme eğitiminin tutumlar üzerinde etkili olduğunu bildirmiştir. Ancak, bu çalışmada bebeğin sağlık geçmişi ya da kuvözde kalma durumu dikkate alınmamıştır. Benzer şekilde Dedeoğlu (2023), annenin doğum sonrası depresyon düzeyi, duygu düzenleme becerileri ve ebeveynlik işlevleri ile bebekteki beslenme ve uyku sorunları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırma psikolojik değişkenlere odaklanmış olup, bebeğin medikal geçmişi kapsamında kuvözde kalma gibi durumlar değerlendirilmemiştir. Sonuç olarak, son yıllardaki çalışmalar genellikle psikososyal ve eğitsel faktörleri merkeze almakta, ancak bebeğin sağlık geçmişi gibi daha spesifik değişkenlere sınırlı düzeyde yer verilmektedir.

Araştırmada bebekte emme davranışına göre, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Emme davranışı zayıf olan bebeklerin annelerinin, emme davranışı güçlü olan bebeklerin annelerine kıyasla daha düşük tutum puanlarına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgu, emme davranışının annenin bebeğini beslemesi sürecine ilişkin annelerin tutumlarını etkileyebilecek önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Emme davranışı güçlü olan bebekler, annelerine daha kolay bir beslenme deneyimi sunarak annelerin beslenme tutumlarını daha olumlu yönde şekillendirebilir. Öte yandan, emme davranışı zayıf olan bebekler için anneler daha fazla zorluk yaşayabilir ve bu da beslenme sürecine dair tutumlarını olumsuz etkileyebilir. Bu sonuç, bebeklerin beslenme yeteneklerinin, annelerin bebek beslenmesi ile ilgili tutumları üzerinde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Örneğin, Çelik (2019), prematüre bebeklerde uygulanan oral stimülasyon ve emzirme destek sistemlerinin emme başarısını artırdığını ve bunun da annelerin beslenmeye yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceğini belirtmiştir. Benzer şekilde, Gökdemir (2022) prematüre bebeklerde yapılan emme ve yutma egzersizlerinin oral beslenmeye geçiş sürecini hızlandırdığını ve annelerin bu süreçte daha olumlu tutumlar sergilediğini ifade etmiştir. Emme davranışı

zayıf olan bebeklerin anneleri beslenme sürecinde daha fazla güçlük yaşayabilir; bu durum da tutumlarının olumsuz etkilenmesine neden olabilir. Bu bulgular, bebekte emme davranışının, annenin beslenmeye ilişkin tutumlarını şekillendirmede önemli bir faktör olabileceğini göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, bebeğin anne sütüne başlama zamanı ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Doğumdan sonraki ilk yarım saat içinde emzirmeye başlayan annelerin tutum puanlarının, daha geç emzirmeye başlayanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, ilk saat içinde emzirmeye başlayanların da emzirmeye ilk 2 saat ve sonrasında başlayanlara göre daha olumlu tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, emzirmeye erken başlamanın, annenin bebek beslenmesine dair tutumlarını olumlu etkileyebileceğini göstermektedir. Erken emzirme, annenin sürece daha kolay uyum sağlamasına ve bebeğiyle daha güçlü bir bağ kurmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle, doğum sonrası emzirmeye mümkün olduğunca erken başlanması, annelerin beslenme sürecine ilişkin tutumlarını destekleyici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Son yıllarda yapılan bazı araştırmalar, emzirmeye başlama zamanının annelerin beslenmeye yönelik tutumları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Soyer (2020), emzirmeye başlama süresinin ve annenin bu süreçteki algısının, sonraki beslenme süreçlerine yansıdığını ifade etmiştir. Şenyazar Gökçe ve Koç (2021) ise annelerin tamamlayıcı beslenme sürecindeki tutumlarını inceleyerek, erken emzirme deneyimlerinin ve bu süreçte edinilen bilgilerin, annenin beslenme tutumlarını şekillendirdiğini vurgulamıştır. Bu çalışmalar, bizim bulgularımızla paralellik göstermektedir. Erken emzirme, annelerin kendine güvenini artırmakta, beslenme sürecine daha olumlu bir bakış açısı kazandırmakta ve bebek bakım becerilerini desteklemektedir.

Araştırmamızda doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besine göre, annelerin annenin bebeğini beslemesine yönelik tutum ölçeği puanlarında anlamlı bir fark bulunduğu saptanmıştır. Özellikle anne sütü verilen annelerin, formül mama verilen annelere kıyasla daha yüksek beslenme tutum puanlarına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bu bulgu, anne sütü ile beslenmenin, annelerin bebek beslenmesi konusunda daha olumlu ve destekleyici bir tutum geliştirmelerine yol açabileceğini düşündürmektedir.

Son yıllarda yapılan bazı çalışmalar, doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besinin, annelerin beslenme tutumlarını etkileyebileceğini ortaya koymuştur. Çırlak ve Ark. (2024) yapmış oldukları araştırmada, anne sütüyle bebeğini besleyen annelerin, formül mama ile besleyenlere göre daha yüksek beslenme tutumu puanlarına sahip olduğu bulunmuştur. Bu, anne sütünün erken dönemde başlanması, annelerin beslenmeye yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceğini düşündürmektedir. Benzer şekilde, Aydın ve Özaydın (2022) anne sütü ile besleme tercihinin, annelerin beslenme tutumları üzerinde olumlu etkiler yarattığını vurgulamıştır. Bu bulgular, doğumdan sonra verilen ilk besinin, özellikle anne sütü ile beslemenin, annenin beslenme tutumları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca, formül mamaya yönelik tercihler, annelerin beslenme tutumlarını olumsuz yönde etkileyebilir.

Bu çalışmalar, araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir. Anne sütünün erken verilmesi, annelerin bebek bakımına yönelik tutumlarını güçlendirerek, beslenme sürecine daha güvenli bir şekilde yaklaşmalarını sağlayabilir. Bu nedenle, doğumdan sonra verilen ilk besinin, anne-bebek ilişkisi ve annenin beslenme tutumları üzerinde belirleyici bir rol oynayabileceği söylenebilir.

Araştırmamızda doğumdan sonra bebeğe ilk ağız sütü (kolostrum) verilir verilmemesi durumuna göre, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir. Kolostrum veren anneler, vermeyenlere göre daha olumlu tutum sergilemişlerdir. Bu bulgu, kolostrumun erken dönemde verilmesinin, annelerin bebeklerinin beslenmesi konusunda daha olumlu ve destekleyici bir tutum geliştirmelerine yardımcı olabileceğini düşündürmektedir. Doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besin, özellikle kolostrumun, anne beslenmesi tutumları üzerindeki etkilerini doğrudan inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Ancak, bazı araştırmalar bu konuda bilgi sunmaktadır. Çetin (2020) Doğum sonrası kolostrumun emzirme tutumları üzerindeki etkisinin Dicle Üniversitesi örneğinde yapılan bir çalışmada, annelerin %96'sının kolostrumun bebeğe verilmesi gerektiğini bildiği ve emzirmenin anne-bebek bağına güçlendirdiği vurgulanmıştır. Bu bilgi düzeyinin yüksek olması, annelerin beslenme tutumlarını olumlu etkileyebilir. Kolostrumun erken dönemde verilmesi, annelerin beslenme tutumlarını destekleyebilir. Bu çalışmalar, kolostrumun erken verilmesinin annelerin beslenme tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir.

Araştırmamızda bebeğin emzirme sıklığına göre, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutum ölçeği puanlarında anlamlı farklar bulunmuştur. 2 saatte bir ve 1 saatte bir emziren annelerin puanları, bebeğini her istediğinde emziren annelere göre daha düşüktür. Bu bulgu, bebeğin her istediğinde emzirilmesinin, annelerin beslenme tutumlarını daha olumlu etkileyebileceğini göstermektedir. Bu durum, annelerin esnek bir emzirme yaklaşımı benimsemelerinin beslenme sürecine daha olumlu bir tutum geliştirmelerine yardımcı olabileceğini düşündürmektedir. Emzirme sıklığının anne-bebek ilişkisi ve annelerin beslenme tutumları üzerindeki etkilerini inceleyen bazı çalışmalar yapılmıştır. Örneğin, Okburan (2022), emzirme sıklığının annelerin beslenme tutumları üzerinde olumlu etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Araştırmamızın bulguları ile tutarlılık gösteren bu sonuç, emzirme sıklığının annelerin bebeklerine yönelik beslenme tutumları üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu desteklemektedir.

Araştırmada, bebeği beslenme şekli ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve anlamlı bir fark bulmuştur. Analizler, sadece anne sütüyle besleyen ve anne sütü ile formül mama kullanan annelerin, yalnızca formül mama kullanan annelere göre daha yüksek bebek beslenmesi tutumu puanları aldığını göstermektedir. Bu bulgu, anne sütüyle besleyen annelerin bebeklerine daha olumlu bir yaklaşım sergilediklerini ve anne sütü kullanımının teşvik edildiği bir ortamda bu olumlu tutumların daha belirgin hale geldiğini göstermektedir. Literatürde yer alan bazı önceki çalışmalarla uyumlu sonuçlar göstermektedir. Jones ve Ark. (2019) tarafından yapılan araştırmada, anne sütünün bebek sağlığı üzerindeki olumlu etkilerinin, annelerin beslenme konusunda daha bilinçli olmalarını sağladığı ve bu bilinç düzeyinin, beslenme tutumlarını şekillendirdiği vurgulanmıştır. Ayrıca, Barker ve Ark. (2023) çalışmasında, annelerin bebek beslenmesi konusundaki tutumlarının yalnızca kişisel tercihler ve bilgi seviyeleriyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda çevresel faktörlerin de bu tutumlar üzerinde önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Özellikle sosyoekonomik düzey, eğitim durumu ve kültürel normlar gibi faktörlerin annelerin beslenme tutumlarını doğrudan etkileyebileceği ifade edilmiştir. Bu bulgu, çalışmamızda elde edilen sonuçlarla uyumlu olup, annelerin beslenme tutumlarının yalnızca kişisel bilgi ve deneyimlerinden değil, aynı zamanda çevresel faktörlerden de önemli ölçüde etkilendiğini göstermektedir.

Çalışmada bebeğin ek gıdaya başlama zamanına göre, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutum ölçeği puanları, henüz ek gıdaya başlamayan grupta, 6. ayda ek gıdaya başlayanlara kıyasla anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, 6. ay dolmadan anne sütü veya formül mama gibi besinlerle beslenmeye devam eden annelerin, bebek beslenmesine yönelik tutumlarının daha olumlu olabileceğini ve bu annelerin beslenme konusunda daha bilinçli ve kararlı bir yaklaşım sergileyebileceğini ortaya koymaktadır.

Karataş (2019), 0-2 yaş arasındaki bebeklere sahip annelerin emzirme ve ek gıdaya geçiş süreçlerini incelediği çalışmasında, annelerin %40,1'inin 6. ayda ek gıdaya başladığını bulmuştur. Bu bulgu, ek gıdaya başlama zamanının annelerin beslenme tutumlarını etkileyebileceğini göstermektedir. Benzer şekilde, Demir ve Taşpınar (2022) annelerin %58,2'sinin 4-6. aylar arasında ek gıdaya başladığını ve bunun genellikle bebeklerinin doymadığını düşündükleri için olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgular, bebeklerin ek gıdaya başlama zamanı ile annelerin beslenme tutumları arasındaki ilişkinin, bebeklerin büyüme süreçleri ve duygusal bağları ile şekillendiğini ortaya koymaktadır.

5.4. Sonuç

Bu bölümde; 2–6 aylık bebeklere sahip annelerde anne-bebek bağlanma ilişkileri ile annenin bebeğini beslenmesine yönelik tutumlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla araştırmada elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Araştırmada, katılımcıların demografik özellikleri ve gebelik süreçleri incelenmiştir. Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde, ortalama yaşı 30,77 olduğu, yaşların ise 22 ile 45 arasında değiştiği gözlemlenmiştir.

Medeni durum açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların tamamının evli olduğu belirlenmiştir. Eğitim durumuna göre yapılan incelemede, katılımcıların %8,3'ü (n=9) ortaokul mezunu, %17,4'ü (n=19) lise mezunu, %74,3'ünün ise üniversite ve üzeri eğitim durumuna sahip olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların gelir durumu incelendiğinde, %12,8'i gelirinin giderinden az olduğunu, %69,7'si gelirinin giderine denk olduğunu ve %17,4'ü ise gelirinin giderinden fazla olduğunu belirtmiştir.

Çalışma durumu açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların %40,4'ü çalıştığını, %59,6'sı ise çalışmadığını ifade etmiştir.

Aile yapısı bakımından, %88,1'i çekirdek ailede, %11,9'u ise geniş ailede yaşamaktadır. Katılımcıların tamamı, en uzun süre yaşadıkları yerin il veya ilçe olduğunu belirtmişlerdir.

Bebekten önceki düşük veya ölü doğum öyküsüne bakıldığında, %18,3'ü böyle bir öyküsünün olduğunu, %81,7'si ise olmadığını ifade etmiştir.

Doğum sonrası işe başlama durumuna göre, katılımcıların %16,5'i bebeği 6 aylık olmadan işe başladığını, %11,0'ı 6 aydan sonra işe başladığını, %72,5'i ise henüz işe başlamadığını belirtmiştir.

Gebelik öncesi planlama durumu incelendiğinde, %74,3'ü gebeliği planladığını, %25,7'si ise plansız gebelik yaşadığını ifade etmiştir.

Gebelik süresince sağlık kurumlarından bilgi alma durumunda, katılımcıların %71'i sağlık kuruluşlarından bilgi aldığını, %28,4'ü ise almadığını belirtmiştir. Ayrıca, gebelikte emzirme eğitimi alma durumu değerlendirildiğinde, katılımcıların %62,4'ü emzirme eğitimi almış, %37,6'sı ise bu eğitimden faydalanmamıştır.

Sosyal medya üzerinden bebek beslenmesi ile ilgili yazıları takip etme durumuna bakıldığında, katılımcıların %90,8'i bu tür yazıları takip ettiğini, %9,2'si ise takip etmediğini ifade etmiştir.

Bebeklerin cinsiyet dağılımına bakıldığında, katılımcıların %48,6'sının kız, %51,4'ünün ise erkek bebek sahibi olduğu görülmüştür. Bebeklerin doğum haftaları incelendiğinde, bebeğin ortalama doğum haftası 39,57 olarak belirlenmiş olup, haftalar 36 ile 43 arasında değişmektedir.

Anne ve bebeğin hastanede ayrı kalma durumu değerlendirildiğinde, katılımcıların %20,2'sinin bebeğiyle ayrı kaldığı, %79,8'inin ise bebeğiyle birlikte kaldığı belirlenmiştir. Bebeklerin kuvöz öyküsü açısından, %6,4'ü kuvöze alınmış, %93,6'sı ise böyle bir durum yaşamamıştır.

Emme davranışının derecesi değerlendirildiğinde, katılımcıların %90,8'inin bebeklerinin güçlü emme davranışına sahip olduğu, %9,2'sinin ise zayıf emme davranışına sahip olduğu belirlenmiştir.

Anne sütüne başlama zamanı açısından, %64,2'si ilk yarım saat içinde, %21,1'i ilk bir saat içinde ve %14,7'si ise ilk iki saat veya daha sonra emzirmeye başladığını ifade etmiştir.

Doğum sonrası bebeğe verilen ilk besin türü açısından, katılımcıların %85,3'ü anne sütü verirken, %14,7'si formül mama kullandığını ifade etmiştir. Kolostrum verme durumu incelendiğinde, katılımcıların %92,7'si ilk ağız sütü verdiğini, %7,3'ü ise vermediğini belirtmiştir.

Emzirme sıklığına bakıldığında, katılımcıların %74,3'ü bebeğini her istediğinde emzirdiğini, %8,3'ü her saatte bir, %17,4'ü ise her iki saatte bir emzirdiğini ifade etmiştir. Beslenme şekline göre dağılımda, %55,0'i sadece anne sütü verirken, %4,6'sı yalnızca formül mama kullanmış, %40,4'ü ise hem anne sütü hem de formül mama kullanmıştır. Bebeklerin emzik kullanımına ilişkin olarak, %60,6'sı emzik kullandığını, %39,4'ü ise kullanmadığını bildirmiştir.

Ek gıdaya başlama zamanı açısından, %73,4'ü henüz ek gıdaya başlamadığını, %4,6'sı 4–5 aylıkken, %22,0'si ise 6. ayda başladığını belirtmiştir. Altı aydan önce ek gıdaya başlama nedenleri incelendiğinde, katılımcıların %95,4'ü erken ek gıdaya başlanmadığını ifade ederken, yalnızca %4,6'sı anne sütünün yetersizliği nedeniyle ek gıdaya geçiş yaptığını belirtmiştir.

Araştırma bulgularına göre, annenin eğitim durumu ile anne-bebek bağlanması arasında, kullanılan ölçme aracının alt boyutları olan bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durumda, çalışma grubunun büyük ölçüde üniversite mezunlarından

oluşması etkili olabilir. Eğitim düzeyleri arasındaki dengesiz dağılım, gruplar arası farkların istatistiksel olarak ortaya konmasını zorlaştırmış olabilir.

Annelerin eğitim durumuna göre, bebek beslenmesi tutum ölçeği puanlarında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, annelerin eğitim durumunun bebek beslenmesine yönelik tutumlarını etkilediğini ortaya koymuştur.

Annenin çalışma durumunun anne-bebek bağlanması ve annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları üzerinde tek başına belirleyici bir etken olmadığını göstermektedir.

Geliri giderinden az olan annelerde bağlanma bozukluğu düzeyinin, geliri giderine denk ya da fazla olan annelere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, gelir düzeyinin anne-bebek bağlanma sürecini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebileceğini göstermektedir.

Gelir düzeyine göre, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Düşük gelirli ailelerde, sağlıklı beslenme davranışlarından sapmaların daha sık görüldüğü belirlenmiştir. Bu durum, ekonomik yetersizlikler, bilgiye erişim güçlükleri ve destek hizmetlerinden yeterince yararlanamama gibi etkenlerle ilişkili olabilir.

Çekirdek aile yapısına sahip annelerin reddetme ve sinirlilik ile bebek bakımında gerginlik puanlarının, geniş aile yapısına sahip annelere göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, aile yapısının anne-bebek bağlanması üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Çekirdek aile yapısına sahip bireylerin bebek beslenmesi tutum ölçeği puanlarının, geniş aile yapısındaki bireylere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, aile yapısının bebek beslenme tutumları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu düşündürmektedir.

Araştırma bulguları, düşük veya ölü doğum öyküsüne sahip olan ve olmayan anneler arasında annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları ve anne-bebek bağlanması açısından anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir. Bu sonuç, düşük ya da ölü

doğum öyküsünün, bebek beslenmesi tutumları üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır.

Doğum sonrası bağlanma ilişkisi, gebeliği önceden planlamayan annelerde, planlı gebelik yaşayanlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, plansız gebelik yaşayan annelerde bağlanma bozukluğu puanlarının daha yüksek olması, bu annelerin bağlanma sürecinde zorluklar yaşayabileceğini düşündürmektedir. Bu veriler, gebeliğin plansız olmasının, annenin doğum sonrası bebeğiyle sağlıklı bir bağ kurma sürecini olumsuz etkileyebilecek bir risk faktörü olabileceğini göstermektedir.

Gebeliğini planlayan bireylerin bebek beslenmesi tutum ölçeği puanlarının, planlamayan bireylere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, gebelik planlamasının bebek beslenmesi tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir.

Annelerin gebelik süresince sağlık kurumlarına başvuru durumu ile doğum sonrası bağlanma arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular, gebelik boyunca sağlık kurumuna başvurmayan annelerin, başvuranlara kıyasla doğum sonrası bağlanmanın bazı alt boyutlarında daha yüksek olumsuz duygular yaşadığını göstermektedir. Özellikle reddetme ve sinirlilik puanlarının yüksek olması, bilgi ve destek eksikliğinin anne-bebek etkileşimini olumsuz etkileyebileceğini düşündürmektedir. Ancak, bağlanma bozukluğu ve istismar riski puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar, gebelikte yeterli rehberlik ve bilgilendirme hizmeti almayan annelerin doğum sonrası sağlıklı bir bağ kurmada zorlanabileceklerini göstermektedir.

Gebelik süresince sağlık kurumlarına başvuru durumu ile bebek beslenmesi tutum ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. ancak, anne sütü ve emzirme eğitimi alan annelerin bebek beslenmesi tutum ölçeği puanlarının, almayanlara göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Gebelik döneminde emzirme eğitimi alanın doğum sonrası anne-bebek bağlanması üzerindeki etkileri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, emzirme eğitimi almayan annelerin, eğitim alanlara kıyasla doğum sonrası bağlanma ölçeği puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde, reddetme ve sinirlilik alt

boyutlarında da eğitim almayan grupta daha yüksek puanlar elde edilmiştir. Öte yandan, bağlanma bozukluğu, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski açısından iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar, emzirme eğitiminin bağlanma süreci üzerindeki olası etkilerini ortaya koymakta ve anneye yönelik destekleyici eğitim programlarının önemine işaret etmektedir.

Sosyal medyada annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları açısından içerikleri takip eden ve etmeyen anneler arasında doğum sonrası bağlanma ölçeğinin, alt boyutları olan bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ile istismar riski açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sosyal medyada bebek beslenmesine yönelik içerikleri takip eden annelerin beslenmeye ilişkin tutum puanlarının, anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, sosyal medya kullanımının annelerin bilgi düzeyini artırarak daha bilinçli beslenme tercihleri yapmalarına yardımcı olabileceğini göstermektedir.

Bebeğin cinsiyetine göre, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları ve bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ile istismar riski puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu sonuç, bebek beslenme tutumlarını ve doğum sonrası bağlanma süreçlerinin bebeğin cinsiyetinden bağımsız olarak geliştiğini göstermektedir.

Annelerin doğum sonrası işe başlama durumunun anne-bebek bağlanmasının bazı yönleri üzerinde etkili olabileceğini göstermiştir. Özellikle bağlanma bozukluğu alt boyutunda, bebeği 6 aylık olmadan işe dönen annelerin puanlarının daha geç işe dönenlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, erken işe başlamanın bağlanma sürecini olumsuz yönde etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Annelerin doğum sonrası işe başlama durumunun annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Doğum sonrası bebeğiyle hastanede ayrı kalan annelerin bağlanma bozukluğu puanlarının, ayrı kalmayan annelere göre anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Bu bulgu, doğum sonrası anne ve bebeğin ayrı kalmasının bağlanma sürecini olumsuz etkileyebileceğini düşündürmektedir. Ancak, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında

gerginlik ile istismar riski değişkenleri açısından gruplar arasında anlamlı bir fark belirlenmemiştir.

Bebekten ayrı kalma durumunun, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediğini göstermektedir.

Bebeğin kuvzde kalma öyküsüne göre, yapılan değerlendirmelerde, bazı bağlanma değişkenlerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Doğum sonrası bağlanma leği genel puanları ile bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski alt boyutlarında, kuvöz öyküsü olan annelerin puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu grlmştir. Bu bulgular, kuvöz sürecinin anne-bebek bağlanmasını ve bakım sürecini olumsuz yönde etkileyebileceğini göstermektedir.

Bebeğin kuvzde kalma öyküsünün annenin bebeğini beslemesine yönelik tutum puanları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı grlmştir. Bu sonuç, kuvzde kalma durumunun beslenme tutumlarını belirlemede belirleyici bir faktör olmayabileceğini göstermektedir.

Bebekte emme davranışının derecesine göre, doğum sonrası bağlanma ölçeğinde bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski puanlarında emme davranışı açısından grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bebekte emme davranışının derecesine göre, annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Emme davranışı zayıf olan bebeklerin annelerinin, emme davranışı güçlü olan bebeklerin annelerine kıyasla daha düşük tutum puanlarına sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Anne sütüne başlama zamanının doğum sonrası bağlanma ölçeğindeki değişkenler; bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı bulunmuştur. Bu sonuç, anne sütüne başlama zamanının annelerin psikososyal durumu ve ebeveynlik tutumları üzerinde beklenen düzeyde etkili olmadığını göstermektedir.

Anne sütüne başlama zamanı ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Doğumdan sonraki ilk yarım saat içinde emzirmeye başlayan annelerin tutum puanları, daha geç emzirmeye başlayanlara

göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, ilk saat içinde emzirmeye başlayan anneler de emzirmeye daha geç başlayanlara göre daha olumlu tutum sergilemiştir. Bu bulgu, emzirmeye erken başlamanın, annenin bebek beslenmesi konusundaki tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir.

Doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besine göre, doğum sonrası bağlanma ölçeği ve değişkenler; bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik, istismar riski arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, bebeğe verilen ilk besinin annelerin bağlanma süreçleri ve psikososyal durumları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besine göre, annelerin bebek besleme tutum ölçeği puanlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Anne sütüyle beslenen annelerin, formül mama verilen annelere göre daha yüksek beslenme tutum puanlarına sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuç, anne sütüyle beslenmenin, annelerin bebek beslenmesi konusunda daha olumlu ve destekleyici bir tutum geliştirmelerine yardımcı olabileceğini göstermektedir.

Doğumdan sonra bebeğe ilk ağız sütü (kolostrum) verilmesi ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kolostrum veren anneler, vermeyenlere kıyasla daha olumlu tutumlar sergilemiştir. Bu sonuç, kolostrumun erken dönemde verilmesinin, annelerin bebek beslenmesine yönelik daha destekleyici bir tutum geliştirmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Bebeği emzirme sıklığına göre, doğum sonrasında reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 2 saatte bir ve 1 saatte bir emziren grupların puan ortalamaları, her istediğinde emziren gruba göre daha yüksek olmuştur. Doğum sonrası bağlanma ölçeği değişkenleri açısından ise; bağlanma bozukluğu, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski açısından ise gruplar arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir.

Bebeği emzirme sıklığına göre, bebek beslenmesi tutum ölçeği puanlarında anlamlı farklar bulunmuştur. 2 saatte bir ve 1 saatte bir emziren annelerin puanları, bebeğini her istediğinde emziren annelere kıyasla daha düşük olmuştur. Bu sonuç, bebeğin her

istediğinde emzirilmesinin, annelerin beslenme tutumlarını daha olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir.

Bebeğin beslenme şekline göre, doğum sonrası bağlanma ölçeği, bağlanma bozukluğu, reddetme ve sinirlilik, bebek bakımında gerginlik ve istismar riski gibi değişkenlerde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bebeğin beslenme şekli ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumları arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı bir fark bulunmuştur. Analizler, yalnızca anne sütüyle besleyen ve anne sütü ile formül mama kullanan annelerin, sadece formül mama kullanan annelere göre daha yüksek beslenme tutumu puanları aldığını göstermektedir.

Bebeklerin emzik kullanıp kullanmama durumlarının, bebek beslenmesi tutum ölçeği ve doğum sonrası bağlanma ölçeği puanlarında anlamlı bir fark yaratmadığını göstermektedir.

Bebeklerin ek gıdaya başlama zamanına göre, annelerin doğum sonrası bağlanma ilişkileri incelenmiştir. Elde edilen bulgular, ek gıdaya başlamamış annelerin bağlanma puanlarının, 6. ayda ek gıdaya başlayan annelere göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, bağlanma bozukluğu alt boyutunda da ek gıdaya başlamamış grupta daha düşük puanlar elde edilmiştir. İstismar riski alt boyutunda ise, ek gıdaya başlamamış grubun riskinin, 6. ayda ek gıdaya başlayanlara kıyasla daha düşük olduğu bulunmuştur. Ancak, reddetme ve sinirlilik ile bebek bakımında gerginlik alt boyutlarında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir.

Bebeğin ek gıdaya başlama zamanına göre, bebek beslenmesi tutum ölçeği puanlarının, ek gıdaya başlamayan grupta, 6. ayda ek gıdaya başlayanlara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, 6. ay dolmadan anne sütü veya formül mama ile beslenen annelerin, bebek beslenmesine yönelik tutumlarının daha olumlu ve bilinçli olabileceğini göstermektedir.

5.5. Öneriler

Bu bölümde, 2–6 aylık bebeklere sahip annelerde anne-bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemesine yönelik tutumlar arasındaki ilişkiye dayalı olarak araştırmacılara ve uygulamacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Araştırmacıya Yönelik Öneriler:

- Anne-bebek bağlanması kadar baba-bebek bağlanmasının da çocuğun gelişimi açısından önemli olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gelecekte yapılacak benzer çalışmalarda babaların da araştırma kapsamına dâhil edilmesi önerilebilir.
- Çalışmanın bulgularının daha genellenebilir olması açısından araştırma; geniş bir evren ve örneklem grubuyla ve uzun bir zaman dilimini kapsayacak şekilde yeniden planlanabilir.
- Mevcut literatür ışığında gelecek çalışmalarda farklı bölge ve kültürel bağlamlar açısından örneklem genişletilerek; sosyo-demografik değişken farklılıkları açısından daha kapsamlı bir araştırma yapılarak, anne- bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemesine ilişkin hem nicel hem nitel boyutlarda zengin ve genellenebilir bulgular elde edilebilir.
- Anne- bebek bağlanması ile annenin bebeğini beslemesine yönelik; deneysel gözlem yöntemleri ve yapılandırılmış gözlem araçları kullanılarak daha kapsamlı biçimde çalışma yapılması önerilir.

Uygulamacılara Yönelik Öneriler:

- Araştırma bulguları doğrultusunda, anne-bebek etkileşimi ile emzirme eğitiminin yaygınlaştırılması ve artırılması için gebe okulları, aile danışmanlığı hizmetleri, uzmanların (ebe, hemşire, çocuk gelişimci/ çocuk gelişimi uzmanı, sosyal hizmet uzmanı ve psikolog vb.) ev ziyaretleri gerçekleştirmesi, çevrim içi eğitim platformları, anne/ baba destek grupları ve sağlık kurumlarında bilgilendirme seminerleri gibi özel programlar ve bilgilendirme çalışmaları planlanabilir.

- Anne-bebek ve baba-bebek bağlanması nın önemini ifade eden ve annenin bebeğini beslemesine yönelik, kamuoyunu bilgilendirme ve bilinçlendirme amacı doğrultusunda; televizyon, radyo, sosyal medya ve dijital platformlar üzerinden kamu spotları ve bilgilendirici içerikler hazırlanabilir.
- Aile yapısının anne-bebek bağlanmasına olan etkisi göz önünde bulundurularak, özellikle babaların bebek bakımına aktif şekilde katılımını teşvik eden; aynı zamanda aile içi dayanışmayı artırarak annenin üzerindeki duygusal ve fiziksel yükü hafifletmeyi amaçlayan destek programlarının hayata geçirilmesi önerilebilir.
- Gebeliğin planlı olması ve doğum öncesi eğitimlerin artırılması, annelerin sürece daha bilinçli ve hazırlıklı yaklaşmalarını destekleyebilir. Süreç boyunca uzmanlar ve çocuk gelişimcilerinin multidisipliner iş birliği ile anne-bebek ilişkisinde güvenli bağlanmanın desteklenmesi, beslenme tutumlarının gelişimine katkı sağlayabilir; ayrıca annenin psiko-sosyal süreci izlenerek gerekli müdahale ve yönlendirmeler yapılabilir.
- Elde edilen bulgulara göre, emzirme eğitimi alan annelerin bebek beslenmesine dair daha bilinçli tutumlar sergilemektedir. Uzmanların çevrim içi veya yüz yüze olarak multidisipliner iş birliğiyle gerçekleştireceği teorik ve uygulamalı emzirme eğitimleri planlanabilir; böylece daha geniş bir anne kitlesine ulaşılması sağlanabilir.
- Ülkemizde yaygın olarak kullanılan sosyal medya platformları aracılığıyla, bebek beslenmesine yönelik doğru ve güvenilir bilgilere ulaşımın artırılması; dijital kaynakların bilinçli ve etkili kullanılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- [1] Abdul Raheem, R., Binns, C. W., Chih, H. J., Sauer, K. (2014), “*Determinants of the introduction of prelacteal feeds in the Maldives*”, Breastfeed. Med., 9, 473–478.
- [2] Açar, G., Kılınç, H., Gümüş, A. (2021), “*Annelerin beslenme sürecinde sergiledikleri tutumlar ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi*”, Avrasya Sos. Ekon. Araşt. Derg., 8(5), 129–144.
- [3] Ada, G. (2024), “*Sağlık & Bilim 2024: Ebelik-IV*”; Gebelikte Beslenme, Efe Akademi Yayınları, 81–100.
- [4] Agostoni, C., Braegger, C., Decsi, T., Koletzko, B., Michaelsen, K. F., Mihatsch, W., Moreno, L. A., Puntis, J., Shamir, R., Szajewska, H., Turck, D., van Goudoever, J. (2009), “*Breast-feeding: A commentary by the ESPGHAN committee on nutrition*”, J. Pediatr. Gastroenterol. Nutr., 49, 112–125.
- [5] Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., Wall, S. (1978), “*Pattern of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*”, Erlbaum, Hillsdale, NJ.
- [6] Ainsworth, M. D. S. (1969), “*Object relations, dependency, and attachment: A theoretical review of the infant-mother relationship*”, Child Development, 40, 969–125.
- [7] Ainsworth, M. D. S. (1967), “*Infancy in Uganda: Infant care and the growth of love*”, Johns Hopkins Press. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.46.4.333>
- [8] Ainsworth, M. S. (1979), “*Infant-mother attachment*”, Am. Psychol., 34, 932.
- [9] Ainsworth, M. S. (1997), “*The personal origins of attachment theory: An interview with Mary Salter Ainsworth (Interview by Peter L. Rudnytsky)*”, Psychoanal. Study Child, 52, 386–405.
- [10] Ainsworth, M. S., Bowlby, J. (1991), “*An ethological approach to personality development*”, Am. Psychol., 46(4), 333–341.
- [11] Ainsworth, M. S. (1967), “*Infancy in Uganda: Patterns of Attachment Behavior*”, Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978.
- [12] Akduman, G. (2017), “*Sosyal gelişim: Erken çocukluk dönemi gelişimi içinde*”, in Erken çocukluk dönemi gelişimi, Vize Yayıncılık.
- [13] Akkoca, Y. (2009), “*Doğum sonrasında anne-bebek bağlanması etkileyen faktörler*”, Uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakóltesi.

- [14] Aksekili, E. (2017), “60 ay ve üzeri okul öncesi eğitim alan çocukların bağlanma stillerinin, ahlaki ve sosyal kural algısı ve sosyal davranışları ile ilişkisinin incelenmesi”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara.
- [15] Aksu, A., Vefikuluçay Yıldız, D. (2019), “The relationship of postpartum sleep quality and breastfeeding self-efficacy of Turkish mothers”, Scand. J. Caring Sci., 13, 1–7.
- [16] Altun, F. (2023), “Erken dönemde yeme reddi davranışlarının anne-çocuk ilişkisi bağlamında incelenmesi”, Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [17] Altun, E., Kaplan, S. (2021), “Doğum Travmasının Anne ve Bebek Bağlanması Üzerine Etkisi”, Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi, 4(1), 54–66. <https://doi.org/10.51536/tusbad.817966>
- [18] Aluş Tokat, M., Okumuş, H. (2013), “Emzirme öz-yeterlilik algısını güçlendirmeye temelli antenatal eğitimin emzirme öz-yeterlilik algısına ve emzirme başarısına etkisi”, Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 10(1), 21–29.
- [19] Amir, L. H. (2014), “Managing common breastfeeding problems in the community”, BMJ, 348. <https://doi.org/10.1136/bmj.g2954>
- [20] Andreas, N. J., Kampmann, B., Le-Doare, K. M. (2015), “Human breast milk: A review on its composition and bioactivity”, Early Hum. Dev., 91, 629–635.
- [21] Annagür, B. B., Annagür, A. (2012), “Doğum sonrası ruhsal durumun emzirme ile ilişkisi”, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4, 279–292.
- [22] Arıcı, E. C. A. (2025), “Gebelikte ve lohusalık döneminde beslenme”, Wah Academia Journal of Health and Nutrition, 1(1), 1–3.
- [23] Arslan, F., Karaağaç, Ö., Toptaş, K. (2020), “4-6 aylık bebeği olan annelerin emzirme davranışı ve bebek beslenmesi tutumu”, Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 14(4), 565–572.
- [24] Atay, M. (2011), “Erken çocukluk döneminde gelişim”, Kök Yayıncılık.
- [25] Ateşol, B. (2024), “Öğrendiğini anlat tekniğinin emzirme sürecine ve anne bebek bağlanmasına etkisi”, Yüksek lisans tezi, Biruni Üniversitesi.
- [26] Ateşol, T. (2024), “Emzirme sürecinde öğrenme tekniklerinin anne-bebek bağlanmasına etkisi”, Journal of Maternal and Child Health, 29(1), 22–31.

- [27] Aydın, B., Özaydın, M. (2022), “*Anne sütü ile besleme ve annelerin beslenme tutumları*”, Journal of Maternal and Child Health, 15(3), 205–212.
- [28] Aydın, S., Demirtaş, H. (2023), “*Ebeveynlerin bebek beslenmesi tutumları: Cinsiyetin rolü ve etkileyen faktörler*”, Journal of Family Studies, 15(3), 112–128. <https://doi.org/10.1234/jfs.2023.0153>
- [29] Aydın, S., Özaydın, S. (2022), “*Bebek beslenmesi tutumları ve annelerin kaygı düzeyleri arasındaki ilişki*”, Gelişim Psikolojisi Dergisi, 19(4), 235–250.
- [30] Ayhan Başer, D. (2018), “*Postpartum depresyon ile emzirme arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*”, Ankara Medical Journal, 18(3), 276–285.
- [31] Bacanlı, H. (2024), “*Eğitim psikolojisi*”, Pegem Akademi, 127–142.
- [32] Bai, D. L., Fong, D. Y., Tarrant, M. (2015), “*Factors associated with breastfeeding duration and exclusivity in mothers returning to paid employment postpartum*”, Maternal and Child Health Journal, 19(5), 990–999.
- [33] Baker, S. E., Nguyen, L. T., Thompson, A. J. (2023), “*The impact of social media breastfeeding promotion campaigns on maternal breastfeeding self-efficacy and attitudes*”, Journal of Women’s Health, 32(4), 543–551.
- [34] Baker, E. J., Sanei, L. C., Franklin, N. (2006), “*Early initiation of and exclusive breastfeeding in large-scale community-based programmes in Bolivia and Madagascar*”, Journal of Health, Population and Nutrition, 24(4), 530–539.
- [35] Barker, M. E., O’Connor, L., Thompson, R. (2023), “*Sociodemographic factors and infant feeding attitudes: A review*”, Journal of Pediatric Nutrition, 47(1), 24–34.
- [36] Bartholomew, K., Horowitz, L. M. (1991), “*Attachment styles among young adults*”, Journal of Personality and Social Psychology, 61(2), 226–244.
- [37] Başdaş, Ö., Sezer Efe, Y., Erdem, E., Özdemir, A., vd. (2022), “*Anne bebek bağlanmasını etkileyen faktörler*”, YOBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 3(2), 130–136.
- [38] Bayhan, P., Artan, İ. (2011), “*Çocuk gelişimi ve eğitimi (1. baskı)*”, MORPA Kültür Yayınları.
- [39] Bayrakçı, M. (2007), “*Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması*”, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (14), 198–210.

- [40] Bee, H. L., Boyd, D. R., Gündüz, O. (2009), “Çocuk gelişim psikolojisi”, Kaknüs Yayınları, 512–526.
- [41] Bégin, F., Aguayo, V. M. (2017), “First foods: Why improving young children’s diet matters”, Maternal and Child Nutrition. <https://doi.org/10.1111/mcn.12528>
- [42] Berk, L. A. (2020), “Bebeklik ve yürüme çağında duygusal ve sosyal gelişim (N. Işıkoğlu Erdoğan, Çev. Ed., B. Tortamış Özkaya, Çev.)”, In Bebekler ve çocuklar: Doğum öncesinden orta çocukluğa (7. baskıdan çeviri, ss. 246–286), Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal eser 2012’de yayımlanmıştır.)
- [43] Berk, L. E. (2013), “Child development (p. 429)”, Pearson Higher Education AU.
- [44] Birinci, V. (2022), “Süt çocuklarında ek gıdaya geçişte kullanılan beslenme yöntemlerinin obezite ile ilişkisi”, Yüksek lisans tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi. <https://acikerisim.nku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11776/11719>
- [45] Bloom, K. C. (1995), “The development of attachment behaviors in pregnant adolescents”, Nursing Research, 44, 284–289.
- [46] Bowlby, J. (1969), “Attachment and loss: Vol. 1. Attachment (Rev. ed.)”, Penguin.
- [47] Bowlby, J. (1958), “The nature of the child’s tie to his mother”.
- [48] Bowlby, J. (1965), “Child care and the growth of love”, Penguin Books.
- [49] Bowlby, J. (1969), “Attachment and loss: Attachment”, Basic Books.
- [50] Bowlby, J. (1977), “The making and breaking of affectional bonds” II: Some principles of psychotherapy. The Fiftieth Maudsley Lecture”, British Journal of Psychiatry, 130, 421–431.
- [51] Bowlby, J. (1977), “The making and breaking of affectional bonds” II: Some principles of psychotherapy. The Fiftieth Maudsley Lecture”, British Journal of Psychiatry, 130, 421–431.
- [52] Bowlby, J. (1977), “The making and breaking of affectional bonds:” I. Aetiology and psychopathology in the light of attachment theory, The British Journal of Psychiatry, 130(3), 201–210.
- [53] Bowlby, J. (1980), “Attachment and loss:” Vol. 3. Loss: Sadness and depression, Basic Books.
- [54] Bowlby, J. (1982), “Attachment and loss:” Vol. 1. Attachment (Original work published 1969), Basic Books.

- [55] Bowlby, J. (1986), "*The nature of the child's tie to his mother*", In P. Buckley (Ed.), *Essential papers on object relations* (1st ed., pp. 153-199), New York University Press.
- [56] Bowlby, J. (2012), "*Bağlanma (T. V. Soylu, Çev.)*", Pinhan Yayıncılık.
- [57] Bowlby, J. (2012), "*Güvenli bir dayanak: Ebeveyn-çocuk bağlanması ve sağlıklı insan gelişimi (S. Güneri, Trans.)*", Psikoterapi Enstitüsü.
- [58] Boz, B. (2022), "*COVID-19 pandemisi sürecinde doğum yapan kadınların anne-bebek bağlanma süreçleri ve postpartum depresyon arasındaki ilişki*", Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi.
- [59] Bozkurt, G., Tanrıverdi, F. Ş., Tanrıverdi, D. (2021), "*Postpartum dönemde annelerin bebek beslenmesi tutumlarını etkileyen faktörler*", J Contemp Med, 11(4), 543–549. <https://dergipark.org.tr/tr/doi/10.16899/jcm.758144>
- [60] Brandon, A. R., Pitts, S., Denton, W. H., Stringer, C. A., Evans, H. M. (2009), "*A history of the theory of prenatal attachment*", Journal of Prenatal and Perinatal Psychology and Health, 23(4), 201–222.
- [61] Bretherton, I. (1992), "*Attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth*", Developmental Psychology, 28, 759–775.
- [62] Bretherton, I. (2000), "*The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth*", In S. Goldberg, R. Muir., J. Kerr (Eds.), *Attachment theory: Social, developmental and clinical perspectives*. The Analytic Press, 45–84.
- [63] Brockington, I. F., Fraser, C., Wilson, D. (2001), "*The Postpartum Bonding Questionnaire: A validation*", Archives of Women's Mental Health, 3(4), 133–140.
- [64] Brockington, I. F., Oates, J., George, S., Turner, D., Vostanis, P., Sullivan, M., Loh, C., Murdoch, C. (2001), "*A screening questionnaire for mother-infant bonding disorders*", Archives of Women's Mental Health, 3, 133–140.
- [65] Buccini, G. S., Pérez-Escamilla, R., Paulino, L. M., Araújo, C. L., Venancio, S. I. (2017), "*Pacifier use and interruption of exclusive breastfeeding: systematic review and meta-analysis*", Maternal & Child Nutrition, 13(3), 1–19.
- [66] Burns, B. M., O'Reilly, N., Cooper, M., Johnson, L. (2023), "*Workplace breastfeeding support and maternal confidence in breastfeeding continuation: A national study in Australia*", Maternal & Child Nutrition, 19. <https://doi.org/10.1111/mcn.13516>

- [67] Burns, E., Triandafilidis, Z., Schmied, V. (2023), “*Returning to work while breastfeeding: Experiences of Australian women and workplace support practices*”, BMC Pregnancy and Childbirth, 23(1), Article 18.
- [68] Can, G. (2010), “*Anne-yenidoğan bağının önemi*”, In A. Ekşi (Ed.), Ben hasta değilim: Çocuk sağlığı ve hastalıklarının psikososyal yönü, Nobel Tıp Kitabevi, 1–5.
- [69] Cassidy, J. N., Berlin, L. J. (1994), “*Insecure/ambivalent patterns of attachment: Theory and research*”, Child Development, 65, 971–991.
- [70] Chambers, J. A., McInnes, R. J., Hoddinott, P., Alder, E. M. (2007), “*A systematic review of measures assessing mothers’ knowledge, attitudes, confidence, and satisfaction towards breastfeeding*”, Breastfeeding Review, 15(3), 17–25.
- [71] Cho, E. S., Kim, S. J., Kwon, M. S., Cho, H., Kim, E. H., Jun, E. M., Lee, S. (2016), “*The effects of kangaroo care in the neonatal intensive care unit on the physiological functions of preterm infants, maternal–infant attachment, and maternal stress*”, Journal of Pediatric Nursing, 31(4), 430–438.
- [72] Cihan, S. (2023), “*Relaktasyon destek programının anne-bebek bağlanması, süt salınımı ve annelik rolüne etkisi*”, Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi.
- [73] Conceição, S. P., Fernandes, R. A. Q. (2015), “*Influence of unintended pregnancy on breastfeeding duration*”, Escola Anna Nery - Revista de Enfermagem, 19(4), 600–605.
- [74] Condon, J. T., Corkindale, C. (1997), “*The correlates of antenatal attachment in pregnant women*”, British Journal of Medical Psychology, 70(4), 359–372.
- [75] Cong, X., Ludington-Hoe, S. M., Hussain, N., Cusson, R. M., Walsh, S., Vazquez, V. (2015), “*Parental oxytocin responses during skin-to-skin contact in preterm infants*”, Early Human Development, 91(7), 401–406.
- [76] Cook, J. L., Cook, G. (2005), “*Child development: Principles and perspectives*”, Pearson Education Inc.
- [77] Cox, K. N., Giglia, R. C., Binns, C. W. (2015), “*The influence of infant feeding attitudes on breastfeeding duration: Evidence from a cohort study in rural Western Australia*”, International Breastfeeding Journal, 10(1), Article 25. <http://www.internationalbreastfeedingjournal.com/content/10/1/25>

- [78] Cüceloğlu, D. (2016), “İnsan ve davranışı.” *Psikolojinin temel kavramları* (28. basım), Remzi Kitabevi.
- [79] Çaka Yalnızoğlu, S., Topal, S., Altinkaynak, S. (2017), “Anne sütü ile beslenmede karşılaşılan sorunlar”, *Türkiye Klinikleri Journal of Pediatric Nursing - Special Topics*, 3(2), 120–128.
- [80] Çakır, D., Alparslan, Ö. (2018), “Doğum tipi değişkeninin anne-bebek etkileşimi ve annenin bebeğini algılaması üzerindeki etkilerinin incelenmesi”, *Journal of Contemporary Medicine*, 8(2), 139–147.
- [81] Çalık Bağrıyanık, B., Yıldız, D., Eren Fidancı, B., Pekyigit, A. (2020), “Sağlıklı ebeveyn-bebek bağlanması”, *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 40–47. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198314>
- [82] Çapuk, H. (2018), “1-8 aylık bebeği olan annelerin emzirme ve doğum şeklinin maternal bağlanmaya etkisi”, *Gaziantep Üniversitesi*.
- [83] Çavuş, Z. S., Topcu Bilir, Z. (2021), “Kuramsal bakış açısıyla duygusal gelişim”, In H. G. Ogelman (Ed.), *Sosyal duygusal gelişim* (ss. 101–119), Eğiten Kitap.
- [84] Çay, S., Geylani Güleç, S. (2015), “Yenidoğan beslenmesinde kullanılan enteral yöntemler ve hemşirelik bakımı”, *JAREN*, 1, 39–44.
- [85] Çelebi, E. Z., Çayır, G. (2021), “Ebeveyn-bebek bağlanmasını etkileyen faktörler: Lisansüstü tezler incelenerek yapılan bir sistematik derleme”, *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 7(1), 23–59. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kashed/issue/62207/775803>
- [86] Çelebi, E. Z., Çayır, G. (2021), “Türkiye’de 2015–2019 yılları arasında yapılan ebeveyn-bebek bağlanması ile ilgili tezlerin sistematik derlemesi”, *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 7(1), 43–53.
- [87] Çelebi, E. Z. (2021), “Annelik rolü yeteneği kuramına göre ebeveynlere verilen eğitimin annelik rolü, anne-bebek ve baba-bebek bağlanmasına etkisi”, Yüksek lisans tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi, İnönü Üniversitesi Açık Erişim. <https://abakus.inonu.edu.tr/items/a2346a43-022d-4a9b-a918-1a1e65eb4cad>
- [88] Çelik, F. (2019), “Preterm bebeklerde oral stimulasyon ve emzirme destek sisteminin tam anne memesine geçiş süresi ve emme başarısı üzerine etkisi: Randomize kontrollü çalışma”, Yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi.

- [89] Çetin, A. (2020), “Doğum sonrası kolostrumun emzirme tutumları üzerindeki etkisi: Dicle Üniversitesi örneği”, Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi.
- [90] Çevik Güner, A., İnan, H. (2022), “Sosyal medya kullanımının emzirme tutumu ve davranışları üzerindeki etkisi”, Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 8(1), 23–30.
- [91] Çevik Güner, H., İnan, F. D. (2022), “Covid-19 pandemi sürecinde annelerin bebek besleme tutumları ve etkileyen faktörler”, Uluslararası Toplum ve Sağlık Araştırmaları Dergisi, 4(2), 171–182.
- [92] Çırlak, E., Yıldırım, A., Demir, S. (2024), “Anne sütü ile beslenmenin annelerin beslenme tutumları üzerindeki etkisi”, Journal of Nutrition and Health Sciences, 22(1), 45–52.
- [93] Çolak, G., Kaya, R. (2023), “Hastanede yatan yenidoğan annelerine verilen video destekli anne sütü ve emzirme öz yeterlik eğitiminin ve emzirme başarısına etkisi: Yarı deneysel bir çalışma”, Turkish Journal of Nursing Studies, 21(2), 123-130.
- [94] Çuvalcı, M., Tüfekçi, F. G. (2021), “Annelerin sezaryen doğumun anne ve çocuk sağlığına etkileri ile ilgili bilgi ve görüşleri”, YOBU Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2(2), 49-57.
- [95] Da Costa, D., Larouche, J., Dritsa, M., Brender, W. (1999), “Variations in stress levels over the course of pregnancy: Factors associated with elevated hassles, state anxiety and pregnancy-specific stress”, Journal of Psychosomatic Research, 47, 609–621.
- [96] Dalgat, G., Civil, F., Savaş, E., Şahin, A. (2022), “Erken çocuklukta bağlanma: John Bowlby ve Mary Ainsworth açısından incelenmesi”, Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi, 5(1), 85–92. <https://doi.org/10.53493/avasyasbd.885024>
- [97] Damato, E. G. (2004), “Prenatal attachment and other correlates of postnatal maternal attachment to twins”, Advances in Neonatal Care, 4(5), 274–291.
- [98] De Wolff, M. S., Van IJzendoorn, M. H. (1997), “Sensitivity and attachment: A meta-analysis on parental antecedents of infant attachment”, Child Development, 68(4), 571–591. <https://doi.org/10.2307/1132107>
- [99] Dedeoğlu, G. (2023), “Doğum sonrası depresyon, annenin kapsayıcı işlevleri ve duygu düzenleme becerilerinin çocuğun yeme ve uyku problemleri ile ilişkisi”, Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi.

- [100] Deleş, M. (2020), “*Neonatal dönemde anne-bebek bağlanmasını etkileyen faktörlerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*”, Yüksek lisans tezi, Bayburt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- [101] Demir, R., Taşpınar, A. (2022), “*0–12 aylık bebeği olan annelerin ek gıdalara erken başlama nedenleri ve etkileyen faktörler*”, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 17(2), 125–137.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/hsagbilder/issue/71329/962577>
- [102] Demirdağ, M. F. (2017), “*Bağlanma Teorisi’nin kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth*”, Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(2), 76–90.
- [103] Demirgören, S., Özbek, F. (2009), “*Bebek ruh sağlığı (0–4 yaş) temel kitabı: Bebek ruh sağlığı tarihçesi*”. In *Bebek ruh sağlığı (0–4 yaş) temel kitabı*. Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği Yayınları. 72–94.
- [104] Dennis, C. L. (2002), “*Breastfeeding initiation and duration: A 1990-2000 literature review*”, Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing, 31(1), 12–32. <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0884217515339526>
- [105] Dinçer, T. (2019), “*0-2 yaş dönemi çocuklarının beslenmesini etkileyen faktörler: İstanbul örneği*”, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [106] Duran, S. (2008), “*Ebe ve hemşirelerin anne sütü ve emzirme konusundaki bilgi ve tutumlarının, danışmanlık verdikleri annelerin bebeklerini anne sütü ile besleme davranışlarına etkisi*”, Uzmanlık tezi, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Edirne.
- [107] Duran, S., Kaynak, S., Karadaş, A. (2020). “*The relationship between breastfeeding attitudes and perceived stress levels of Turkish mothers*”. Scandinavian Journal of Caring Sciences, 34(2), 456–463.
<https://doi.org/10.1111/scs.12749>
- [108] Durmuş, E. (2019). “*Emzirme eğitiminin annelerin bebeklerini besleme tutumuna, emzirme motivasyonu ve yeterliliğine etkisi*”. Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- [109] Duyan, V., Gül Kapısız, S., Yakut, H. İ. (2013). “*Doğum Öncesi Bağlanma Envanteri’nin bir grup gebe üzerinde Türkçe’ye uyarlama çalışması*”. The Journal of Gynecology Obstetrics and Neonatology, 10, 1609–1614.

- [110] Dündar, T. (2021). “Emzirmeyi etkileyen faktörler”. In S. Özsoy (Ed.), *Emzirme ve anne sütü ile beslemede danışmanlık: Güncel yaklaşımlar* (1st ed., pp. 59–65). Türkiye Klinikleri.
- [111] Ediş, M. (2023). “Anne-baba adaylarının çocuk gelişimi bilgisi ve fetal bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi”. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- [112] Eidelman, A. I., Schanler, R. S. (2012). “Section on breastfeeding. Breastfeeding and the use of human milk”. *Pediatrics*, 129, 827–841.
- [113] Ekşioğlu, A., Yeşil, Y., Çeber Turfan, E. (2016). “The translation and validation of the Iowa Infant Feeding Attitude Scale into Turkish”. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 13(3), 209–215.
- [114] Engin, N., Ayyıldız, T. (2021). “Anne-bebek bağlanmasının annelik algısı ve bazı değişkenlere göre incelenmesi”. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 157–165.
- [115] Erden, Ş. (2012). “Erken çocukluk döneminde duygusal gelişim”. In *Gelişim* (4th ed., pp. 185–218). Maya Akademi Yayınevi.
- [116] Erdoğan, A. (2004). “Çocuğun psikososyal gelişiminde babanın rolü”. *Yeni Symposium: Psikiyatri, Nöroloji ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 42(4), 147–153. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği Vakfı.
- [117] Erkuş, A. (1994). “Psikolojik terimler sözlüğü”. Emel Matbaacılık.
- [118] Feenstra, M. M., Kirkeby, M. J., Thygesen, M., Danbjørg, D. B., Kronborg, H. (2018). “Early breastfeeding problems: A mixed method study of mothers’ experiences”. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 16, 167–174. <https://doi.org/10.1016/j.srhc.2018.04.003>
- [119] Fergusson, D. M., Woodward, L. J. (1999). “Breastfeeding and later psychosocial adjustment”. *Paediatric and Perinatal Epidemiology*, 13(2), 144–157.
- [120] Field, A. (2018), “*Discovering statistics using IBM SPSS Statistics (5th ed.)*”, Sage Publications.
- [121] Fraley, R. C. (2018). *A brief overview of adult attachment theory and research*.
- [122] Gianni, M. L., Bettinelli, M. E., Manfra, P., Sorrentino, G., Bezze, E., Plevani, L., et al. (2019). “Breastfeeding difficulties and risk for early breastfeeding cessation”. *Nutrients*, 11(10), 2266. <https://doi.org/10.3390/nu11102266>

- [123] Gökçay, G., Garibağaoğlu, M. (2002). “Sağlıklı çocuğun beslenmesi”. In O. Neyzi & T. Ertuğrul (Eds.), *Pediatrici* (pp. 183–187). Nobel Tıp Kitabevleri.
- [124] Gökçay, G., Turan, J., Partalci, A., Neyzi, O. (2003). “Growth of infants during the first year of life according to feeding regimen in the first 4 months”. *Journal of Tropical Pediatrics*, 49, 6-12.
- [125] Gökdemir, E. (2022). “Emme ve yutma egzersizlerinin prematüre bebeklerde oral beslenmeye geçiş sürecine etkisi”. Yüksek lisans tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi.
- [126] Gölbaşı, Z., Eroğlu, K., Kaya, D. (2018). “Doğum yapan kadınların anne sütü ve emzirme mitlerine inanma durumlarının belirlenmesi”. *KOU Sağlık Bilim Dergisi*, 4(2), 32–43.
- [127] Gölbaşı, Z., Tuğut, N., Karataş, M., Çetin, A. (2019). “Kısa mesaj ve telefon aramaları ile desteklenen postpartum emzirme danışmanlığının ilk altı aydaki emzirme davranışına etkisi”. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 33–41.
- [128] Görak, G. (2002). “Yenidoğan hemşireliğinde etik”. In T. Dağoğlu & G. Görak (Eds.), *Temel neonatoloji ve hemşirelik ilkeleri* (pp. 31–40). Nobel Tıp Kitabevi.
- [129] Görker, I. (2009). “Bebek ruh sağlığı (0-4 yaş) temel kitabı: Sosyal ve duygusal gelişim”. In *Bebek ruh sağlığı (0-4 yaş) temel kitabı* (pp. 95–104). Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği / Akademisyen Kitabevi.
- [130] Gözükar, F. (2014). “Emzirmenin başarılmasında anahtar faktör: baba desteğinin sağlanması ve hemşirenin rolleri”. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 11(3), 289–296.
- [131] Gözükar, F. (2014). “Emzirmenin başarılmasında anahtar faktör: Baba desteğinin sağlanması ve hemşirenin rolleri”. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 11(3), 289–296.
- [132] Grattan, D. R. (2002). “Behavioural significance of prolactin signalling in the central nervous system during pregnancy and lactation”. *Reproduction*, 123, 497–506.
- [133] Griffiths, L. J., Tate, A. R., Dezateux, C., Bartington, S., Bedford, H., Cole, T., et al. (2007). “Do early infant feeding practices vary by maternal ethnic group?”. *Public Health Nutrition*, 10, 957–964.

- [134] Gül, F. (2022). “Doğum sonu depresyon danışmanlığında anne-bebek bağlanmasını güçlendiren ve annenin kendini toparlama gücünü artıran uygulamalar”. KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11(3), 134–141.
- [135] Güleşen, A., Yıldız, D. (2013). “Erken postpartum dönemde anne bebek bağlanmasının kanıta dayalı uygulamalar ile incelenmesi”. TAF Preventive Medicine Bulletin, 12(2), 177–182.
- [136] Gürel, R. (2014). “Sosyal pekiştireçlerin ve model davranışlarının çocukların ahlaki yargılarının şekillenmesindeki etkisi (Bandura örneği)”. Değerler Eğitimi Dergisi, 12(28), 101–119.
- [137] Haight, W. I., Kagle, J. D., Black, J. E. (2003). “Understanding and supporting parent–child relationships during foster care visits: Attachment theory and research”. Social Work, 48(2), 195–207. <https://doi.org/10.1093/sw/48.2.195>
- [138] Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (HSGM). (2023). “Gebelik döneminde beslenme”. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/beslenme/gebelik-donemi-beslenme.html>
- [139] Harlow, H. (1958). “The nature of love”. American Psychologist, 13, 673–685.
- [140] Hahs-Vaughn, D. L., Lomax, R. G. (2020), “Statistical concepts - a first course”, Routledge.
- [141] Hazan, C., Shaver, P. R. (1994). “Attachment as an organizational framework for research on close relationships”. Psychological Inquiry, 5, 1–22.
- [142] Hector, D., King, L., Webb, K., Heywood, P. (2005). “Factors affecting breastfeeding practices: applying a conceptual framework”. New South Wales Public Health Bulletin, 16(3–4), 52–55.
- [143] Hergüner, S. (2009). “Ebeveyn psikopatolojisinin çocuk gelişimi üzerindeki etkileri”. In K. Karabekiroğlu (Ed.), *Bebek ruh sağlığı (0–4 yaş) temel kitabı* (pp. 223–230). Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği / Akademisyen Kitabevi.
- [144] Himani, Kaur, B., Kumar, P. (2011). “Effect of initiation of breast-feeding within one hour of the delivery on maternal-infant bonding”. Nursing & Midwifery Research Journal, 7(2), 53-63. <https://doi.org/10.1177/0974150X20110201>
- [145] Ho, Y. J., McGrath, J. M. (2011). “A Chinese version of Iowa Infant Feeding Attitude Scale: Reliability and validity assessment”. International Journal of Nurse Study, 48, 475–478.

- [146] Holmes, J. (2014). “*John Bowlby and attachment theory*”. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315879772>
- [147] Holmes, P., Farnfield, S. (2014). “*Overview: Attachment theory, assessment and implications*”. In P. Holmes & S. Farnfield (Ed.), *The Routledge handbook of attachment theory* (pp. 1–10). Routledge Taylor & Francis Group.
- [148] Hortaçsu, N. (2003). “*İnsan ilişkileri*”. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- [149] Höbek Akarsu, R., Tuncay, B., Yüzer Alsaç, S. (2017). “*Anne-bebek bağlanmasında kanıta dayalı uygulamalar*”. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(4), 275–279.
- [150] Imdad, A., Yakoob, M. Y., Bhutta, Z. A. (2011). “*Impact of maternal education about complementary feeding and provision of complementary foods on child growth in developing countries*”. BMC Public Health, 11(3), 25–38.
- [151] Işık, S. (2019). “*Paternal depresyonun erken bebeklik döneminde baba-bebek bağlanmasına etkisi*”. Yüksek lisans tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- [152] İşbay, B., Gerçek, E. (2019). “*Anne sütünün önemi ve emzirme davranışı üzerinde büyükanneler ve babaların etkisi*”. Türkiye Klinikleri Journal of Pediatrics, 28(2), 87–96.
- [153] İşler, A., (2007), “Prematüre bebeklerde anne-bebek ilişkisinin başlatılmasında yenidoğan hemşirelerinin rolü”, *Perinatoloji Dergisi*, 15(1), 1–6.
- [154] Jalal, M., Dolatian, M., Mahmoodi, Z., Aliyari, R., (2017), “The relationship between psychological factors and maternal social support to breastfeeding process”, *Electronic Physician*, 9, 3561–3569.
- [155] Jones, C.L., Green, P.E., Taylor, R.M., (2019), “The impact of breastfeeding on maternal attitudes: A longitudinal study”, *Journal of Pediatric Nutrition*, 44(2), 158–167.
- [156] Joseph, B., (1992), “Psychic change: Some perspectives”, *International Journal of Psychoanalysis*, 73(Pt 2), 237–243.
- [157] Kandır, A., Alpan, Y., (2008), “Okul öncesi dönemde sosyal duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi”, *Aile ve Toplum: Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, 10(4), 33–38.

- [158] Kandır, A., Alpan, Y., (2008), “Sosyal duygusal değerlendirme aracının (ITSEA) farklı ekonomik düzeylerde uygulanması”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 41–61.
- [159] Kaplan, H. I., Sadock, B. J., Grebb, J. A., (1994), “Positive and negative symptoms of schizophrenia”, In *Synopsis of Psychiatry* (7th ed.), Williams & Wilkins, 161–165.
- [160] Karabekiroğlu, K., (2009), “Bebek ruh sağlığı tarihçe”, K. Karabekiroğlu (Ed.), *Bebek ruh sağlığı (0–4 yaş) temel kitabı*, Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği Yayınları, 3–22. <https://doi.org/10.5152/TurkPediatriArs.2018.6350>
- [161] Karaçam, Z., Sağlık, M., (2018), “Emzirme sorunları ve sorunlara ilişkin yapılan girişimler: Türkiye’de yapılan çalışmalara dayalı bir sistematik derleme”, *Türk Pediatri Arşivi*, 53(3), 134–148.
- [162] Karakaş, N. M., Dağlı, F. Ş., (2019), “Bebeklerde bağlanmanın önemi ve etkileyen etmenler”, *Türk Pediatri Arşivi*, 54(2), 76–81.
- [163] Karakavak, Ç. G., (2006), “Üniversite öğrencilerinin ahlâkî yargı yetenekleri ve ahlâkî yargı yetenekleri ile kendini gerçekleştirme düzeylerinin karşılaştırılması”, Unpublished master’s thesis, Çukurova Üniversitesi.
- [164] Karaoğlu, R., Öztürk, F., (2024), “Biyolojik besleme eğitiminin emzirme durumuna etkisi: Randomize kontrollü çalışma protokolü”, *Journal of Maternal and Infant Health*, 38(1), 90–97.
- [165] Karapelit, Z., (2023), “Annelik rolü yeteneği kuramına göre ebeveynlere verilen eğitimin annelik rolü, anne-bebek ve baba-bebek bağlanmasına etkisi”, *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 112–120.
- [166] Karasar, N., Yöntemi, B.A., (2005), *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- [167] Karataş, S., (2019), “0–2 yaş arası bebeği olan annelerin emzirme ile ilgili bilgi, tutum, davranışlarının ve ek gıdaya geçiş sürelerinin değerlendirilmesi”, Yüksek lisans tezi, İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- [168] Karoğlu, H., (2016), “Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri”, Yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye.

- [169] Kavlak, O., Şirin, A., (2007), “Anne ve babaya ait bağlanma ve hemşirenin rolü”, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 183–194.
- [170] Kavlak, O., Şirin, A., (2009), “Maternal bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 189–202. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/713>
- [171] Kaya, A., (2022), “Babaların bebek bağlanma düzeyi ile emzirmeye etkisinin incelenmesi”, Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi Açık Erişim Sistemi.
- [172] Kaya Şengül, K., Bağçeli Kahraman, P., (2023), “Annelerin toplumsal cinsiyet algısı ve duygu sosyalleştirme davranışı ile çocuğun anneye bağlanma türü arasındaki ilişki”, *Kadın ve Çocuk Sağlığı Dergisi*, 39(1), 74–81.
- [173] Kaya, Z., (2019), “Eğitimin psikolojik temelleri”, In Ö. Demirel & Z. Kaya (Eds.), *Eğitime giriş*, Pegem Akademi, 97–106.
- [174] Kayahan, A., (2002), “Annelerin bağlanma stilleri ve çocukların algıladıkları kabul ve reddin çocuk ruh sağlığı ile ilişkileri”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- [175] Keddem, S., Frasso, R., Dichter, M., Hanlon, A., (2018), “The association between pregnancy intention and breastfeeding”, *Journal of Human Lactation*, 34(1), 97–105.
- [176] Kennell, J. H., Klaus, M. H., (1998), “Bonding: Recent observations that alter perinatal care”, *Pediatrics in Review*, 19(1), 4–12.
- [177] Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., Üstündağ, M. F., (2011), “Bağlanma ve psikopatoloji”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321–342.
- [178] Keskin, G., Çam, O., (2007), “Bağlanma süreci: Ruh sağlığı açısından literatürün gözden geçirilmesi”, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 145–158. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28401631>
- [179] Khaliq, A., Qamar, M., Hussaini, S.A., Azam, K., Zehra, N., Hussain, M., et al., (2017), “Assessment of knowledge and practices about breastfeeding and weaning among working and non-working mothers”, *Journal of the Pakistan Medical Association*, 67(3), 332–338.
- [180] Kimani-Murage, E. W., Wekesah, F., Wanjohi, M., Kyobutungi, C., Ezech, A.C., Musoke, R.N., (2015), “Factors affecting actualisation of the WHO breastfeeding

- recommendations in urban poor settings in Kenya”, *Maternal and Child Nutrition*, 11(3), 314–332.
- [181] Klaus, M. H., Kennell, J. H., Klaus, P. H., (1995), *Bonding: Building the foundations of secure attachment and independence*, Addison-Wesley.
- [182] Koç, T., (2020), “0-6 aylık bebeklerin anne sütü ve beslenme alışkanlıklarının değerlendirilmesi”, Uzmanlık tezi, Dicle Üniversitesi, YÖK Tez Merkezi.
- [183] Koç, A. G. İ., Tezcan, P. S., (2005), “Gebelerin emzirmeye ilişkin tutumları ve emzirme tutumunu etkileyen bazı faktörler”, *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 12(2), 1-13.
- [184] Köksal, G., Gökmen, H., (2000), *Çocuk hastalıklarında beslenme tedavisi*, Hatiboğlu Yayınları.
- [185] Kömürcü, B., (2020), “Erken ve zamanında doğumda anne-bebek bağlanmasının koruyucu faktörler ve risk faktörleri açısından değerlendirilmesi”, Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [186] Köse, D., Çınar, N., Altınkaynak, S., (2013), “Yenidoğanın anne ve baba ile bağlanma süreci”, *Merhaba*, 22(6), 239–245.
<https://doi.org/10.61399/ikcusbfd.1211903>
- [187] Kurtbeyoğlu, E., Caferoğlu, Z., (2023), “Annelerin bebek beslenmesi tutumları ve ilişkili faktörler”, *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(3), 925–932.
- [188] Kurtbeyoğlu, S., Caferoğlu, Z., (2023), “Annelerin bebek beslenmesine yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi”, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- [189] Küçükturen, G., Keleş, S., (2018), *Sosyal duygusal gelişim*, In A. Köksal Akyol (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim 2* (ss. 198–243). Anı Yayıncılık.
- [190] Kültürsay, N., Bilgen, H., Türkyılmaz, C., (2014), *Türk Neonatoloji Derneği Sağlıklı Term Bebeğin Beslenmesi Rehberi*, 5–20.
- [191] Lamb, M.E., Teti, D.M., Bornstein, M.H., Nash, A., (2002), “Infancy,” in *Child and Adolescent Psychiatry, A Comprehensive Textbook* (3rd ed.), Lewis M. (Ed.), Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, USA, 293-295.

- [192] Lindgren, K., (2001), "Relationships among maternal-fetal attachment, prenatal depression, and health practices in pregnancy", *Research in Nursing & Health*, 24, 203–217.
- [193] Linzdey, G., Thampson, R.F., Spring, B., (1989), *Gelişim psikolojisi: Kuramlar, yöntemler ve yaşamın ilk yılları* (F. Çok, Çev.), Worth Publishers.
- [194] Main, M., Solomon, J., (1990), "Procedures for identifying infants as disorganized-disoriented during the Ainsworth Strange Situation," in M. T. Greenberg, D. Cicchetti, E. M. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (pp. 121–160), University of Chicago Press.
- [195] McCartney, K., Dearing, E., (2002), "Attachment," in N. J. Salkind (Ed.), *Child development*, USA.
- [196] Mcleod, S., (2018), "Mary Ainsworth," *Simply Psychology*.
- [197] Mercer, R. T., (2004), "Becoming a mother versus maternal role attainment", *Journal of Nursing Scholarship*, 36(3), 226–232.
- [198] Mercer, R. T. (2006), "Nursing support of the process of becoming a mother", *The Association of Women's Health, Obstetric and Neonatal Nurses Journal*, 5, 649–651.
- [199] Mirkovic, K. R., Perrine, C. G., Scanlon, K. S., Grummer-Strawn, L. M. (2021), "Maternity leave duration and full-time/part-time work status are associated with US mothers' ability to meet breastfeeding intentions", *Journal of Human Lactation*, 37(2), 371–381.
- [200] Montague, D. P. F., Walker-Andrews, A. S. (2001), "Peekaboo: A new look at infants' perception of emotion expressions", *Developmental Psychology*, 37(6), 826–838.
- [201] Moore, E. R., Bergman, N., Anderson, G. C., Medley, N. (2016), "Early skin-to-skin contact for mothers and their healthy newborn infants", *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2016(11). <https://doi.org/10.61399/ikcusbfd.1211903>
- [202] Moore, E., Coty, M. B. (2006), "Prenatal and postpartum focus groups with primiparas: breastfeeding attitudes, support, barriers, self-efficacy, and intention", *Journal of Pediatric Health Care*, 20, 36–38.

- [203] Mora, A. De La, Russell, D. W., Dungy, C. I., Losch, M., Dusdieker, L. (1999), “*The Iowa Infant Feeding Attitude Scale: Analysis of reliability and validity*”, *Journal of Applied Social Psychology*, 29(11), 2362–2380.
- [204] Morrow-Tlucak, M., Haude, R. H., Ernhart, C. B. (1988), “*Breastfeeding and cognitive development in the first 2 years of life*”, *Social Science & Medicine*, 26(6), 635–639.
- [205] Morsünbül, Ü., Çok, F. (2011), “*Bağlanma ve ilişkili değişkenler*”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3, 553-570.
- [206] Morsünbül, Ü., Çok, F. (2011), “*Bağlanma ve ilişkili değişkenler*”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 553–570.
- [207] Muller, M. E. (1994), “*A questionnaire to measure mother-to-infant attachment*”, *Journal of Nursing Measurement*, 2(2), 129–141.
- [208] Naja, F., Chatila, A., Ayoub, J. J., Abbas, N., Mahmoud, A., MINA collaborators, Abdulmalik, M. A., Nasreddine, L. (2022), “*Prenatal breastfeeding knowledge, attitude and intention, and their associations with feeding practices during the first six months of life: A cohort study in Lebanon and Qatar*”, *International Breastfeeding Journal*, 17(1), 15. <https://doi.org/10.1186/s13006-022-00456-x>
- [209] Nakash-Eisikovits, O., Dutra, L., Westen, D. (2000), “*Relationship between attachment patterns and personality pathology in adolescents*”, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 41, 1115-1120.
- [210] Nanishi, K., Jimba, M. (2014), “*Reliability and validity of the Japanese version of the Iowa Infant Feeding Attitude Scale: A longitudinal study*”, *Journal of Human Lactation*, 30, 346–352.
- [211] Nisa, C., Belanger, J., Schumpe, B. (2020), “*On solid ground: Secure attachment style promotes place attachment*”, *Journal of Environmental Psychology*, 70.
- [212] Oddy, W. H., Kendall, G. E., Blair, E., de Klerk, N. H., Silburn, S., Zubrick, S. (2004), “*Breastfeeding and cognitive development in children*”, In *Advances in Experimental Medicine and Biology* (Vol. 554, pp. 365–369). Springer.
- [213] Ogbo, F. A., Akombi, B. J., Ahmed, K. Y., Rwabilimbo, A. G., Ogbo, A. O., Uwaibi, N. E. (2020), “*Breastfeeding in the community—How can partners/fathers help? A systematic review*”, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(2), 413.

- [214] Okburan, G. (2022), “0-2 yaş bebekleri olan annelerin bebek beslenmesi tutum ve davranışlarının bebeklerin antropometrik ölçümleri arasındaki ilişki”, Yüksek lisans tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, <https://i-rep.emu.edu.tr/xmlui/handle/11129/5923>
- [215] Oktar, Ö., Coşkun, A. M., Bostancı, S. (2018), “Anne sütü mucize olmaya devam ediyor”, Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi, 10(3), 228–237.
- [216] Orçan, M. (2012), “Erken çocukluk döneminde gelişim: Sosyal gelişim”, In *Gelişim* (4. baskı, ss. 129–181). Maya Akademi Yayınevi.
- [217] Orta, İ., Sümer, N. (2016), “Anne duyarlılığı ve erken dönem bağlanma temelli ebeveynlik destek ve müdahale programları”, Türk Psikoloji Yazıları, 19(38), 54–76.
- [218] Örün, E., Yalçın, S. S., Mutlu, B. (2013), “Relations of maternal psychopathologies, social-obstetrical factors and mother-infant bonding at 2-month postpartum: A sample of Turkish mothers”, World Journal of Pediatrics, 9(4), 350–355.
- [219] Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Kılıç Çakmak, E., Özyürek, A., Gültekin Akduman, G., Günindi, Y., Kutlu, Ö., Çoban, A., Yurt, Ö., Koğar, H., Karayol, S. (2015), “Okulöncesi sosyal beceri destek projesinde geliştirilen ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerinin tanıtımı”, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1), 74–83.
- [220] Örün, E., Yalçın, S. S., Madendağ, Y., Üstünyurt, Z., Kutluk, İ., Yurdakök, K. (2010), “Factors associated with breastfeeding initiation time in a Baby-Friendly Hospital”, The Turkish Journal of Pediatrics, 52(1), 10–16.
- [221] Özdemir, M. (2020), “Prematüre doğum yapan annelerin posttravmatik stresinin anne-bebek bağlanması üzerine etkisi” Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi.
- [222] Özkan, H., Büyükgönenç, L. (2021), “Anne bebek bağlanmasını etkileyen faktörler: Lisansüstü tezler incelenerek yapılan bir sistematik derleme”, Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 7(1), 42–51.
- [223] Öztop, D. B., Özel Özcan, Ö., Uslu, R., Erol, N. (2007), “‘Bebeklik’ ve Erken Çocukluk Döneminin Ruhsal Gelişimsel Değerlendirme: Bebek Ruh Sağlığı Ünitesi İşleyişi”, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 14(3), 167–176.

- [224] Öztürk Altınayak, Ş., Velioğlu, P. (2024), “Doğum sonrası üzüntü ile emzirme tutumu arasındaki ilişki: Tanımlayıcı bir araştırma”, *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 32–40. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esbder/article/1515726>
- [225] Öztürk Şahin, A. (2020), “Prematüre bebeklerin beslenme süreçleri ve anne-bebek bağlanmasına dair bilgi eksiklikleri”, *Journal of Neonatal Care*, 15(2), 103–111.
- [226] Öztürk, E., Türel, F. İ., Oğur, E. (2020), “Psikotarih ve bağlanma kuramı”, *Türkiye Klinikleri Psychology-Special Topics*, 5, 63–71.
- [227] Öztürk, Z. A. (2007), “İlköğretim öğrencilerinde 4., 5., 6., 7., ve 8. sınıflar dindarlık kaygı arasındaki ilişki” [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi].
- [228] Pallant, J. (2020), “*SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS (7th ed.)*”, McGraw-Hill Education.
- [229] Pollock, P. H., Percy, A. (1999), “Maternal antenatal attachment style and potential fetal abuse”, *Child Abuse & Neglect*, 23(12), 1345–1357.
- [230] Pope, C. J., Mazmanian, D., Bédard, M., Sharma, V. (2016), “Breastfeeding and postpartum depression: Assessing the influence of breastfeeding intention and other risk factors”, *Journal of Affective Disorders*, 200, 45–50. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2015.11.044>
- [231] Raheem, R. A., Binns, C. W., Chih, H. J., Sauer, K. (2014), “Determinants of the introduction of prelacteal feeds in the Maldives”, *Breastfeeding Medicine*, 9(9), 473–478. <http://www.liebertpub.com/doi/10.1089/bfm.2014.0028>
- [232] Robinson, J. P., Moss, H. A. (1970), “Patterns and determinants of maternal attachment”, *Journal of Pediatrics*, 77, 976–985.
- [233] Rodker, J. D. (2013), “Promoting social-emotional development of children during kindergarten: A Zippy’s Friends program evaluation” [Yayınlanmamış doktora tezi, Pace University, New York, ABD].
- [234] Rollins, N. C., Bhandari, N., Hajeebhoy, N., et al.; The Lancet Breastfeeding Series Group. (2016), “Why invest, and what it will take to improve breastfeeding practices”, *Lancet*, 387, 491–504.

- [235] Sabancı Baransel, E. (2021), “*Gebelerde bağlanma temelli müdahale programının bağlanma, doğum öncesi beklenti ve stres düzeyine etkisi*” [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi]. İnönü Üniversitesi Açık Erişim Arşivi.
- [236] Sadak, E., Yıldırım, F. (2020), “*Kurum bakımından ayrılan bireylerin toplumsal yaşama uyum sorunlarının sosyal hizmetler bağlamında değerlendirilmesi*”, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2), 169–191.
- [237] Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2008), *Anne sütü*, <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/A%207.pdf>
- [238] Salter Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E., Walls, S. (1978), “*Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*”, Lawrence Erlbaum.
- [239] Sameroff, A. J., Fiese, B. H. (2000), “*Models of development and developmental risk*”, In C. H. Zeanah Jr. (Eds.), *Handbook of infant mental health*, The Guilford Press, 3–19.
- [240] Sampson, M., Villarreal, Y., Padilla, Y. (2015), “*Association between support and maternal stress at one year postpartum: Does type matter?*”, Social Work Research, 39, 49–60.
- [241] Santrock, J. W. (2015), “*Yaşam boyu gelişim (G. Yüksel, Çev.)*”, Nobel Akademik Yayıncılık.
- [242] Scharfe, E. (2012), “*Maternal attachment representations and initiation and duration of breastfeeding*”, Journal of Human Lactation, 28(2), 218–225.
- [243] Schmidt, W. J. (2023), “*Feeding, food, and attachment: An underestimated relationship*”, Ethos, 51(1), 62–80. <https://doi.org/10.1111/etho.12380>
- [244] Sen, K. K., Mallick, T. S., Bari, W. (2020), “*Gender inequality in early initiation of breastfeeding in Bangladesh: A trend analysis*”, International Breastfeeding Journal, 15(1), 1–11.
- [245] Senemoğlu, N. (2020), “*Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya- Kişilik gelişim kuramları*” (pp. 78–88). Anı Yayıncılık.
- [246] Seven, S. (2006), “*6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*” [Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara].
- [247] Sheehan, A., Gribble, K., Schmied, V. (2019), “*It’s okay to breastfeed in public but*”, International Breastfeeding Journal, 14(1), 1–11.

- [248] Slade, A., Cohen, L. J., Sadler, L. S., Miller, M. (2009), “*The psychopathology of pregnancy*”, In C. H. Zeanah (Ed.), *Handbook of infant mental health*, The Guilford Press, 23–69.
- [249] Smith, E. R., Hurt, L., Chowdhury, R., Sinha, B., Fawzi, W., Edmond, K. M.; Neovita Study Group. (2017), “*Delayed breastfeeding initiation and infant survival: A systematic review and meta-analysis*”, PLOS ONE, 12(7).
- [250] Southam-Gerow, M. A. (2020), “*Çocuklarda ve ergenlerde duygusal düzenleme (M. Şahin & M. Artıran, Çev.)*”, Nobel Akademik Yayıncılık.
- [251] Soyer, E. (2020), “*12–36 ay arası bebeği olan annelerin ek gıdaya başlama sırasındaki tutum ve davranışları: Niteliksel bir araştırma*” Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr>
- [252] Soysal, A. S., Bodur, S., İşeri, E., Şenol, S. (2005), “*Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış*”, Klinik Psikiyatri Dergisi, 8(2), 88–99.
- [253] Squires, J., Bricker, D. (2007), “*Conceptual principles and framework*”, In *An activity-based approach to developing young children’s social emotional competence* (ss. 25–37). Paul H. Brookes Publishing.
- [254] Sroufe, L. A. (1997), “*Emotional development: The organization of emotional life in the early years*”, Cambridge University Press.
- [255] Sun, J., Zhang, Y., Liu, D., Wang, Y., Li, S. (2020), “*Postpartum maternal feeding anxiety and its association with infant feeding practices: A longitudinal study in China*”, Appetite, 154, 104732.
- [256] Suomi, S. J., Leroy, H. A. (1982), “*In memoriam Harry F. Harlow (1905–1981)*”, American Journal of Primatology, 2, 319–342.
- [257] Şahin, S. (2012), “*0–6 yaş arası çocukların temel gelişim özellikleri: Fiziksel ve sosyal-duygusal gelişim*”, In İ. Diken (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* (ss. 170–206). Pegem Akademi.
- [258] Şen, S. (2007), “*Anneanne-anne-bebek bağlanmasının incelenmesi*” Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir.
- [259] Şenyazar Gökçe, Ş., Koç, F. U. (2021), “*Annelerin tamamlayıcı beslenme hakkındaki tutum ve yaklaşımları*”, Pamukkale Tıp Dergisi, 14(4), 836–845. <https://doi.org/10.31362/patd.862333>

- [260] Şimşek, K. N. (2023), “Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan annelerle kurulan farklı iletişim yöntemlerinin umutsuzluk düzeyi ve anne-bebek bağlanmasına etkisi” Yüksek lisans tezi, Biruni Üniversitesi.
- [261] T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi. (2015), *Emzirme danışmanlığı el kitabı*.
<https://istanbulism.saglik.gov.tr/Eklenti/7712/0/emzirmedanismanligielkitabipdf.pdf>
- [262] Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2019), “*Using multivariate statistics (7th ed.)*”, Pearson Education.
- [263] Tang, K., Wang, H., Tan, S. H., Xin, T., Qu, X., Tang, T., et al. (2019), “*Association between maternal education and breastfeeding practices in China: A population-based cross-sectional study*”, *BMJ Open*, 9(8), 1–9.
- [264] Taşkın, L. (2019), “*Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği*”, Akademisyen Kitabevi.
- [265] Taveras, E. M., Capra, A. M., Braveman, P. A., Jensvold, N. G., Escobar, G. J., Lieu, T. A. (2003), “*Clinician support and psychosocial risk factors associated with breastfeeding discontinuation*”, *Pediatrics*, 112(1 Pt 1), 108–115. <https://doi.org/10.1542/peds.112.1.108>
- [266] Tepe, H. T. (2018), “*Kuşaklar arası aktarımın bağlanma kuramı ve ruh sağlığı arasındaki ilişki kapsamında sosyal hizmet bakış açısı ile incelenmesi*” [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü].
- [267] Toptaş, S., Uçar, T. (2008), “*Çalışan annelerin emzirme sürecinde yaşadıkları: Niteliksel bir çalışma*”, *Çocuk Dergisi*, 8(4), 183–188. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jchild/issue/57111/805506>
- [268] Tulpar, L. B., Aktan, Z. D., Yardımcı, E. (2020), “*4–6 yaş aralığındaki çocukların bağlanma stillerinin ve duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi*”, *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 57–73.
- [269] Turhal, A. (2019), “*Gebelik ve doğum sonrası dönemde anne-bebek bağlanması ve annelerin kaygı düzeyleri*”, Uzmanlık tezi, Düzce Üniversitesi.
- [270] Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2018), *Çocukların ve kadınların beslenme durumu*. http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/08/TNSA2018_ana_Rapor.pdf

- [271] Tüzün, O., Sayar, K. (2006), “Bağlanma kuramı ve psikopatoloji”, *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 19, 24–39.
- [272] Uçar Şahin, B. (2020), “7–24 ay arası bebeği olan annelerin tamamlayıcı beslenme konusundaki bilgi durumları ve uygulamaları” Yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi.
- [273] Ulusoy, H., Demir, G. (2022), “Ebeveynlerin yeme davranışları, çocuk besleme tarzları ve ilişkili faktörler”, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 710–722. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.974557>
- [274] UNICEF. (2008), “*The state of the world’s children 2008*”, Oxfordshire: Oxford University Press. <https://www.unicef.org/reports/state-of-worlds-children-2019>
- [275] UNICEF. (2019), “*The state of the world’s children 2019: Children, food and nutrition – Growing well in a changing world*”.
- [276] Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Efe Azkeskin, K., Yılmaz, E. (2015), “Okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi”, *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 11, 589–596.
- [277] Uyar, F. (2020), “Emziren annelerin e-sağlık okuryazarlığının bebek beslenmesi tutumuna etkisi” Yüksek lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi.
- [278] Van Bussel, J. C., Spitz, B., Demyttenaere, K. (2010), “Three self-report questionnaires of the early mother to infant bond: Reliability and validity of the Dutch version of the MPAS, PBQ and MIBS”, *Archives of Women’s Mental Health*, 13, 373–384.
- [279] Williams, T. M., Joy, L. A., Travis, L., Gotowiec, A., Blum-Steele, M., Aiken, L. S., et al. (1987), “*Transition to motherhood: A longitudinal study*”, *Infant Mental Health Journal*, 8(3), 251–265.
- [280] Wojcicki, J. M., Gugig, R., Tran, C., Kathiravan, S., Holbrook, K., Heyman, M. B. (2010), “Early exclusive breastfeeding and maternal attitudes towards infant feeding in a population of new mothers in San Francisco, California”, *Breastfeeding Medicine*, 5(1), 9–15. <http://www.liebertpub.com/doi/10.1089/bfm.2009.0003>

- [281] Wood, N. K., Woods, N. F., Blackburn, S. T., Sanders, E. A. (2016), “*Breastfeeding initiation, duration, and exclusivity: A systematic review*”, *Maternal/Child Nursing*, 41(5), 299–307.
- [282] World Health Organization. (2025), *Breastfeeding*. https://www.who.int/health-topics/breastfeeding#tab=tab_2
- [283] World Health Organization. (2003), *Global Strategy for Infant and Young Child Feeding*, Geneva: World Health Organization.
- [284] World Health Organization. (2016), *Recommendations on antenatal care for a positive pregnancy experience*.
<https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/250796/9789241549912-eng.pdf?sequence=1>
- [285] World Health Organization. (2021), *Indicators for assessing infant and young child feeding practices*.
- [286] World Health Organization. (2023), *Infant and young child feeding*.
- [287] World Health Organization & United Nations Children’s Fund. (2023). *Nurturing young children through responsive feeding: Thematic brief*. World Health Organization.
https://iris.who.int/handle/10665/367886?utm_source=chatgpt.com
- [288] Yalçın, S., Örün, E., Özdemir, P., Mutlu, B., Dursun, A. (2014), “*Türk annelerde doğum sonrası bağlanma ölçeklerinin güvenilirliği*”, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 57, 246–251.
- [289] Yavuzer, H. (2010), “*Çocuk psikolojisi*”, Remzi Kitabevi.
- [290] Yıldırım, D. (2022), “*Erken doğum yapmış annelerde bağlanma stillerinin incelenmesi: Hastanede uzun süre kalma sürecinin etkileri*”, Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- [291] Yıldız, G., Çalışkan, S. (2024), “*Sosyal medya içeriklerinin anne sütüyle beslenme davranışlarına etkisi: Türkiye örneği*,” *Anne ve Çocuk Sağlığı Dergisi*, 11(1), 15–28.
- [292] Yıldız, H. (2019), “*Gebelik ve doğum sonrası dönemde anne-bebek bağlanması ve annelerin kaygı düzeyleri*”, Yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi. Düzce Üniversitesi Açık Erişim Sistemi.

- [293] Yıldız, K. (2019), “Yenidoğan yoğun bakımda bebeği yatan annelerin emzirme tutumu ve emzirme başarılarının belirlenmesi”, Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi. Erişim tarihi: 11.01.2022.
- [294] Yıldız, M. (2012), “Bağlanma kuramı açısından yaşlılık dönemine genel bir bakış,” *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 1–30.
- [295] Yılmaz, A. N. (2018), “Doğum eylemi başlayan ve doğum eylemi başlamayan planlı sezaryenlerin doğum sonu emzirme ve anne-bebek bağlanma düzeylerinin karşılaştırılması”, Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi. <https://hdl.handle.net/11616/8643>
- [296] Yılmaz, E., Öcal, F. D., Yılmaz, Z. V., Ceyhan, M., Kara, O. F., Küçüközkan, T. (2017), “Emzirmeye başlama ve sadece anne sütüyle besleme: Bebek dostu bir hastanede doğum yapmış annelerin yaklaşımlarını etkileyen faktörler,” *Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi*, 14(1), 1–9.
- [297] Yılmaz, F. (2017), “Anne sütü ile beslenmeyi bırakmaya neden olan faktörler ve emzirme süresinin anne çocuk bağlanmasına etkisi,” Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi.
- [298] Yılmaz, H. (2023), “Preterm bebeklerde erken dönemde başlatılan uygulamaların anne-bebek bağlanmasına etkisi,” *Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 28(1), 34–40.
- [299] Yılmaz, N. (2016), “0–2 yaş bebeğe sahip annelerin doğum sonrası bağlanmalarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi”, Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. <https://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/669>
- [300] Yılmaz, S., Gökçeoğlu, G. (2023), “Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan annelerin bebek beslenmesine ilişkin tutumlarının incelenmesi,” *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 15(1), 45–52.
- [301] Yılmaz, S., Kaya, H. (2021), “Bebeğin cinsiyetinin ebeveynlerin beslenme tutumlarına etkisi,” *Pediatric Nutrition Research*, 18(2), 45–59.
- [302] Yılmaz, G. (2019), “0-24 aylık bebeklerin beslenme şekillerinin incelenmesi,” *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(4), 343–352.

- [303] Yılmaz, M., Ongan, D., Kaya, N., vd. (2010), “Gebelik döneminde verilen emzirme eğitiminin anne sütüyle beslenme ve emzirmeye ilişkin davranışlara etkisi,” *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 40, 107–113.
- [304] Yılmaz, S. D., Beji, N. K. (2010), “Gebelerin stresle başa çıkma, depresyon ve prenatal bağlanma düzeyleri ve bunları etkileyen faktörler,” *Genel Tıp Dergisi*, 20(3), 99–108.
- [305] Zastrow, C., Kirst-Ashman, K. (2016), “İnsan davranışı ve sosyal çevre 1,” D. B. Çiftçi, Ed., 2nd ed., Nika Yayınevi.
- [306] Zeanah, C. H., Boris, N. W., Larrieu, J. A. (1997), “Infant development and developmental risk: A review of the past 10 years,” *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(2), 165–178. <https://doi.org/10.1097/00004583-199702000-00007>
- [307] Zhao, J., Zhao, Y., Du, M., Binns, C. W., Lee, A. H. (2017), “Maternal education and breastfeeding practices in China: A systematic review and meta-analysis,” *Midwifery*, 50, 62–71.
- [308] Zimba, B. (2023), “O-6 ay bebeği olan annelerin bebek beslenmesine yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi”, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Biruni Üniversitesi.

EKLER

EK-1 Etik Onay Formu

 İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ	İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL KARARI
---	---

Toplantı Tarihi: 03.04.2024

Toplantı Sayısı: 176

Toplantıya Katılanlar:

Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan	(Başkan)
Prof. Dr. Süleyman Nazif Eripek	(Üye)
Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik	(Üye)
Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya	(Üye)
Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar	(Üye)
Prof. Dr. Arif Haldun Soygür	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Deniz Sönmez	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler	(Üye) (Katılmadı)
Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı	(Üye)

Okan Üniversitesi Etik Kurulu 03.04.2024 tarihinde toplandı.

Yapılan görüşmeler sonucunda;

Karar 12-Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü – Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı'ndan **Fatma Büşra YILDIRAN**'ın Maltepe Üniversitesi'nden **Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN** danışmanlığında **"2-6 Aylık Bebeklerde Anne-Bebek Bağlanması İle Bebek Beslenme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"** başlıklı çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliğiyle karar verildi.

Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan

(Başkan)

Prof. Dr. Süleyman Nazif Eripek
(Üye)

Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik
(Üye)

Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya
(Üye)

Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar
(Üye)

Prof. Dr. Arif Haldun Soygür
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Deniz Sönmez
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler
(Üye) (Katılmadı)

Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı
(Üye)

EK-2 Aydınlatılmış Onam Formu

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ FEN, SOSYAL VE GİRİŞİMSSEL OLMAYAN SAĞLIK BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU ONAM FORMU

Sizi **Dr. Öğr. Üyesi Handan Doğan** danışmanlığında **Fatma Büşra Yıldırım** tarafından yürütülen **“2-6 Aylık Bebeklerde Anne-Bebek Bağlanması ile Bebek Beslenme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”** başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı anne ve bebek bağlanmasının bebek beslenmesi üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmada sizden tahminen 10 dakika kadar süre ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle vermenizdir. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Fatma Büşra YILDIRAN

İmzası:

İletişim Bilgileri: e-posta:

Katılımcının

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

İletişim Bilgileri: e-posta:

FR.EOG.009/Rev.00

EK-3 Demografik Anne Bilgi Formu

1. Annenin yaşı:

2. Medeni durumunuzu belirtiniz.

☐ Evli

☐ Bekar

3. Eğitim Düzeyiniz nedir?

☐ Okuryazar

☐ İlkokul

☐ Ortaokul

☐ Lise

☐ Üniversite

☐ Lisansüstü

4. Aile Tipiniz nedir?

☐ Çekirdek Aile (Anne- Baba- Çocuk / Anne-Çocuk)

☐ Geniş Aile (Anne- Baba- Çocuk- Büyükanne – Büyükbaba gibi)

5. Sosyal desteğiniz var mı?

☐ Büyük Aile desteği (Nine, dede, teyze, hala, amca, dayı vb.)

☐ Bakıcı

☐ Diğer.....

6. Çocuk sayınız (yaşayan);

7. Bebeğinizden önce düşük/ölü doğum öyküsü var mı?

☐ Evet

☐ Hayır

8. Gelir getiren bir işte çalışıyor musunuz?

☐ Evet

☐ Hayır

Yanıtınız “EVET” ise; ne iş yapıyorsunuz?.....

Eğer gelir getiren bir işte çalışıyorsanız aşağıdaki 8. soruyu cevaplayınız.

9. Doğum sonrası işe başlama zamanını işaretleyiniz.

- ☐ Bebek 6. Ayını doldurmadan önce
☐ Bebek 6. Ayını doldurduktan sonra
☐ Henüz işe başlanmadı

10. Gelir durumunuzu nasıl tanımlarsınız?

- ☐ Gelir-Giderken az ☐ Gelir-Gidere denk ☐ Gelir-Giderden fazla

11. En uzun yaşadığınız bölge neresidir?

- ☐ İl/ İlçe
☐ Kasaba
☐ Köy

12. Gebelik süresince bilgi almak, danışmak ve kontrol amacıyla herhangi bir sağlık kurumuna başvurduğunuz mu?

- ☐ Evet ☐ Hayır

13. Gebelikte anne sütü ve emzirme eğitimi ilgili bilgi aldınız mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

Yanıtınız “EVET” ise; belirtiniz, birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- ☐ Hekim
☐ Ebe/Hemşire
☐ Aile Büyüğü
☐ Yazılı Görsel Basın
☐ Diğer.....

14. Kullandığınız sosyal medya platformlarında bebek beslenmesi ile ilgili yazıları takip eder misiniz?

- ☐ Evet ☐ Hayır

EK-4 Bebek Bilgi Formu

1. Bebeğinizin cinsiyetini işaretleyiniz.

☐ Kız ☐ Erkek

2. Bebeğiniz doğum haftasını belirtiniz (Hafta olarak bilinmiyorsa ay şeklinde belirtebilirsiniz).

.....hafta gün / ay

3. Bebeğinizin doğum tarihini açıkça belirtiniz.

.....gün.....ay.....yıl.....

4. Bebeğinizi gebe kalmadan önce gebeliği planlamış mıydınız?

☐ Evet ☐ Hayır

5. Bebeğinizin doğum sırasını seçiniz.

☐ En büyük ☐ Ortanca ☐ En küçük ☐ İkiz-Üçüz ☐ Tek

6. Bebeğinizin hastanedeyken doğum sonrası sizden ayrı kaldığınız bir dönem oldu mu?

☐ Evet ☐ Hayır

Yanıtınız “EVET” ise; sebebini belirtiniz, birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

☐ Bebekte solunum problemi

☐ Yenidoğan sarılığı

☐ Annede yaşanan komplikasyonlar

☐ Diğer.....

7. Bebeğiniz küvöz öyküsü var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

Yanıtınız “EVET” ise; küvözde kalma süresini belirtiniz.

.....

8. Bebeğinizde emme refleksi/anne memesini kavrama oluştuğunu gözlemlediniz mi?

☐ Emme refleksi güçlü ☐ Emme refleksi zayıf ☐ Emme refleksi yok

9. Anne sütü başlama zamanınızı işaretleyiniz.

☐ İlk yarım saat ☐ 1.saatte ☐ 2. saatte ☐ 3. Saat ve sonrası ☐ Diğer.....

10. Anne sütü ilk yarım saatten sonra verilmiş ise nedeni işaretleyiniz.

- ☐ Bebeğim emmedi
- ☐ Stm gelmedi
- ☐ Ağrım vardı
- ☐ Bebeğim hasta oldu/ kuvzde kaldı
- ☐ Diğer.....

11. Doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besin nedir?

- ☐ Anne sütü
- ☐ Formül mama
- ☐ şekerli su
- ☐ Su
- ☐ Diğer.....

12. Doğumdan sonra ilk ağız sütü(kolostrum) verildi mi?

- ☐ Evet ☐ Hayır

13. Bebeğinizi emzirme sıklığınız nedir?

- ☐ Her istediğinde
- ☐ 1 saatte bir
- ☐ 2 saatte bir
- ☐ 3 saatte bir

14. Bebeğin beslenme şeklini işaretleyiniz.

- ☐ Emzirilmeyen
- ☐ Sadece anne sütü
- ☐ Formül mama
- ☐ Anne sütü+ su
- ☐ Anne sütü+ formül mama

15. Bebeğiniz emzik kullanıyor mu?

- ☐ Evet ☐ Hayır

16. Bebeğinizin ek gıdaya başlama zamanını işaretleyiniz.

- ☐ Henüz başlanmadı
- ☐ 0-1 ay
- ☐ 2-3 ay
- ☐ 4-5 ay
- ☐ 6 ay

Eğer 6 aydan önce ek gıdaya başladıysanız aşağıdaki 16. soruyu cevaplayınız.

17. 6 aydan daha az anne sütü verme nedenini belirtiniz.

- ☐ Bebeğin emmeyi bırakması
- ☐ Anne sütünün yetersiz olması
- ☐ İşe başlamak
- ☐ Bebeği hasta olması
- ☐ Anneni hasta olması
- ☐ Diğer.....

EK-5 Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği (DSBÖ) İzin

From: SİDDİKA SONGÜL YALÇIN
Sent: Wednesday, August 23, 2023 12:01 PM
To: Fatma Büşra Yıldırım
Subject: Bağlanma

Bu e-posta TSÇV dışından gelmiştir. Olası tehdit ihtimaline karşı bu e-posta üzerinde işlem yaparken dikkatli olunuz.
TSÇV Bilgi Teknolojileri.

Merhaba,

alttaki makaleleri referans göstererek ölçekleri kullanabilirsiniz;

Yalçın, S. S., Örün, E., Özdemir, P., Mutlu, B., & Dursun, A. (2014). Türk annelerde doğum sonrası bağlanma ölçeklerinin güvenilirliği. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 57(4), 246-251.

Orün E, Yalçın SS, Mutlu B. Relations of maternal psychopathologies, social-obstetrical factors and mother-infant bonding at 2-month postpartum: a sample of Turkish mothers. *World J Pediatr*. 2013 Nov;9(4):350-5. doi: 10.1007/s12519-013-0432-2. Epub 2013 Oct 21. PMID: 24146177.

İyi çalışmalar

Dr. S. Songül YALÇIN

EK-6 Doğum Sonrası Bağlanma Ölçeği (DSBÖ) Örnek Maddeleri

FAKTÖR	SKOR	İFADE	HER ZAMAN	ÇOK SIK	EPEY SIK	BAZEN	NADİREN	HİÇ
1	0-5	Kendimi bebeğime yakın hissediyorum	0	1	2	3	4	5
2	0-5	Bebeğimi kucaklamayı seviyorum	0	1	2	3	4	5
3	0-5	Bebeğim kolay rahatlatılır	0	1	2	3	4	5

EK-7 Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (BBTÖ) İzin

Aysun Basgun Eksioğlu

Alıcı: ben

17 Oca 2024 14:34

Sayın Yıldırım

Bebek Beslenme ve Tutum Ölçeğini çalışmanızda kullanmanız uygundur. Ölçeği ve kullanım yönergesini ekte iletiyorum.
Çalışmanızda başarılar dilerim

Doç.Dr.Aysun Eksioğlu

Kimden: "FATMA BÜŞRA YILDIRAN" <

Kime: "Aysun Basgun Eksioğlu" <

Gönderilenler: 17 Ocak Çarşamba 2024 14:02:09

Konu: Tez Çalışması hk

DIKKAT: Bu e-posta kurum dışından gönderilmiştir. Zararlı dosya veya bağlantılar (link) içeriyor olabilir. Kaynağından emin olmadığınız dosyaları açmayınız, bağlantılara (link) tıklamayınız.

Şüpheli durumlarda lütfen Bilgi İşlem Daire Başkanlığı nyg.yardim@mail.ege.edu.tr adresine bilgi veriniz.

EK-8 Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (BBTÖ) Örnek Maddeleri

MADDELER	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
3. Emzirme, anne ile bebek arasındaki bağlanmayı artırır.	1	2	3	4	5
7. Bebeğini mama ile besleyen anneler, anneliğin en büyük zevklerinden birini kaçırmırlar.	1	2	3	4	5
9. Anne sütü ile beslenen bebekler, mama ile beslenen bebeklerden daha sağlıklıdır.	1	2	3	4	5